

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Britanska ambasada
Podgorica

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

Podgorica, 2015.

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

Godišnji izvještaj za 2014.

Podgorica, 2015.

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ ZA 2014.

Izdavač:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Urednica:

Daliborka Uljarević

Autorke:

Ana Nenezić

Mira Popović

Dizajn i produkcija:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Štampa:

Studio MOUSE - Podgorica

Tiraž

200 primjeraka

Publikacija je dio projekta "Jednake šanse za sve medije", koji sprovodi Centar za građansko obrazovanje (CGO), uz podršku Ambasade Velike Britanije u Crnoj Gori.

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Britanska ambasada
Podgorica

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Centra za građansko obrazovanje (CGO).

SADRŽAJ:

Uvod	6
Metodološke napomene	8
Mediji u Crnoj Gori	9
Opšti osvrt	9
Pravni i institucionalni okvir	10
Prihodi RTCG iz budžeta Crne Gore u 2014.	10
Lokalni javni servisi	12
Nezavisnost medija i prikrivena kontrola	14
Primjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama	15
Javna potrošnja u medijskom sektoru u Crnoj Gori za 2014.	17
Zaključci i preporuke	58

UVOD

Projekat „*Jednake šanse za sve medije*“ ima za cilj da doprinese kreiranju jasnih mehanizama kontrole državnog finansiranja i dodjele pomoći medijima, u skladu sa propisima Evropske unije i najboljim međunarodnim praksama i standardima.

Dodatno, specifični cilj projekta je da utiče na podizanje svijesti zainteresovane javnosti o odgovornom trošenju novca iz budžeta Crne Gore, ukazivanjem na odnos koji javni sektor u Crnoj Gori ima prema medijima kroz prizmu novčanih izdvajanja na osnovu ugovorenih usluga ili drugih vidova podrške medijima. Javni sektor, kao predmet istraživanja, po Zakonu o budžetu Crne Gore, obuhvata državne organe, opštine (jedinice lokalne samouprave), nezavisna regulatorna tijela, javne ustanove i privredna društva u kojima država ili opštine imaju većinski vlasnički udio, zatim pravosuđe (sudove i tužilaštva), i druge.

Projekat je nastavak prethodnog rada Centra za građansko obrazovanje (CGO) u ovoj oblasti, kroz koji su već publikovana tri godišnja izvještaja za 2011, 2012. i 2013¹ čiji su nalazi pozicionirali ovu temu u crnogorskom diskursu, ali i postali referentni za relevantne međunarodne izvještaje. Nalazi ovih istraživanja ukazali su na brojne nejasnoće kada je u pitanju finansiranje medija iz budžeta Crne Gore, kao i na potrebu da se ova oblast dodatno uredi. Uočena je i tendencija organa javnog sektora da zadrže svoj uticaj na medije kroz selektivno i netransparentno finansiranje, čime se direktno ugrožava konkurencija, stvaraju nejednaki uslovi za rad na tržištu, i posljedično vrši indirektan pritisak na uređivačku politiku. Nedovoljna transparentnosti ovog procesa i (ne) postojanje adekvatnih kriterijuma za raspodjelu sredstava, uz neizveden zakonodavni okvir dodatno negativno utiče na već prilično zabrinjavajuće stanje na medijskoj sceni u Crnoj Gori.

Kada se ima u vidu da su organi državne uprave i lokalne samouprave u toku 2011. utrošili **2. 642.070,83EUR**² za potrebe reklamiranja i oglašavanja po osnovu ugovorenih usluga, specijaliziranih usluga ili po drugim osnovima, dok je sa druge strane ukupno marketinško i oglašivačko tržište **9 - 9,5 miliona EUR**³, evidentno je da u 2011. država bila veliki, ako ne i najveći pojedinačni igrač na tom tržištu i značajno uticala na prihode pojedinih medija, a samim tim i na njihovu održivost. U 2012. uočen je pad od gotovo milion eura u ovim troškovima, pa je tako ukupan iznos do kojeg je tim CGO-a došao **852.059.00 EUR**⁴, uz napomenu da se ovaj iznos odnosi samo na Vladu i Skupštinu Crne Gore, odnosno da ne obuhvata troškove lokalnih samouprava,

1 <http://cgo-cce.org/programi/demokratija/mediji-i-demokratija/#.VnKo-2SDGko>

2 <http://media.cgo-cce.org/2013/09/cgo-izdavastvo-koliko-i-kome-poreski-obveznici-u-crnoj-goric-placaju-za-reklamiranje-2011.pdf>, <http://media.cgo-cce.org/2013/09/cgo-izdavastvo-koliko-kojim-medijima-i-srodnim-agencijama-opstine-u-crnoj-gori-placaju-za-usluge-2011.pdf>

3 <https://www.irex.org/sites/default/files/2015-msi-montenegro.pdf>

4 <http://media.cgo-cce.org/2013/09/cgo-izdavastvo-koliko-i-kome-poreski-obveznici-u-crnoj-goric-placaju-za-reklamiranje-2012.pdf>

kao što je to bio slučaj u istraživanju za 2011. U toku 2013. utrošen iznos od strane organa državne uprave i lokalne samouprave bio je **2.196.739,00 EUR**. Ovaj podatak dokazuje da nije došlo do smanjenja izdvajanja budžetskih sredstava medijima za potrebe oglašavanja po osnovu ugovorenih usluga, specijaliziranih usluga ili po drugim osnovama. Naprotiv, ako se ima u vidu da je dati iznos dobijen na bazi prikupljenih podataka od strane svega **67,6%** organa javnog sektora koji su bili predmet istraživanja, osnovano se može pretpostaviti da bi ukupan iznos bio značajno veći. Sa druge strane, ovo istraživanje opominje da se nastavlja praksa netransparentnog trošenja budžetskih sredstava, bez jasno utvrđenih procedura i pravila.

Nalazi CGO-a pobudili su pažnju i relevantnih međunarodnih organizacija. Između ostalih, Evropska komisija u svom Izvještaju o Crnoj Gori za 2015. konstatuje: „Postoji zabrinutost u pogledu transparentnosti i nediskriminacije medija kad je riječ o oglašavanja državnih institucija... Nesigurna ekonomska situacija novinara otvara vrata za miješanja u uredničku politiku i moguću autocenzuru. Činjenica da mnoge medijske kuće nisu finansijski održive ima negativan uticaj na kvalitet izvještavanja i profesionalnost”⁵. Ovo se nadovezuje na ranije ocjene iz Izvještaja o napretku Crne Gore za 2013, gdje se navodi “Postoji zabrinutost u vezi sa dodjelom državne pomoći i finansiranjem oglašavanja u štampanim medijima u toku 2012, koji nijesu u skladu sa pravilima o javnim nabavkama i mogu ugroziti konkurentnost na medijskom tržištu.”⁶ Evropski parlament u svojoj Rezoluciji iz 2015. o Crnoj Gori⁷ „cijeni da je neophodno da se usvoji jasan zakonodavni okvir, koji će uspostaviti pravila vezana za vlasništvo u medijima i finansiranje”. Takođe, međunarodna nevladina organizacija Reporteri bez granica je pozicionirala Crnu Goru na 114. mjestu od 180 zemalja u svom Svjetskom indeksu medijskih sloboda za 2015. Taj izvještaj uzima u obzir više faktora: nivo zloupotrebe medija, stepen pluralizma, nezavisnost, autocenzuru, pravni okvir, transparentnost, i infrastrukturu. Jedina zemlja u regionu koja je lošije pozicionirana od Crne Gore je Makedonija, koja je na 117. mjestu. SEEMO u svom Izvještaju o stanju medija u Crnoj Gori za 2014⁸ se poziva na nalaze CGO-a, kao što se to čini i u Izvještaju State Departmenta o ljudskim pravima u Crnoj Gori za prethodne tri godine. U izvještaju Freedom House-a “Nacije u tranziciji 2015”, rejting Crne Gore, kada je riječ o nezavisnim medijima, pao je sa 4.25 na 4.50 (na skali od 1-7, pri čemu je 7 najlošija ocjena). Konačno, ugledne međunarodne organizacije Svjetska asocijacija novina i izdavača iz Pariza i Centar za međunarodnu medijsku podršku su izabrale upravo CGO, na bazi rada u ovoj oblasti, kao partnera za izradu svog prvog izvještaja “Urušavanje sloboda: mediji i prikrivena cenzura u Crnoj Gori”⁹.

U cilju kontinuiranog praćenja ove oblasti sprovedeno je novo opsežno istraživanje koje daje pregled podataka za 2014. i analizu istih, kako bi se omogućio ažuriran i sveobuhvatan pregled raspodjele javnih sredstava medijima za 2014, kao i uporedna analiza u odnosu na prethodne godine. Istraživanje je dopunjeno konkretnim preporukama o tome kako da se obezbijedi transparentnost i koje kriterijumime treba razmotriti prilikom dodjele javnih sredstava za medije u Crnoj Gori, kako bi ovaj proces bio u skladu sa *aquis communautaire* u sferi slobode izražavanja i nezavisnosti medija, konkurencije, dodjele državne pomoći i javnih nabavki.

Bez jasnog mehanizma za dodjelu državne pomoći medijima, distribucija ovih sredstava ima potencijal da izazove ozbiljne devijacije na medijskom tržištu i ugrozi funkcionisanje jednih, ili unaprijedi poslovanje drugih medija na diskriminatornoj osnovi i suprotno politici konkurencije EU. Posebno zabrinjava kada se javna sredstva koriste u takve svrhe. Građani i građanke, kao poreski obveznici imaju pravo da znaju kako se troše javna sredstva, kao i da li način raspodjele tih sredstava utiče na nepristrasno izvještavanje medija o državnim organima odnosno u kojoj mjeri ta raspodjela (ne)podržava pluralizam medija.

Ovaj izvještaj ukazuje na postojanje mehanizama kojima se može vršiti kontrola i pritisak na medije i nudi preporuke kojima bi se prekinula loša praksa, koja građanima i građankama Crne Gore uskraćuje pravo na slobodne i nezavisne medije, koji mogu tačno i nepristrasno izvještavati o aktivnostima vlasti, političkih partija, drugih institucija, ali i o pitanjima od javnog značaja.

5 http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_montenegro.pdf

6 http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/mn_rapport_2013.pdf

7 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2F%2FEP%2F%2FTEXT%2FBMO-TION%2BB8-2015-0211%2B0%2BDOC%2BXML%2BV0%2F%2FEN&language=EN>

8 <http://www.seemo.org/Montenegro-2014-Media-Report.html>

9 <http://media.cgo-cce.org/2015/11/cgo-cce-prikrivena-kontrola-medija-u-cg.pdf>

METODOLOŠKE NAPOMENE

Centar za građansko obrazovanje (CGO) je od maja do decembra 2015, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, prikupio podatke koji se odnose na to kojim medijima, agencijama za odnose sa javnošću, produkcijskim kućama i agencijama za istraživanje javnog mnjenja, i u kojem iznosu, su organi javnog sektora na osnovu ugovora o pružanju usluga, specijaliziranih usluga ili po drugim osnovima uplatili novčana sredstva. Takođe, uporedo je testirana primjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama od strane organa od kojeg se informacija traži, ali i postupanje po žalbi od strane Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama. Takođe, cijenili smo primjenu instituta sudske zaštite i primjenu kaznenih odredbi predmetnog Zakona o čemu je dat pregled u zasebnom poglavlju, na bazi prikupljenih podataka u periodu od šest mjeseci tokom 2015.

U cilju šireg osvjetljavanja konteksta u kojem funkcionišu mediji u Crnoj Gori, dat je i pregled medijskog pravnog i institucionalnog okvira, ali i dodatne informacije sadržane u dokumenatima zvaničnih nacionalnih regulatornih tijela, izvještaja međunarodnih i domaćih nevladinih organizacija, i arhive medija. Dodatno, izvještaj sadrži informacije o finansiranju nacionalnog javnog servisa RTCG, u dijelu finansiranja iz državnog budžeta, kao i institucionalno-pravni i finansijski okvir poslovanja lokalnih javnih emitera.

Ovakav način obrade prikupljenih podataka daje uvid u finansiranje medija, kako javnih tako i komercijalnih, od strane države, i mapira opseg uticaja koje organi javnog sektora imaju na medijskom tržištu. Shodno tome, ponuđeni su zaključci i preporuke za unaprijeđenje postojećeg stanja.

MEDIJI U CRNOJ GORI

OPŠTI OSVRT

Medijska scena u Crnoj Gori je pluralistička, odnosno postoji veliki broj medijskih kuća aktivnih na malom tržištu, sa 647,073 stanovnika.¹⁰ Prema podacima Agencije za elektronske medije, iz 2015, u Crnoj Gori postoji 21 TV kanal, 55 radio stanica, pet dnevnih novina i jedan nedjeljnik. Jedina crnogorska novinska agencija je MINA, koja je u privatnom vlasništvu. I pored njihove rastuće popularnosti, nema zvanične sveobuhvatne liste portala ili elektronskih magazina.¹¹ Procjena ukupnog medijskog marketinškog tržišta u Crnoj Gori, za 2014, po IREX-u koji se poziva na izvor Direct media agencije, je **9-9,5 miliona EUR**.¹²

Zakonodavni i institucionalni okvir je zaokružen i u najvećem dijelu usklađen sa međunarodnim preporukama. Njime se garantuje pravo na slobodno izražavanje, slobodu i nezavisnost medija. Uprkos postojanju uređenog normativnog okvira, mediji i novinari se u svakodnevnom radu često suočavaju sa ozbiljnim ograničenjima u uživanju svojih sloboda i prava.

Istraživanja ukazuju da se stanje slobode medija kontinuirano pogoršava tokom posljednjih nekoliko godina, kao i da većina novinara negativno ocjenjuje slobodu medija u zemlji. Po srednjeročnom izvještaju Crne Gore o implementaciji preporuka dobijenih tokom drugog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda (UPR), koji je pripremila Vlada Crne Gore u junu 2015, Uprava policije je u periodu maj 2004. – maj 2015. godine, evidentirala ukupno 58 slučajeva gdje su objekti napada bili pripadnici medija ili njihova imovina. Od toga, 44 slučaja je okončano - 38 procesuirano; u 6 slučajeva za prijavljeni napad tužilac je ocijenio da nema elemenata krivičnog djela ni prekršaja; 14 slučajeva je još u radu/nerasvijetljeno.¹³

Tokom 2014, evidentirano je 10 novih slučajeva u kojima su oštećena lica bili novinari ili imovina medija. Devet slučajeva je okončano na način što su policijski službenici osumnjičena lica procesuirali nadležnom organu, dok je za jedan slučaj nadležni tužilac ocijenio da nema elemenata bića krivičnog djela čije se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, kao ni prekršaja (prijetnje upućene putem Facebook-a).

Pored direktnih napada, mediji i medijski poslenici izloženi su i drugim vidovima pritisaka, koji su najvidljiviji kroz finansijske pritiske i definišu se kao prikrivena cenzura ili kontrola. Na taj način se pokušava manipulirati medijima i uticati na njihovu uređivačku politiku putem selektivnog i netransparentnog finansiranja, i stvaranjem uslova za nelojalnu konkurenciju na medijskom tržištu.¹⁴

¹⁰ <http://www.monstat.org/cg/novosti.php?id=257>

¹¹ www.ardcg.org.

¹² <https://www.irex.org/sites/default/files/2015-msi-montenegro.pdf>

¹³ <http://www.gov.me/naslovna/vijesti-iz-ministarstava/151268/Srednjeročni-izvještaj-Crne-Gore-o-implementaciji-preporuka-drugog-ciklusa-Opsteg-periodičnog-pregleda-Ujedinjenih-nacija-UPR.html>

¹⁴ Više o ovom u izvještaju „Urušavanje sloboda: mediji i prikrivena cenzura u Crnoj Gori“, <http://media.cgo-cce.org/2015/11/cgo-cce-prikrivena-kontrola-medija-u-cg.pdf>

PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR

U Crnoj Gori postoji čitav niz zakonskih i institucionalnih garancija slobode izražavanja i medijskih prava. Ustav, Zakon o medijima i Zakon o elektronskim medijima garantuje slobodu izražavanja, slobodu formiranja medijske kuće i uređivačku nezavisnost emitera od strane države. Set medijskih zakona - Zakon o medijima, Zakon o radio-difuziji i Zakon o javnim radio-difuznim servisima Radio Crne Gore i TV Crne Gore - usvojen 2002, predstavlja prve zakone usklađene sa evropskim standardima u Crnoj Gori koji su postavili osnov za medijski pluralizam, proces transformacije medija u državnom vlasništvu, kao i za osnivanje nezavisnih regulatornih agencija u ovoj oblasti.

Tokom 2014, određeni koraci u pravcu izmjena i dopuna postojećih zakona su preduzeti. *Zakon o medijima* nije pretrpio značajne izmjene, dok su *Zakon o radio-difuziji* i *Zakon o javnim radio-difuznim servisima* u više navrata imali izmjene i dopune. Važeći je *Zakon o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore*, iz 2008¹⁵, ali treba naglasiti da su izmjene i dopune ovog Zakona trenutno u proceduri.

Zakon o elektronskim medijima, usvojen u julu 2010, uređuju prava, obaveze i odgovornosti pravnih i fizičkih lica, koja obavljaju djelatnost proizvodnje i pružanja audiovizuelnih medijskih usluga (u daljem tekstu: AVM usluga), usluga elektronskih publikacija putem elektronskih komunikacionih mreža, nadležnosti, status i izvori finansiranja Agencije za elektronske medije, sprječavanje nedozvoljene medijske koncentracije, podsticanje medijskog pluralizma i druga pitanja od značaja za oblast pružanja AVM usluga, u skladu s međunarodnim konvencijama i standardima. Nezavisni regulatorni organ za oblast AVM je Agencija za elektronske medije. Organi Agencije su Savjet i Direktor. Članove Savjeta bira Skupština Crne Gore, na prijedlog predstavnika emitera, crnogorskog P.E.N-a i nevladinih organizacije, dok se direktor bira na osnovu javnog konkursa, čime se u značajnoj mjeri zaokružuje zakonski okvir za nezavisnost rada ovog regulatornog tijela. Ministarstvo kulture je pokrenulo proceduru izmjene Zakona o elektronskim medijima, u cilju potpunog usaglašavanja sa Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama iz 2010.¹⁶ i primjene pravila o državnoj pomoći za javne radio-difuzne usluge saglasno Saopštenju Komisije o primjeni pravila o državnoj pomoći za javne radiodifuzne usluge (2009/C 257/01).

Zakon o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore uređuje status Radio i Televizije Crna Gora (RTCG), čiji je osnivač država Crna Gora. Zakonom se definišu prava i obaveze RTCG-a, kao i programska nezavisnost u odnosu na osnivača. Član 13 Zakona definiše da RTCG samostalno uređuje programsku šemu, utvrđuje koncepciju proizvodnje i emitovanja programa, uređuje i emituje informacije o aktuelnim događajima i samostalno organizuje obavljanje djelatnosti.

PRIHODI RTCG-a IZ BUDŽETA CRNE GORE U 2014.

Finansiranje RTCG-a definisano je članom 15 Zakona o javnim radio difuznim servisima Crne Gore i navodi sa da RTCG sredstva stiže: iz dijela opštih prihoda budžeta Crne Gore, u iznosu od 1,2% od tekućeg budžeta; proizvodnjom i emitovanjem reklaminih sadržaja; proizvodnjom i prodajom audiovizuelnih djela; iz sponzorstava programskih sadržaja; organizovanjem koncerata i drugih priredbi; iz budžeta Crne Gore; iz drugih izvora, u skladu sa Zakonom. U praksi se ovaj model pokazao kao nefunkcionalan, jer se nije uspjela obezbijediti ekonomska održivost javnog servisa. RTCG posluje sa gubicima i jasno je da sadašnja izdvajanja iz državnog budžeta nijesu dovoljna da obezbijede nesmetan rad ovog medija. Sa druge strane, u javnosti se često dovodi u pitanje poštovanja principa nezavisnosti i nedovoljne zastupljenosti pluraliteta mišljenja na javnom servisu, koji bi to po svojoj misiji morao obezbijediti. Dalje, po Statutu RTCG-a, ovo javno preduzeće u obavezi je da na web sajtu objavljuje usvojene finansijske planove, izvještaje i godišnji završni račun.

¹⁵ http://www.ardcg.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=48&Itemid=26

¹⁶ Direktiva 2010/13/EU o usklađivanju određenih odredbi utvrđenih zakonima, propisima ili upravnim radnjama u državama članicama o pružanju audiovizuelnih medijskih usluga

U *finansijskom izvještaju za 2014.* iskazan je ukupan budžet u iznosu od **13.040.581 EUR**, od čega je iz budžeta Crne Gore izdvojeno 8.082,440 EUR. Uz navedeni iznos, RTCG je kao vanredni prihod uračunala i iznos od 2.400.000 EUR. Ovaj iznos odnosi se na preuzete obaveze RTCG, u skladu sa Zakonom o budžetu Crne Gore za 2014. i Ugovorom koji je RTCG zaključila sa Ministarstvom kulture i Ministarstvom finansija, o preuzimanju duga.¹⁷ Dakle, ukupna izdvajanja iz budžeta Crne Gore u cilju finansiranja javnog servisa, po više osnova su **10.482,440 EUR** što je povećanje u odnosu na 2013, kada je iz budžeta za finansiranje Javnog servisa izdvojeno **9.848.449 EUR**. Sredstva iz budžeta Crne Gore čine i čini više od 80% ukupnih prihoda.

Iz opšteg dijela budžeta Crne Gore u 2014. RTCG je ostvarila prihode u iznosu od 7.767.440€, što je više za 568.991€ u odnosu na 2013. Namjenski prihodi iz Ministarstva kulture ostvareni su u iznosu od 290.00€ (više za 90.000€ u odnosu na 2013). Ovi prihodi, po osnovu Ugovora između RTCG i Ministarstva kulture odnose se na sufinansiranje programskih sadržaja značajnih za razvoj nauke i obrazovanja, razvoj kulture, programa na albanskom jeziku, informisanje osoba sa posebnim potrebama, itd.

U Izvještaju Državne revizorske institucije¹⁸ o reviziji Predloga zakona o završnom računu Budžeta Crne Gore za 2014, može se vidjeti detaljna struktura preuzetih obaveza RTCG-a od strane države. Po tom Izvještaju, Vlada je preuzela otplatu dugova RTCG u skladu s članom 11 Zakona o budžetu Crne Gore za 2014. i zaključcima Vlade Crne Gore, u iznosu od 2.400.000,00 EUR, na osnovu Ugovora o preuzimanju duga¹⁹ i Zaključka Vlade Crne Gore²⁰, kojim su preuzete obaveze po osnovu poreza i doprinosa na zarade zaposlenih.

Takođe, u 2013, Vlada Crne Gore je preuzela otplatu dugova RTCG, u iznosu od **2.396.724,05 EUR**, a što se odnosi na obaveze prema EUROPEAN Broadcasting Union u iznosu od **1.100.000,00 EUR**, zatim poreski dug u iznosu od **900.000,00 EUR** i dug prema Elektroprivredi Crne Gore a.d. Nikšić u iznosu od **400.000,00 EUR**.²¹

Predloženim izmjenama i dopunama Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore, definisan je nov model izdvajanja sredstava iz Budžeta, putem kojeg bi se u narednom periodu, za ostvarivanje osnovne djelatnosti RTCG-a, preusmjeravala sredstva na godišnjem nivou u visini od 0,3% BDP-a²². Na ovaj način, budžetska izdvajanja značajno su uvećana, sa prosječnih 7 do 8 miliona EUR, na **12.700.000,00 EUR**²³, koliko je planirano finansijskim planom RTCG-a za 2015²⁴

U smislu poslovanja na medijskom tržištu, a uzimajući u obzir gore navedeno, može se zaključiti da RTCG jeste u povlašćenom položaju u odnosu na ostale komercijalne medije, posebno u dijelu raspodjele javnih sredstava za usluge reklamiranja i oglašavanja organa javnog sektora. Nalazi istraživanja ukazuju da organi javnog sektora izdvajaju značajna sredstva za javni servis po ovim osnovima, i što pored redovnih godišnjih budžetskih izdvajanja ima svoj sve jači izraz i u uređivačkoj politici RTCG-a, posebno kad je riječ o informativnom programu.

17 <http://www.rtcg.me/rtcg/poslovanje.html>

18 <http://www.dri.co.me/1/doc/Izvjestaj%20o%20reviziji%20predloga%20zakona%20o%20završnom%20racunu%20budžeta%20Crne%20Gore%20za%202014%20godinu.pdf>

19 Broj ugovora 01-6761-14 od 26.12.2014

20 Broj zaključka 08- 2995/2 od 25.12.2014.

21 http://www.dri.co.me/1/index.php?option=com_content&view=article&id=96&Itemid=128&lang=sr

22 Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim radio difuznim servisima CG, dostupno na: <http://www.gov.me/biblioteka/predlozi-zakona>

23 Prijedlog zakona o budžetu Crne Gore za 2015. Godinu, dostupno na: <http://www.gov.me/biblioteka/predlozi-zakona>

24 Finansijski plan RTCG za 2015. <http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/FinansijskiPlan2015.pdf?id=474>

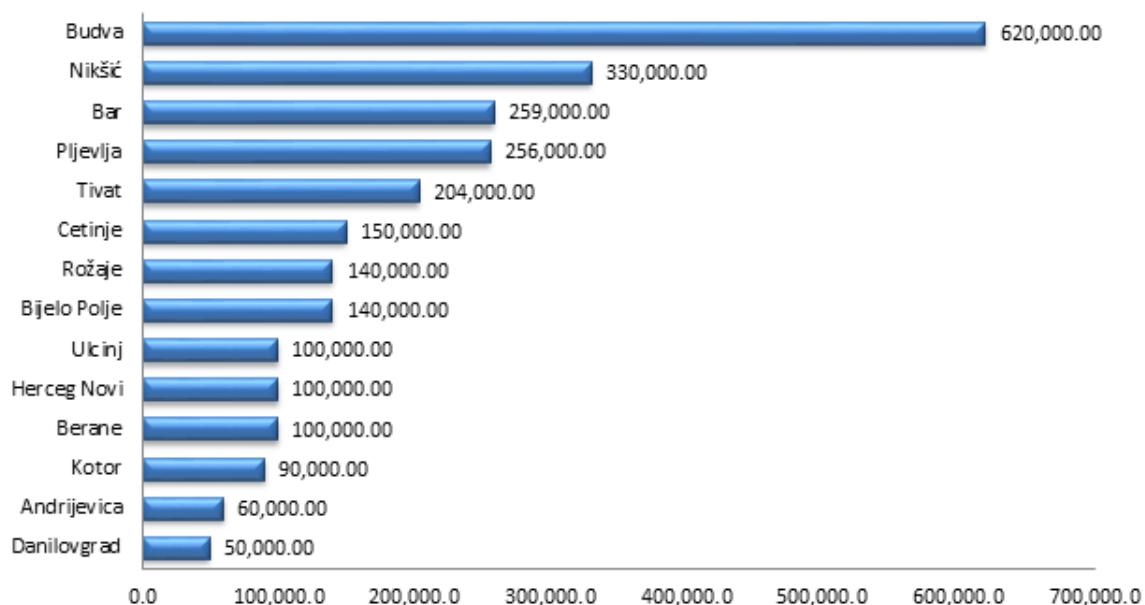
LOKALNI JAVNI SERVISI U CRNOJ GORI

Zakonom o elektronskim medijima data je mogućnost lokalnim samoupravama da, kada ocijene da je neophodno radi ostvarivanja prava na informisanje o temama od javnog interesa na lokalnom nivou, mogu osnovati lokalne javne emitere. Zakon o lokalnoj samoupravi²⁵ propisuje da jedinica lokalne samouprave „uređuje i obezbjeđuje uslove za informisanje lokalnog stanovništva“.

U Crnoj Gori država, odnosno Skupština Crne Gore, je osnovala jedan nacionalni javni servis (RTCG), dok je 14 lokalnih samouprava osnovalo 17 lokalnih javnih servisa: radio Andrijevica, Berane, Budva, Danilovgrad, Kotor, Pljevlja, Tivat, Bar, Bijelo Polje, Cetinje, Herceg Novi, Nikšić, Rožaje i Ulcinj, i televizije Nikšić, Budva i Pljevlja.

Nacrtom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim medijima predviđeno je da emiter, pored javnih usluga, može obavljati i komercijalne usluge, pri čemu je predložena i jedna značajna novina - neophodno jasno razdvajanje računovodstva, odnosno razdvajanje javnih usluga i komercijalnih usluga, uključujući jasno razdvajanje računa. Preciznije, javni emiteri ne smiju koristiti sredstva iz budžeta Crne Gore, odnosno budžeta lokalne samouprave, za finansiranje komercijalnih djelatnosti (unakrsno subvencionisanje), kao što je to prethodno zakonom definisano i u slučaju nacionalnog javnog servisa. Međutim, ove izmjene i dopune još uvijek nijesu usvojene u Skupštini Crne Gore.

Ukupan iznos novca planiranog za finansiranje lokalnih javnih emitera od strane 14 lokalnih samouprava, po odlukama o budžetu za 2014. je **2.599,000 EUR**

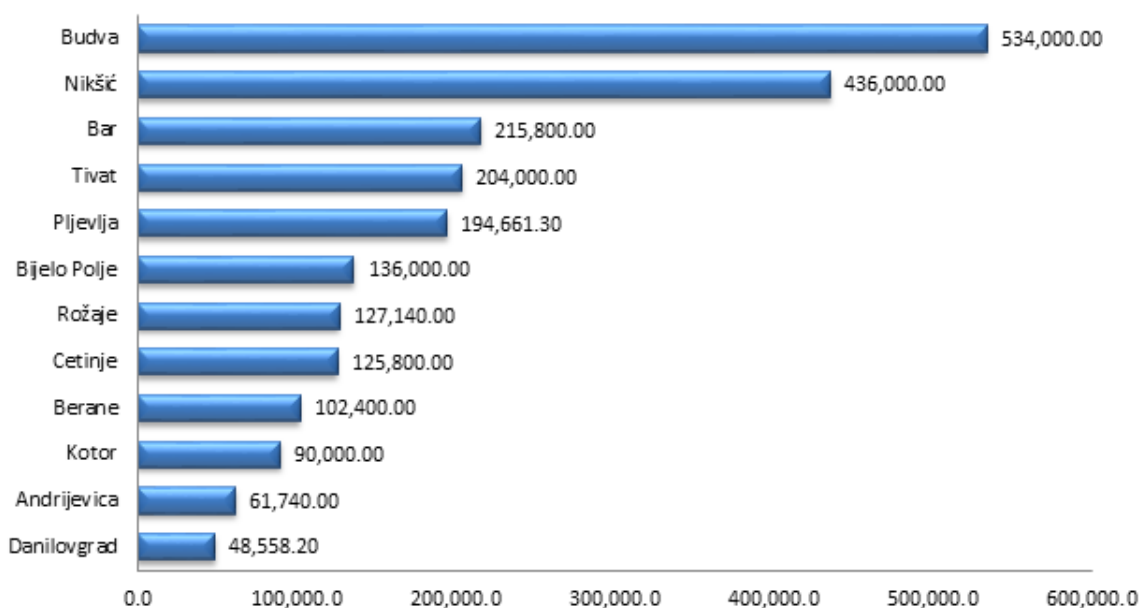

Grafik 1: planirani budžeti za lokalne javne servise za 2014.

Uvidom u završne račune budžeta ovih opština, može se vidjeti da su planirana sredstva lokalnim javnim emiterima realizovana u procentualnom iznosu od 90%.

²⁵ <http://www.uom.co.me/?p=374>

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

Grafik 2: realizovani budžeti za lokalne javne servise za 2014.

Podaci koji se odnose na opštine Herceg Novi i Ulcinj nijesu dostupni, odnosno isti se ne nalaze na zvaničnim internet stranicama ovih opština, niti su objavljeni u *Službenom listu*.

S obzirom da se značajna sredstva na godišnjem nivou izdvajaju za finansiranje lokalnih javnih servisa, a ujedno su u prilici da se dodatno finansiraju iz komercijalnih aktivnosti, odnosno na medijskom tržištu ravnopravno učestvuju sa komercijalnim emiterima, ta sredstva moraju biti podložna kontroli. Poput RTCG-a, lokalni javni servisi su u povlašćenom položaju u odnosu na ostale komercijalne emitere na lokalnom nivou, jer kao što pokazuju nalazi istraživanja, organi javnog sektora izdvajaju sredstva za oglašavanje i reklamiranje, što je njihov dodatan prihod i pored redovnih godišnjih budžetskih izdvajanja.

Finansijski izvještaji lokalnih javnih emitera nijesu javno dostupni i ne mogu se pronaći na zvaničnim internet stranicama lokalnih samouprava, niti lokalnih javnih emitera kao korisnika sredstava.

Finansiranje lokalnih javnih servisa od novca poreskih obveznika mora biti u skladu sa strogim pravilima transparentnosti, otvorenosti i mjerljivim kriterijumima utroška novca. Ostaje otvoreno pitanje obima uticaja nosilaca funkcija na lokalnom nivou na uređivačku politiku ovih medija.

NEZAVISNOST MEDIJA I PRIKRIVENA CENZURA

Iako medijski sistem jeste pluralistički, uzimajući u obzir broj i vrstu medija, ali i duboku polarizaciju unutar samog medijskog sektora, u njemu nijesu stvoreni uslovi za ekonomsku, a ni političku, nezavisnost medija od države. Dodatno, mada ne postoje vidljivi mehanizmi direktne cenzure i kontrole medija od strane države, zbog ograničenja propisanih Ustavom i medijskim zakonima, možemo govoriti o drugoj vrsti kontrole, tzv. prikrivenoj (eng. *soft*) cenzuri.

Kao što se navodi u izvještaju „Urušavanje sloboda: mediji i prikrivena cenzura u Crnoj Gori“²⁶, prikrivena cenzura se primarno vrši kroz političku, diskrecionu i netransparentnu raspodjelu budžetskog novca i državne pomoći medijima. Nedostatak transparentnosti, mjerila i nepristrasnih procedura prilikom opredjeljivanja javnih fondova medijima proizvodi ozbiljne devijacije na medijskom tržištu, čime se poboljšava poslovanje jednih medija, a dovodi u pitanje egzistencija drugih. Ovo je direktno povezano i sa tim da li ove medijske kuće prilikom izvještavanja o vladinim aktivnostima imaju podržavajući ili kritički pristup.

Ovaj izvještaj Centra za građansko obrazovanje (CGO), Svjetskog udruženje novina i novinskih izdavača (WAN-IFRA) i Centra za međunarodnu pomoć (CIMA) predstavlja dokaze o tome da javne institucije u Crnoj Gori pokušavaju da manipulišu medijima i da utiču na njihovu uređivačku politiku putem selektivnog i netransparentnog finansiranja, što ozbiljno podriva konkurenciju i koči razvoj održivog tržišta medija.

Glavni nalazi izvještaja pokazuju da je finansiranje medija iz javnih fondova u Crnoj Gori neregulisano, nekontrolisano i netransparentno. Vlasti pristrasno raspodjeljuju državna sredstva kao indirektan oblik pritiska na medije, podrivajući konkurentnost na tržištu i blokirajući razvoj slobodnih, nezavisnih i nepristrasnih medija. Crnogorski zakonodavni okvir ne propisuje nikakva posebna pravila koja regulišu raspodjelu budžetskog novca medijima. Nijedna institucija nije odgovorna za praćenje raspodjele i potrošnje ovih sredstava. Time se otvara prostor za intervenciju vlasti u rad medija u Crnoj Gori, kroz netransparentna i selektivna finansijska izdvajanja javnih sredstava. Organi javnog sektora u Crnoj Gori nude ograničene ili nikakve javno dostupne informacije o troškovima za oglašavanje ili drugim oblicima zvaničnog finansiranja medija. Takođe, selektivna i partijski obojena raspodjela javnih sredstava medijima doprinosi polarizaciji medijske scene, slabi kodeks novinara i sprječava formiranje jedinstvenog samoregulatornog tijela crnogorskih medija. Konstatuju se teškoće u istraživanju finansiranja medija iz javnih sredstava, ali i postojanje dokaza da vlasti «nagrađuju» one medije koji pozitivno izvještavaju o njima kroz selektivna izdvajanja za oglašavanje i druge javne fondove - i «kažnjavaju» kritički orijentisane medije kroz uskraćivanje istih sredstava. Posebno se naglašava da nedostatak pouzdanih podataka o gledanosti/čitanosti/slušanosti crnogorskih medija čini nepristrasnu procjenu reklamnih izvora izazovnom.

Sa druge strane, na bazi sprovedenog istraživanja i uvrđenog stanja, daje se prijedlog preporuka neophodnih za prevazilaženje postojeće situacije. Preporuke se odnose na slijedeće: 1) raspodjela finansijskih sredstva iz javnih fondova mora biti zasnovana na principima transparentnosti, uz primjenu pravila o javnim nabavkama; 2) finansijska izdvajanja organa javnog sektora za oglašavanje u medijima moraju biti zasnovana na nepristrasnim kriterijumima isplativosti cijene usluge u odnosu na gledanost/čitanost/slušanost, kao i javno povjerenje; 3) jasni mehanizmi kontrole finansiranja iz javnih fondova i dodjele državne pomoći medijima moraju biti uspostavljeni. Javni fondovi moraju biti dostupni svim medijima, po jasno utvrđenim kriterijumima, putem javnih konkursa ili tendera i to pod istim uslovima za sve zainteresovane medije; 4) sva finansijska izdvajanja medijima od strane vlasti moraju biti objavljena na sajtovima organa javnog sektora, kako bi obezbijedili transparentnost javne potrošnje, ali i omogućili dostupnost podataka za analizu finansiranja medija iz javnih fondova i eventualne zloupotrebe u smislu uticaja na uređivačke politike; 5) jedinstveno samoregulatorno tijelo koje ohrabruje puno pridržavanje novinarskog kodeksa bi trebalo uspostaviti kako bi se promovisao integritet i kredibilitet medija i pomogla zaštita medijske nezavisnosti; 6) potrebno je prikupiti nezavisne i pouzdane podatke o gledanosti/čitanosti/slušanosti crnogorskih medija koji bi poslužili kao osnova za fer i nepristrasnu raspodjelu sredstava za oglašavanje organa javnog sektora.

²⁶ <http://media.cgo-cce.org/2015/11/cgo-cce-prikrivena-kontrola-medija-u-cg.pdf>

PRIMJENA ZAKONA O SLOBODNOM PRISTUPU INFORMACIJAMA

Prikupljanje podataka kroz istraživanje „Jednake šanse za sve medije u Crnoj Gori“ se dominantno oslanjalo na mehanizme koje obezbijuje Zakon o slobodnom pristupu informacijama. Tako je istraživanjem obuhvaćeno 342 organa javnog sektora, od kojih je 226 odgovorilo, dok 116 odnosno 34% nije dostavilo tražene podatke.

Organi javnog sektora koji nijesu dostavili tražene podatke, direktno kršeći odredbe Zakona o slobodnom pristupu informacijama, se mogu svrstati u dvije grupe.

Prvu grupu čine oni organi koji su se opredijelili za princip ćutanja administracije, gdje i pored višemjesečnih napora istraživačkog tima CGO-a, koje se ogledalo u ponavljanju zahtjeva u više navrata, direktnoj komunikaciji sa nadležnim službenicima, rukovodiocima organa, nijesu dobijeni traženi podaci. Na toj «crnoj listi» takvih **netransparentnih organa** su: Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Glavni grad Podgorica, opštine Bar, Ulcinj i Plav, Agencija za zaštitu životne sredine, Agencija za promociju stranih investicija, Institut za javno zdravlje, Nacionalni parkovi Crne Gore, Aerodromi Crne Gore, Plantaže «13 jul», Željeznička infrastruktura i brojni drugi javni organi i institucije, čiji su budžeti manjeg obima i koji nijesu primjećeni od strane istraživačkog tima kao značajni oglašivači u crnogorskim medijima.

U drugoj grupi su oni organi koji su na dostavljeni zahtjev odgovorili odbijajućim rješenjem, cijeneći ga neosnovanim, što je neutemeljno imajući u vidu da je većina ostalih organa isti zahtjev cijnila osnovanim i dostavila tražene podatke. Ovaj način postupanja karakterističan je dominantno za javne ustanove i preduzeća. Navedeno upućuje na činjenicu da i poslije višegodišnje primjene Zakona o slobodnom pristupu informacijama, brojnih obuka nadležnih službenika i formiranja posebnih službi i dalje postoje različita tumačenja i prakse u primjeni ovog Zakona.

U oba slučaja, treba konstatovati da je *porazno da institucije koje se finansiraju od sredstava poreskih obveznika odbijaju da polože račune o načinu trošenja tih sredstava, što svakako budi sumnju u način na koji su ta sredstva, kome i za koje svrhe dodijeljena.*

Pored navedenog, organi javnog sektora su se pokazali kao neažurni, obzirom da je veliki broj njih kršio zakonski rok od 15 dana. Na dostavljeni dopis, od 226 organa javnog sektora koji su odgovorili, njih 140 je odgovor dostavilo u zakonskom roku od 15 dana. Prosjek čekanja na informacije bio je 90 dana, a određeni organi odgovor su dostavili pred zaključenje postupka prikupljanja podataka, preciznije nakon 210 dana.

U cilju dobijanja informacija od strane organa koji nijesu poštovali svoju zakonsku obavezu, CGO je podnio žalbe Agenciji. Sve žalbe su blagovremeno i pozitivno riješene u korist CGO-a. Međutim, ni to nije bilo dovoljno da obezbijedimo pristup neophodnim informacijama.

Na primjer, rješenjem Agencije naloženo je sljedećim ministarstvima i lokalnim samoupravama da dostave tražene podatke - Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo pomorstva i saobraćaja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, zatim opštine Bar, Ulcinj i Plav. Međutim, podaci nijesu nikad dostavljeni, a na ponovljene pozive istraživači nijesu mogli dobiti potrebne informacije te ostaje otvoreno pitanje: što je to što ovi organi kriju i po cijenu kršenja zakona?

Imajući u vidu blage kaznene odredbe Zakona o slobodnom pristupu informacijama, koji propisuje novčanu kaznu od 500 eura do 20.000 eura za pravno lice, jasna je intencija organa koji se odluče na ćutanje administracije, procjenjujući da im je “isplativije” da određene podatke ne stave na uvid javnosti.

Paradoks je i podatak, da pravna lica eventualne novčane kazne plaćaju iz budžeta organa javnog sektora, odnosno budžeta Crne Gore, odnosno novca građana i građanki Crne Gore, kojima se te iste informacije uskraćuju!

Takođe, važno je napomenuti i da organi javnog sektora koji su dostavili informacije to nijesu učinili ravnomjerno, niti je kvalitet dostavljenih informacija bio na istom nivou, što je značajno uticalo na dužinu trajanja istraživanja i obradu podataka.

Od 342 organa javnog sektora kojima su traženi podaci na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, pozitivno je odgovorilo **226 ili 66%**. Ovaj procenat predstavlja blago umanjeње u odnosu na proslogodišnje istraživanje, kada je na dostavljene zahtjeve pozitivno odgovorilo 67% organa javnog sektora.

JAVNA POTROŠNJA U MEDIJSKOM SEKTORU U CRNOJ GORI ZA 2014.

Cilj ovog istraživanja je da se učine dostupnim podaci o ulaganjima u medije u Crnoj Gori iz budžeta koji finansiraju poreski obveznici, ali i daju preporuke u pravcu spriječavanja, ili ograničenja na minimum, različitih oblika prikrivene kontrole medija kroz moguću ciljanu i pristrasnu upotrebu budžetskog novca, a samim tim preveniraju štetne posljedice za slobodu medija.

Javni sektor, po planu unutrašnje organizacije javnog sektora²⁷, koji proizilazi iz Strategije reforme javne uprave za period 2011. – 2016. godine, uključuje:

Ministarstva
+ Organi uprave
+ Javne ustanove na državnom nivou
+ Ostali organi
= CENTRALNA VLADA
Agencije koje vrše javna ovlašćenja (regulatori i nezavisna tijela)
+ Jedinice lokalne samouprave (organi lokalne uprave i JU u opštinskom vlasništvu)
= OPŠTA VLADA
+ Skupština Crne Gore
+ Pravosuđe (sudovi, tužilaštva i organi za prekršaje)
+ DRI
+ Revizorsko tijelo
+ Zaštitnik ljudskih prava i sloboda
+ Predsjednik Crne Gore
+ Javna preduzeća (lokalna i državna)
= JAVNI SEKTOR

Tokom istraživanja, CGO je obuhvatio 342²⁸ organa javnog sektora u skladu sa sljedećom strukturom:

1. Državni organi²⁹

- ✓ Generalni Sekretarijat Vlade i 16 ministarstava;
- ✓ 22 organa uprave u sastavu ministarstava,
- ✓ 6 samostalnih organa uprave,
- ✓ 2 sekretarijata
- ✓ 13 Zavoda
- ✓ 5 Direkcija
- ✓ 1 Agencija

²⁷ Plan unutrašnje reorganizacije javnog sektora, Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore, Podgorica, 2013.

²⁸ Detalja lista se nalazi u Prilogu 1

²⁹ <http://www.gov.me/organizacija>

2. Opštine (jedinice lokalne samouprave)

- ✓ 23 opštine i 2 gradske opštine (Tuzi i Golubovci)

3. Nezavisna tijela³⁰

- ✓ 17 Agencija
- ✓ 7 Fondova

4. Javne ustanove i privredna društva u kojima država ili opštine imaju većinski vlasnički udio

- ✓ 219 javnih ustanova i privrednih društva u kojima država ili opštine imaju većinski vlasnički udio

5. Skupština Crne Gore

6. Pravosuđe (sudovi i tužilaštva)

7. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda

8. Predsjednik Crne Gore

Zaseban predmet istraživanja bila je i *Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću*, iako nije zaseban organ već djeluje u okviru Ministarstva finansija. Razlog za odluku da se zasebno analizira Komisija je u činjenici da je Zakonom o elektronskim medijima propisano da se za podsticanje medijskog pluralizma vrši dodjela dijela sredstava za medije iz ovog izvora. Kako se radi o novcu iz Budžeta Crne Gore, zarad potpunosti informacija, bilo je važno uključiti i Komisiju koja projektno finansira medije u određenom obimu.

Sa druge strane, istraživanjem je mapirano **120** subjekata, fizičkih i pravnih lica, kojima su, po osnovu pružanja usluga oglašavanja, reklamiranja ili drugih specijaliziranih usluga iz ove oblasti, uplaćena novčana sredstva u 2014. U odnosu na prethodnu odnosno 2013. godinu, broj mapiranih subjekata smanjen je za devet. Subjekti su podijeljeni u sljedeće kategorije:

1. Štampani mediji;
2. Televizija;
3. Radio;
4. Portali i informativne agencije;
5. Marketinške agencije i produkcijske kuće;
6. Ostalo (a fizička lica ili pravna lica koja ne mogu biti svrstana ni u jednu u gore navedenih kategorija).

Ukupan iznos sredstava koje su navedeni organi javnog sektora utrošili u toku 2014, na osnovu prikupljenih podataka za koje CGO posjeduje dokumentaciju, a odnosi se na medije (štampane, elektronske i radio), portale i informativne agencije, marketinške agencije i produkcijske kuće, iznosi **2.125.791,78 EUR**

Imajući u vidu da dobijeni iznos čine troškovi **66% organa javnog sektora**, od svih koji su bili predmet istraživanja, osnovano se može pretpostaviti da bi ukupan iznos bio značajno, ako ne i duplo, veći. U prilog tome ide i podatak da *Glavi grad Podgorica*, kao jedan od organa koji se tradicionalno odlučio na skrivanje podataka, u svom sastavu ima 38 organa (4 stručne službe, 4 posebne službe, 7 sekretarijata, 1 uprava, 1 direkcija i 20 javnih službi). CGO ni uspijeva dobiti tražene podatke koji se odnose na ovu temu od Glavnog grada Podgorica već četiri godine. Takođe, i pored svih napora istraživačkog tima, podatke nije bilo moguće dobiti od Ministarstva ekonomije, Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Ministarstva rada i socijalnog staranja, kao ni od opština Bar, Ulcinj i Plav, te se može pretpostaviti da bi iznos njihovih troškova značajno uvećao ukupan iznos izdvajanja ministarstava i lokalnih samouprava, a dalje i ukupan iznos svih organa javnog sektora.

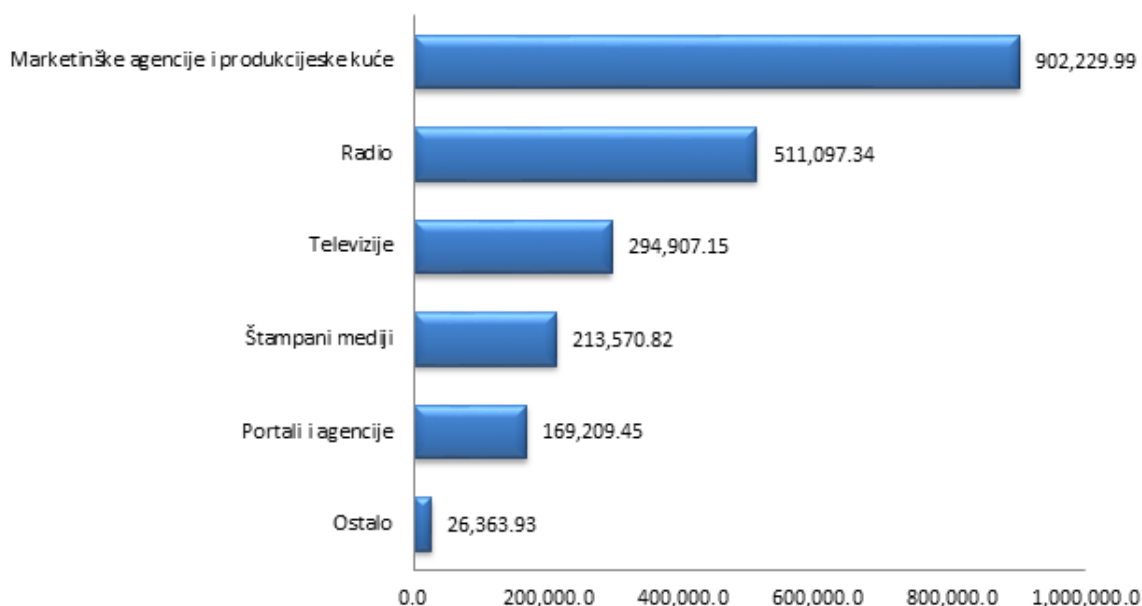
³⁰ Crna Gora nema jedinstveni pravni okvir sistema i položaja organizacija koje vrše javna ovlašćenja. Nepostojanje sistemskog zakona koji uređuje oblast agencija i drugih organizacija koje vrše javna ovlašćenja rezultira izuzetnom raznolikošću u njihovom statusu i funkcionisanju, kao i nedovoljnom kontrolom nad zakonitošću i cjelishodnošću njihovog rada. Kao najčešći organizacioni oblici vršenja poslova javnih ovlašćenja javljaju se *agencije, komisije, fondovi, zavodi i dr.*

Takođe, imajući u vidu da se radi o javnim sredstvima, odnosno novcu poreskih obveznika, zbirom iznosa koji su izdvojeni tokom 2014. za Javni servis RTCG, **10.482,440 EUR**, lokalne javne servise **2.599,000 EUR**, kao i za usluge reklamiranja i oglašavanja u medijima, po osnovu ugovora o pružanju usluga, specijalizovanim uslugama ili drugim osnovima **2.125.791,78 EUR**, dolazimo do cifre od minimum od **15.207.231 EUR**, koliko je država tokom 2014, iz javnih sredstava, uložila u javne i komercijalne emitere.

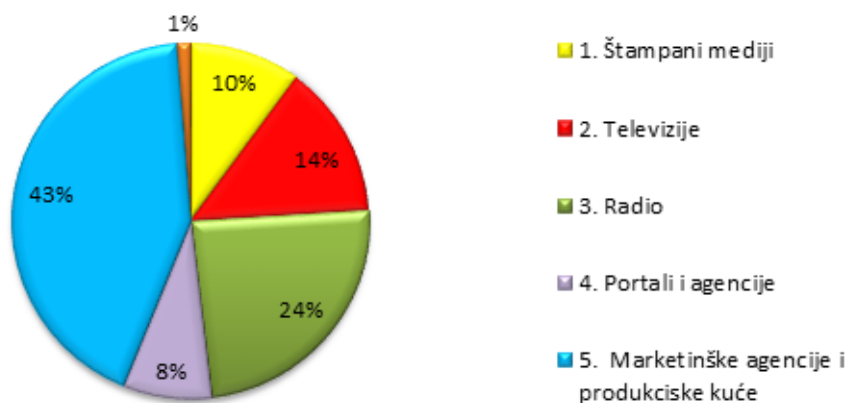
OPŠTI NALAZI PO STRUKTURI PRUŽALACA USLUGA

Iznos od **2.125.791,78 EUR** utrošen je tako što je za štampane medije izdvojeno **213.570,82 EUR ili 10.1%**, TV kanale **294.907,34 EUR ili 13,9%**, za radio stanice **511.097,34 EUR ili 24%**, portale i informativne agencije **169.209,45 EUR ili 7.96%** dok je za marketinške agencije i produkcijske kuće izdvojeno **902.229,99 EUR odnosno 42.4%**. Za stavke koje spadaju u međunarodne i regionalne medije izdvojeno je **8.413,10 ili 0.4%**, dok je za kategoriju ostalo izdvojeno je **26.363,93 EUR ili 1,24%**.

Napomena: zbog malog procenta učešća u ukupnom iznosu (manje od 1%), stavke koje spadaju u međunarodne i regionalne medije neće biti uključene u grafički prikaz godišnjih izdvajanja.

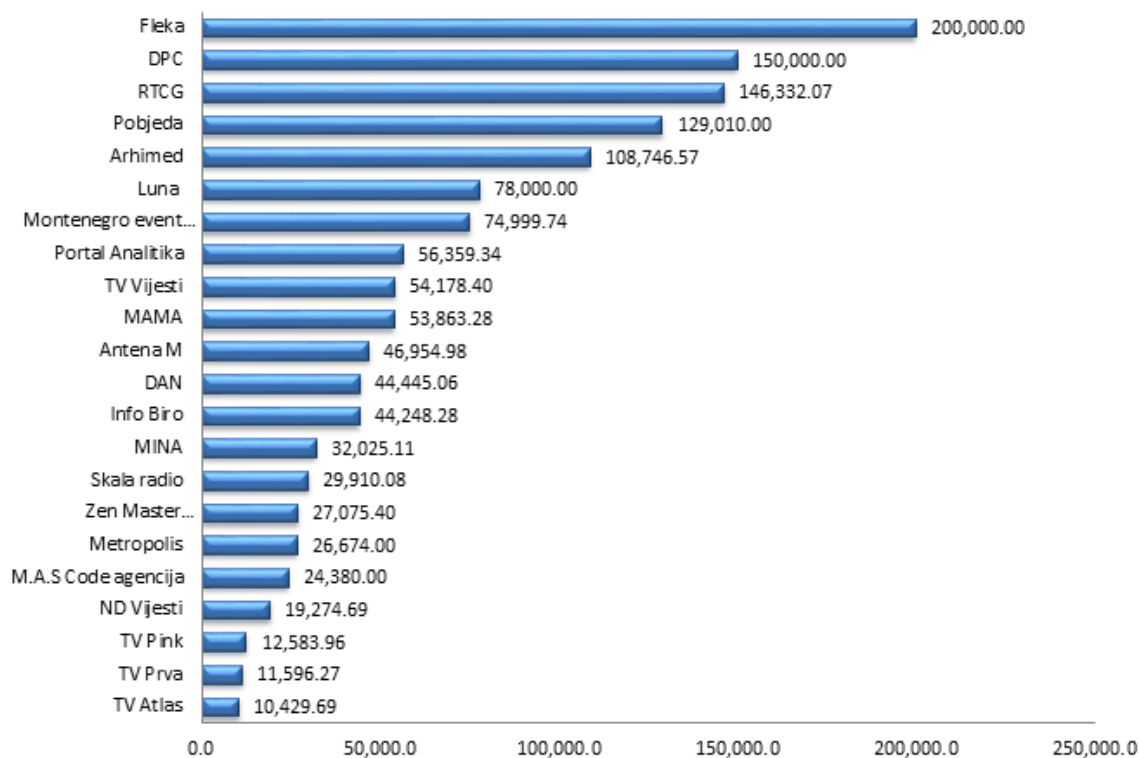
Grafik 3: Presjek ukupnih ulaganja po kategorijama u EUR iznosima

Grafik 4: Presjek ukupnih ulaganja po kategorijama procentualno izražen

Ukupno posmatrane, uzimajući u obzir svih 120 subjekata koji su u različitim formama i po različitim osnovama bili angažovani za pružanje usluga organima javnog sektora, važno je posebno izdvojiti one koji su prihodovali najveći dio sredstava, u ukupnom iznosu, od svih organa javnog sektora.

Napomena: Obuhvaćeni su svi subjekti koji su u toku 2014. prihodovali više od 10.000,00 EUR.

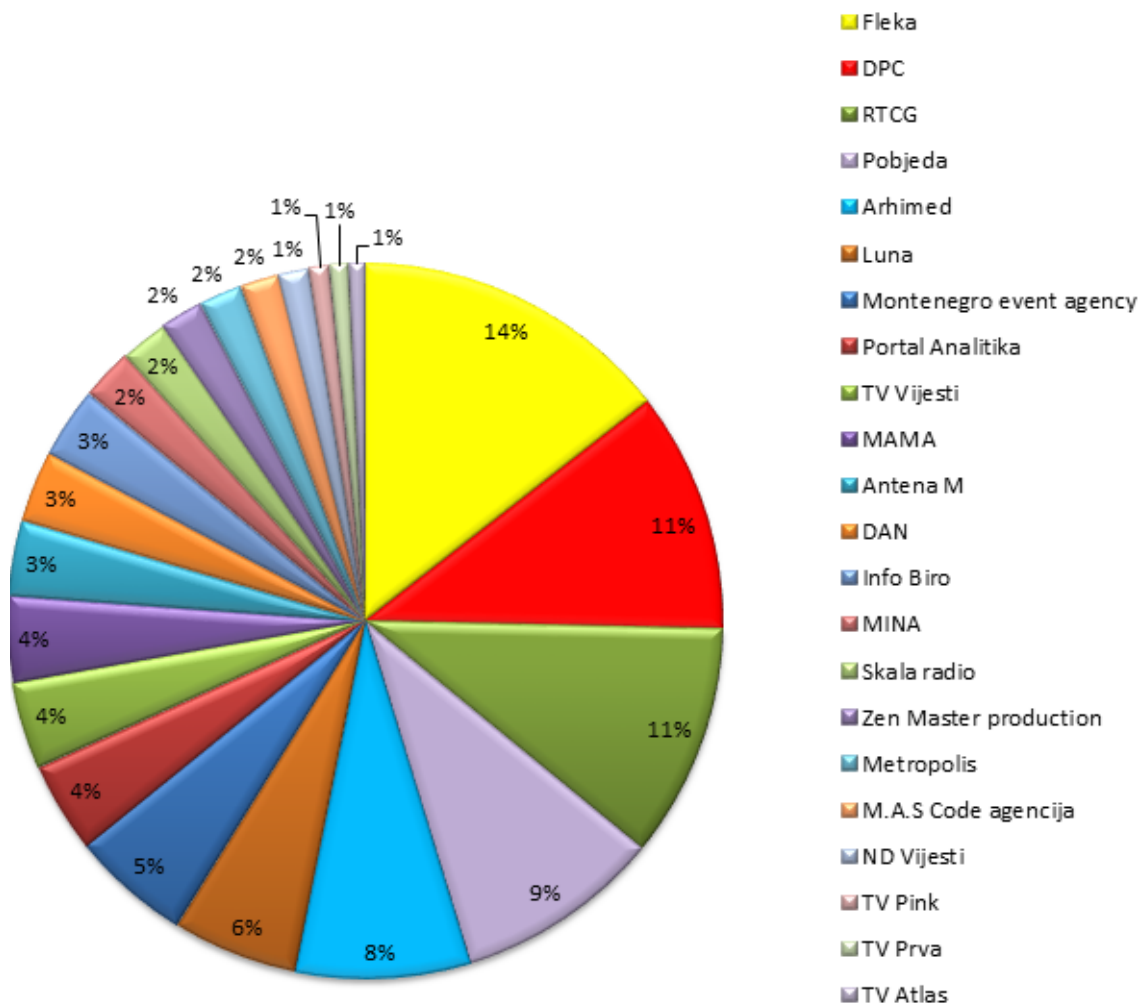

Grafik 5: Presjek po najvećim pojedinačnim korisnicima sredstava u EUR iznosima

Pored navedenih subjekata, koji su indentifikovani kao najveći pojedinačni korisnici sredstava od strane organa javnog sektora po različitim osnovama, subjekti koji su dobili najviše sredstava ali kao javni emiteri na lokalnom nivou, iz budžeta opština u okviru kojih posluju su: *Radio Herceg Novi* 230.866.43 EUR, *radio Berane* 102.400 EUR i *radio Andrijevice* 61.740.00 EUR.

Zbog preciznosti i poštovanja principa postavljene metodologije, ovi subjekti, kao javni emiteri koji su po tom osnovu prihodovali navedena sredstva, nijesu uključeni u grafikon najvećih pojedinačnih potrošača, već samo oni mediji, agencije za odnose sa javnošću, produkcijske kuće i agencije za istraživanje javnog mnjenja koji su sredstva prihodovali po osnovu ugovora o pružanju usluga, specijaliziranih usluga ili po drugim osnovima od strane organa javnog sektora.

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

Grafik 6: Presjek po najvećim pojedinačnim korisnicima sredstava procentualno izražen

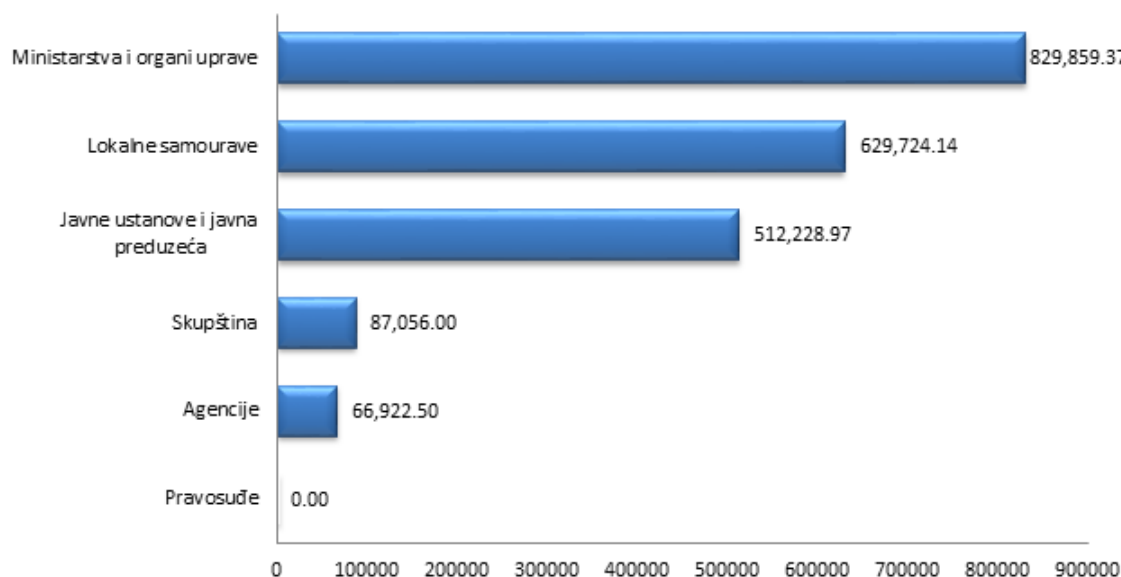
Detaljnija analiza dobijenih podataka daje uvid u strukturu organa javnog sektora koji su, u tabeli prikazanim subjektima, uplatili novac. Kompanija „Fleka“ prihodovala je 200.000,00 EUR a ukupan iznos uplaćen je od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma. Osnov uplate je pružanje usluga on-line promotivne kampanje, dizajniranje i kreiranje sadržaja na sajtu, zakup oglasnog prostora na internet portalima i sajtovima za promociju turizma i promocija na društvenim mrežama. Ova kompanija izabrana je kao najpovoljniji ponuđač na javnom pozivu. Takođe, od strane istog Ministarstva uplaćen je ukupan iznos za DPC, što ih pozicionira po prihodu od 150.000,00 EUR na drugo mjesto ukupne liste. Od televizijskih stanica, najviše je prihodovao javni servis RTCG sa ukupnim iznosom od 146.332,07 EUR a novac je uplaćen od strane više organa javnog sektora, u najvećim iznosima od strane više Centara za socijalni rad Crne Gore³¹ u ukupnom iznosu od 44.280,00 EUR, Zavoda za zapošljavanje Crne Gore u iznosu od 29.371,15 EUR, Elektroprivrede Crne Gore u iznosu od 13.100,00 EUR. Uplate ostalih organa su u iznosima manjim od 10.000,00 EUR.

Kad su u pitanju štampani mediji u Crnoj Gori, najviše je tradicionalno prihodovala «Pobjeda» - 129.010,00 EUR. Uplate su dolazile od većine organa javnog sektora, ali u najvećem dijelu od ministarstava i lokalnih samouprava. Kako su svi ostali subjekti primili uplate od više organa, struktura će biti prikazana u zasebnim tabelama u nastavku.

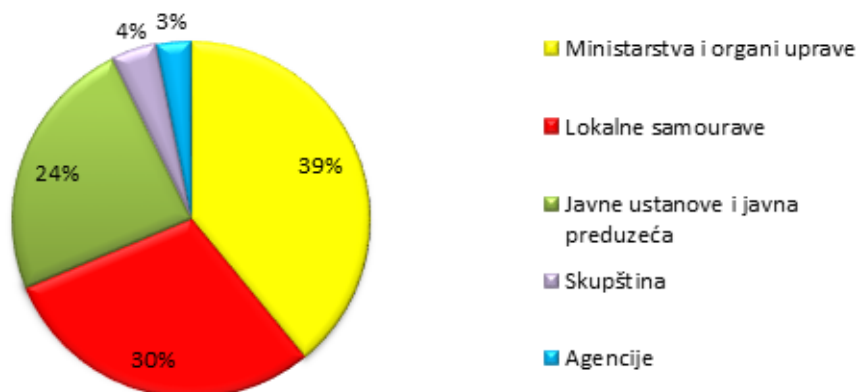
31 Centri: Nikšić, Plužine i Šavnik Berane, Petnjica i Andrijevica, Bar i Ulcinj, Herceg Novi, Kotor, Tivat i Budva, Plav, u pojedinačnim iznosima po 3750, 5000 ili 8570 EUR.

OPŠTI NALAZI PO STRUKTURI ORGANA JAVNOG SEKTORA

U odnosu na ukupan iznos, najveći potrošači su ministarstva i drugi organi uprave, sa iznosom od **829.859.37 EUR odnosno 39%**, slijede lokalne samouprave sa iznosom od **629.724.14 EUR ili 29,7%**, zatim javne ustanove i privredna društva u kojima država ili opštine imaju većinski vlasnički udio (u daljem tekstu javne ustanove i javna preduzeća) sa **512.228.00 EUR ili 24%**, Skupština Crne Gore izdvojila je iznos od **87.056.00 EUR ili 4,1%**. Na začelju liste su agencije sa iznosom od **66.922.50 EUR ili 3,1%**. Pravosuđe (sudovi, tužilaštva) nijesu imali troškove po ovim osnovima, dok odgovor Zaštitnika za ljudska prava i slobode nijesmo dobili.

Grafik 7: Presjek po najvećim potrošačima izražen u EU iznosima

Grafik 8: Presjek po najvećim potrošačima procentualno izražen

Jasno je da su ministarstva, sa organima uprave u sastavu, najveći potrošači u ovom sektoru, sa **829.859.37 EUR**. Ukoliko se podaci uporede sa nalazima istraživanja koje je CGO sproveo 2011, 2012. i za 2013, primjetan je nastavak trenda visokih troškova po ovom osnovu. Imajući u vidu javna zalaganja donosioca odluka o smanjenju javnih troškova, čini se da ovo nije oblast u kojoj je procjena da treba praviti uštede.

POJEDINAČNI NALAZI PO STRUKTURI PRUŽALACA USLUGA

Kad su u pitanju pružaoci usluga, dominantno je učešće marketinških agencija i produkcijskih kuća što upućuje na proces centralizacije sredstava koja se izdvajaju za usluge reklamiranja i oglašavanja u medijima, po osnovu ugovora o pružanju usluga, specijalizovanim uslugama ili drugim osnovima, u odnosu na 2011, 2012. i 2013, ali i otežava praćenje daljeg prelivanja sredstava na medije ili druge vezane subjekte. Centralizacija i usmjeravanje na marketinške agencije i produkcijske kuće daje dodatni prostor organima javnog sektora da netransparentno usmjeravaju sredstva ka onim medijima za koje samostalno, bez jasno utvrđenih procedura, procjene kao najsvrsishodnije. Ne postoji zakonska mogućnost daljeg istraživanja u ovom slučaju kao ni uvid u podatke kako se dalje ova sredstva raspodjeljuju medijima.

Posmatrano po tipovima pružaoca usluga, u odnosu na ukupne iznose sredstava koja su organi javnog sektora utrošili u toku 2014. a na bazi prethodno postavljene metodologije, može se dobiti potpuniji uvid u kretanja, u odnosu na prethodne nalaze istraživanja koje je CGO sproveo u toku 2011³², 2012.³³ i 2013³⁴.

Iznos od **2.125.791,78 EUR** utrošen je tako što je za štampane medije izdvojeno **213.570,82 EUR ili 10.1%**, TV kanale **294.907,34 EUR ili 13,9%**, za radio stanice **511.097,34 EUR ili 24%**, portale i informativne agencije **169.209,45 EUR ili 7.96%**, dok je za marketinške agencije i produkcijske kuće izdvojeno **902.229,99 EUR odnosno 42.4%**. Za stavke koje spadaju u međunarodne i regionalne medije izdvojeno je **8.413,10 ili 0.4%**, dok je za kategoriju ostalo izdvojeno je **26.363,93 EUR ili 1,24%**.

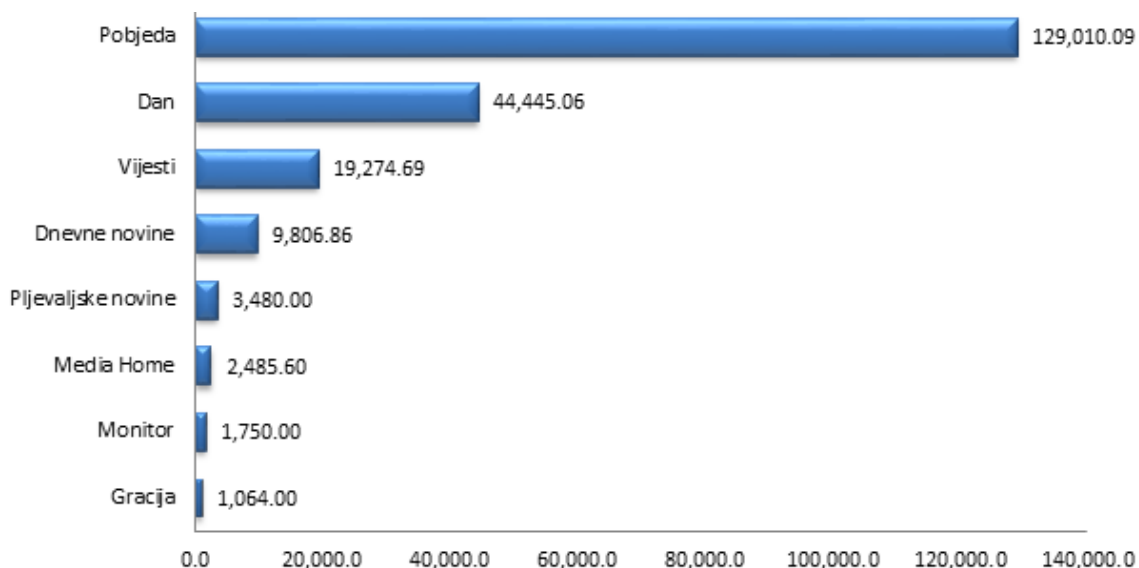
32 Vidjeti: <http://media.cgo-cce.org/2013/09/cgo-izdavastvo-koliko-i-kome-poreski-obveznici-u-crnoj-goric-placaju-za-reklamiranje-2011.pdf> i <http://media.cgo-cce.org/2013/09/cgo-izdavastvo-koliko-kojim-medijima-i-srodnim-agencijama-opstine-u-crnoj-gori-placaju-za-usluge-2011.pdf>

33 Vidjeti: <http://media.cgo-cce.org/2013/09/cgo-izdavastvo-koliko-i-kome-poreski-obveznici-u-crnoj-goric-placaju-za-reklamiranje-2012.pdf>

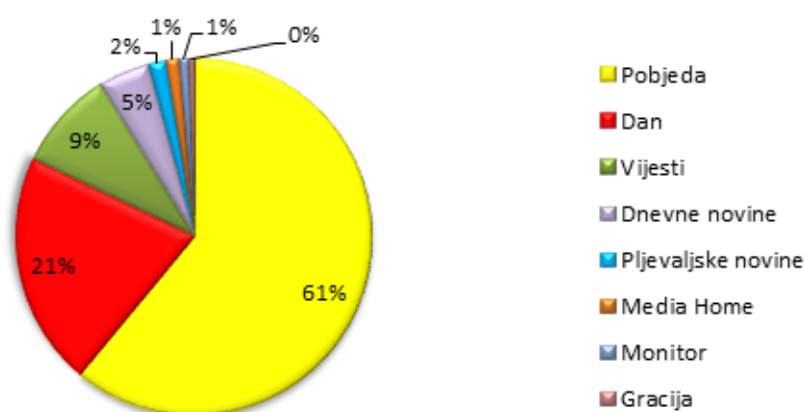
34 <http://media.cgo-cce.org/2014/12/cgo-cce-jednake-sanse-za-sve-medije-u-CG-2014.pdf>

ŠTAMPANI MEDIJI

Ukupno utrošen iznos za štampane medije je 213.570,82 EUR. Struktura po subjektima je sljedeća³⁵:

Grafik 9: Presjek uplata štampanim medijima izražen u EUR iznosima

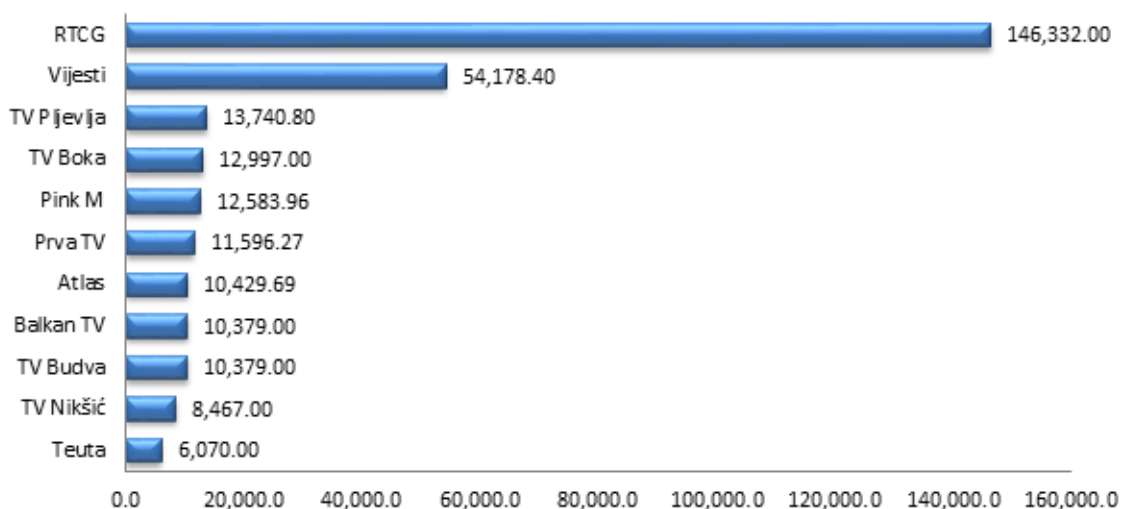

Grafik 10: Presjek uplata štampanim medijima izražen u procentualnim iznosima

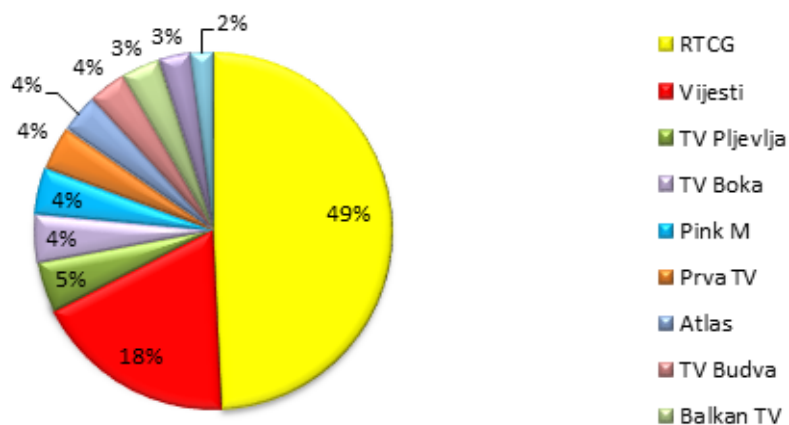
³⁵ Napomena: predmet obrade su samo oni štampani mediji kojima je uplaćeno više od 1.000 EUR, na godišnjem nivou.

TELEVIZIJE

Ukupno utrošen iznos za TV kanale izdvojeno je **294.907.15 EUR**. Struktura po subjektima je sljedeća³⁶:

Grafik 11: Presjek uplata TV izražen u EUR iznosima

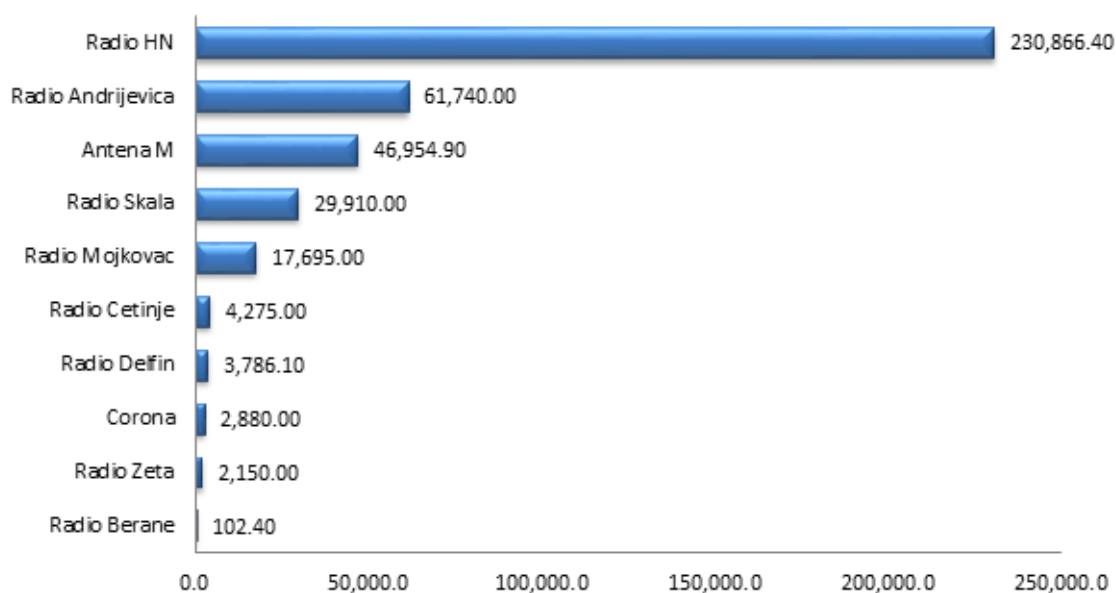

Grafik 12: Presjek uplata TV izražen u procentualnim iznosima

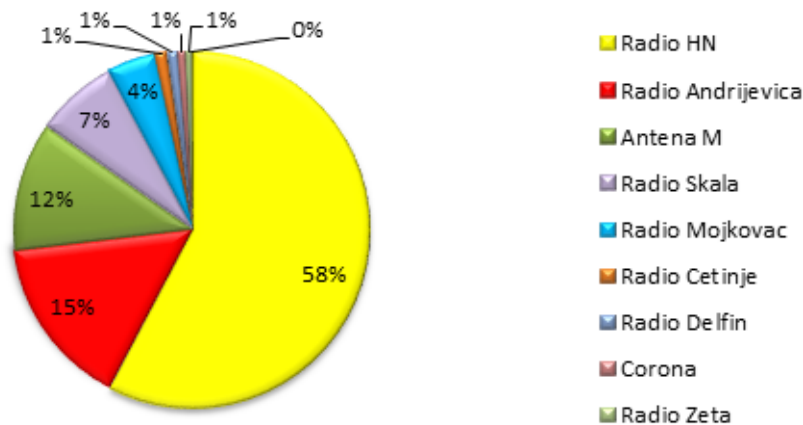
³⁶ Napomena: predmet obrade su samo one televizije kojima je uplaćeno više od 1.000 EUR

RADIO STANICE

Ukupno utrošen iznos za radio stanice je **511,097.34 EUR**. Struktura po subjektima je sljedeća³⁷:

Grafik 13: Presjek uplata radio stanicama izražen u EUR iznosima

Grafik 14: Presjek uplata radio stanicama izražen u procentualnim iznosima

Važno je napomenuti da prikazani iznosi obuhvataju i budžetska izdavanja određenih opština za lokalne javne emitere. Konkretno, u svojim odgovorima ove iznose u dijelu uplaćenih iznosa, dostavile su sljedeće opštine: Herceg Novi, Berane i Andrijevića. Odgovori ostalih opština nijesu sadržali navedene podatke, iako su svima dostavljeni identični dopisi.

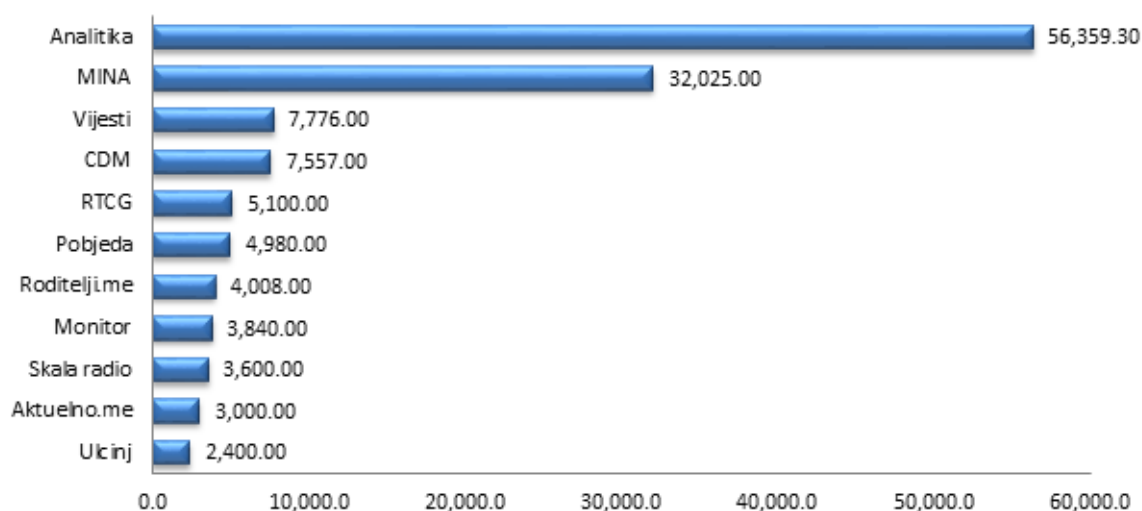
U cilju tačnosti i preciznosti podataka, u odjeljku *Lokalni javni servisi*, dat je prikaz planiranih i realizovanih lokalnih budžeta odnosno iznosa za finansiranje lokalnih javnih servisa za 2014.

³⁷ Napomena: Predmet obrade su samo one radio stanice kojima je uplaćeno više od 5.000 EUR

Izuzetak je opština Herceg Novi, koja u dostavljenom dopisu navodi da je radio Herceg Novi prihvodio sa računa ove opštine 230.886,40 EUR. Kao osnov uplate navedeno je „sredstva predviđena Budžetom Opštine Herceg Novi na ime finansiranja Javnog servisa Radio Herceg Novi za 2014.godinu, kao i zaostale obaveze iz 2103.godine“. Kako završni račun budžeta ove opštine nije objavljen, nije bilo moguće provjeriti tačnost date informacije.

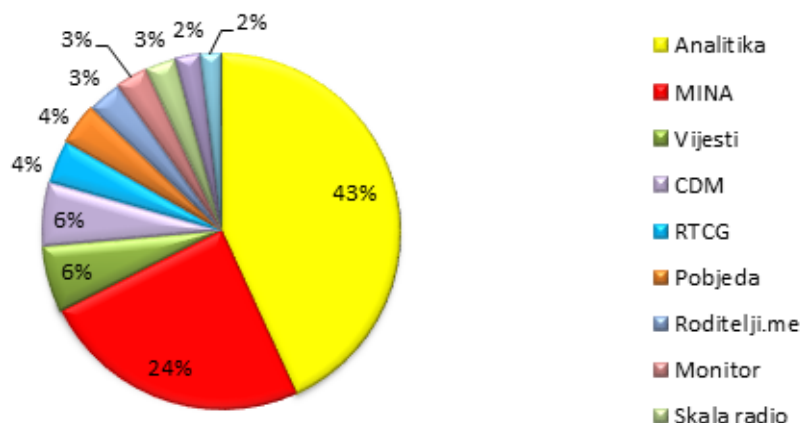
PORTALI I INFORMATIVNE AGENCIJE

Ukupno utrošen iznos za portale i informativne agencije **169.209,45 EUR**. Struktura po subjektima je sljedeća³⁸:

Grafik 15: Presjek uplata portalima i informativnim agencijama izražen u EUR iznosima

Svi portali navedeni na listi dobili su uplatu od strane Elektroprivrede, dok je sljedećim portalima cjelokupan iznos uplaćen od strane ovog subjekta. To su: Vijesti, RTCG, Skala radio portal, Pobjeda, Monitor, Roditelji.me, Aktuelno.me, Ucinj. Ostali portali imali su uplate više organa javnog sektora.

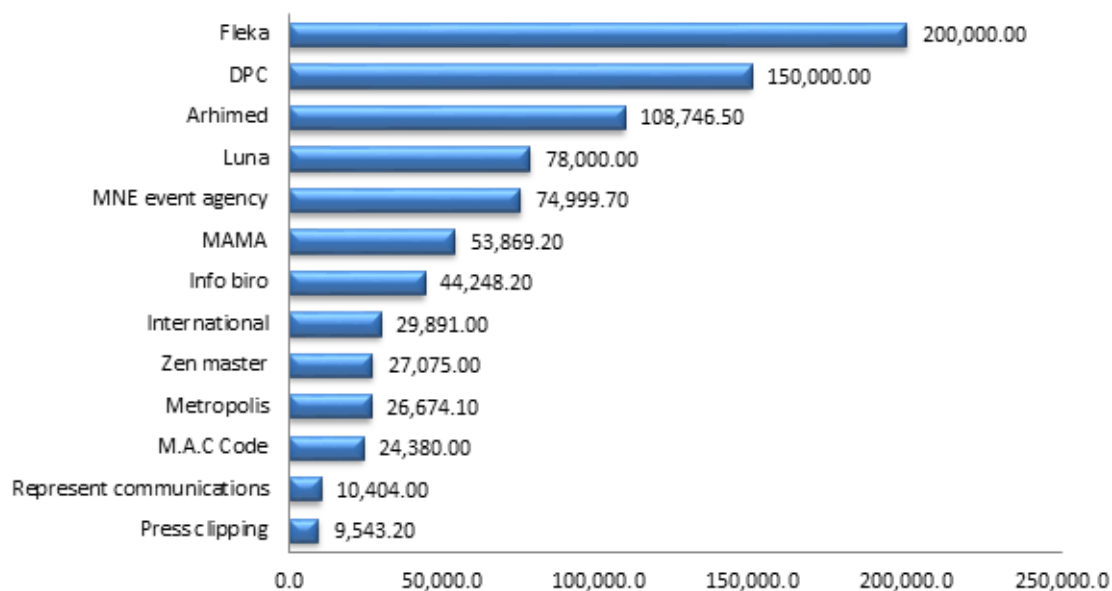

Grafik 16: Presjek uplata portalima i informativnim agencijama izražen u procentualnim iznosima

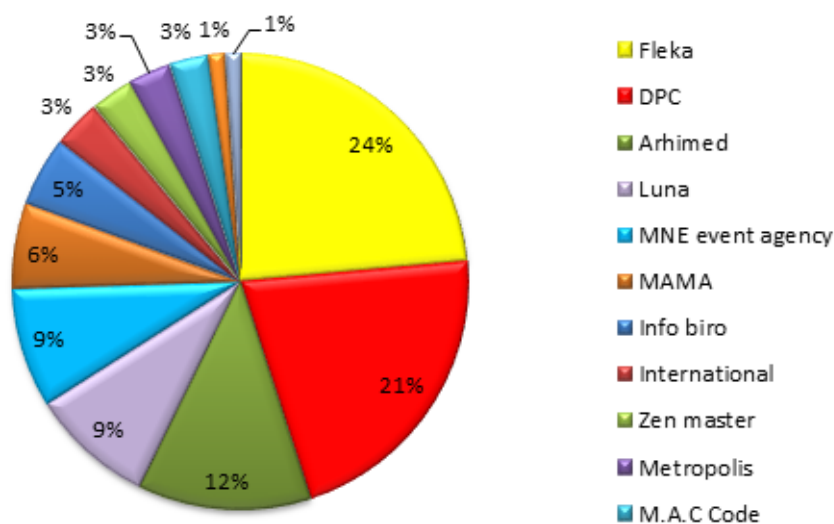
³⁸ Napomena: Predmet obrade su samo oni portali i informativne agencije kojima je uplaćeno više od 1.000 EUR

MARKETINŠKE AGENCIJE I PRODUKCIJSKE KUĆE

Za marketinške agencije i produkcijske kuće izdvojeno je ukupno 902.229,99 EUR. Struktura po subjektima je sljedeća³⁹:

Grafik 17: Presjek uplata marketinškim agencijama i produkcijskim kućama izražen u EUR iznosima

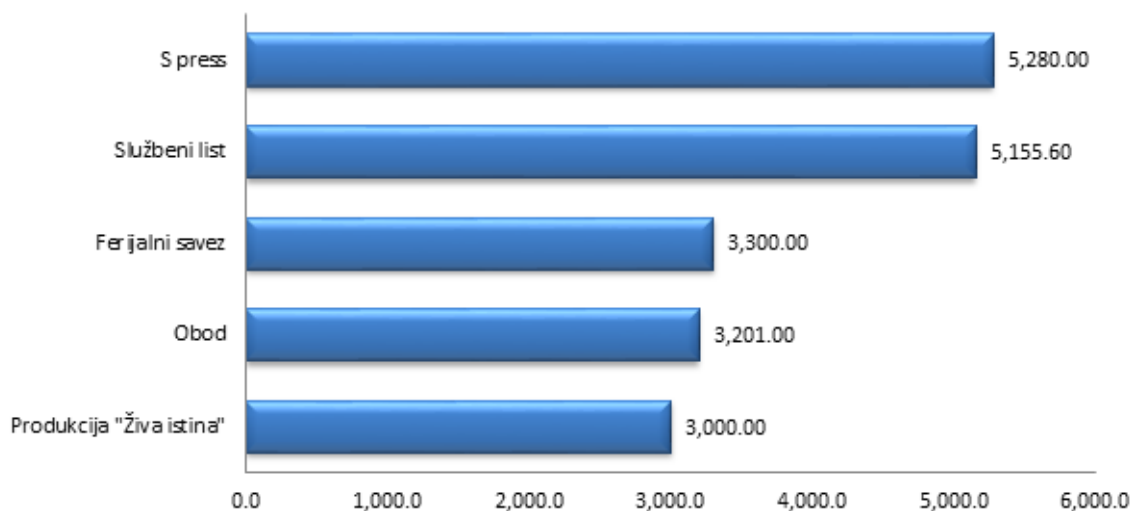

Grafik 18: Presjek uplata marketinškim agencijama i produkcijskim kućama izražen procentualnim iznosima

³⁹ Napomena: Predmet obrade su samo one marketinške agencije i produkcijske kuće kojima je uplaćeno više od 5.000 EUR

OSTALO

Za ostale stavke izdvojeno je **26.363.93 EUR**. Struktura troškova, po subjektima, slijedi:⁴⁰

Grafik 19: Presjek uplata ostalim subjektima izražen u EUR iznosima

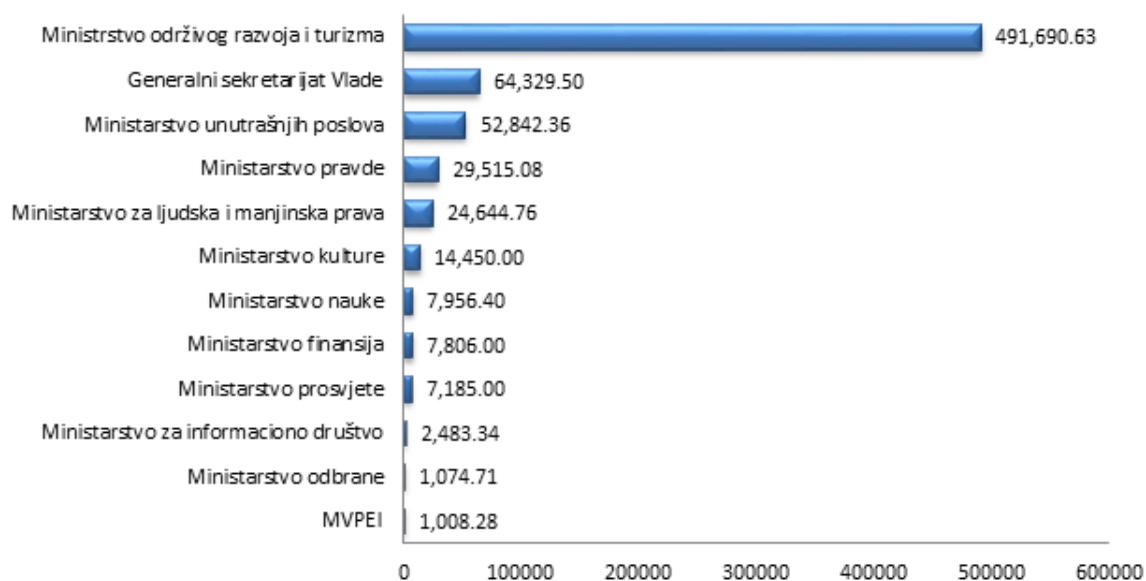
POJEDINAČNI NALAZI PO STRUKTURI ORGANA JAVNOG SEKTORA

Detaljna analiza podataka biće prikazana po visini potrošnje od strane organa javne uprave, a ne po njihovoj poziciji i važnosti u sistemu.

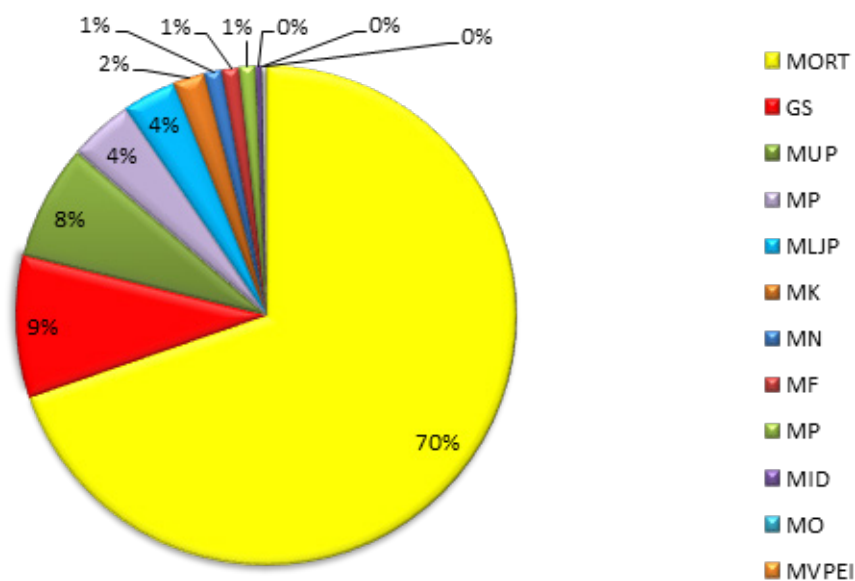
MINISTARSTVA

Kao što je već napomentuto, ministarstva, sa organima uprave u sastavu, su najveći potrošači, sa iznosom od **829.859,37 EUR ili 39%**, od ukupnog iznosa svih organa javnog sektora, u 2014. Od navedenog iznosa, ministarstva, bez organa uprave u sastavu, utrošila su **680.184,50 EUR**. Pojedinačno posmatrano najveći iznos sredstava potrošen je od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma i to 491.690.63 EUR, dok Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, po dostavljenim podacima, nijesu imali izdatke po navedenom osnovu u toku 2014. Ministarstva koja nijesu dostavila tražene podatke, ni nakon rješenja po žalbi od strane Agencije koje im to nalaže, su: Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva i Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

⁴⁰ Napomena: Predmet obrade samo su oni subjekti kojima je uplaćena suma veća od 1.000 EUR

Grafik 20: Prikaz pojedinačnih utrošaka od strane ministarstava u EUR iznosima

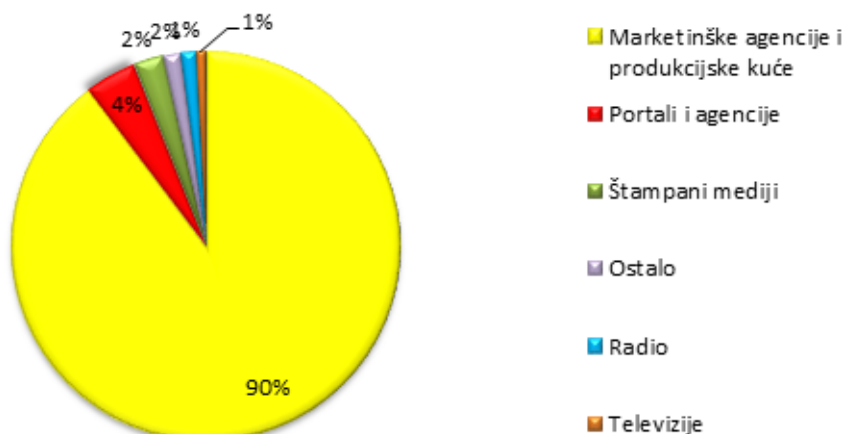

Grafik 21: Prikaz pojedinačnih utrošaka od strane ministarstava u procentualnim iznosima

Imajući u vidu integracione procese u Crnoj Gori, koje vode Ministarstvo odbrane i Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, kao i postojeće komunikacione strategije, čijom realizacijom treba približiti prednosti ovih procesa građanima i građankama Crne Gore, i koje, u najvećoj mjeri, sadrže aktivnosti koje se realizuju kroz medije, začuđuje visina troškova koje su ova ministarstva imala u prethodnoj godini. Vjerujući da su dostavljeni podaci tačni, ipak, ostaje dilema kroz koje izvore su finansirane kampanje vođene u medijima, u toku 2014. a čija vrijednost, opštom opservacijom mjereno, prelazi troškove od 1.008,28 EUR i 1.074,71 EUR, koliko su ova ministarstva prikazala.

Ukupni navedeni iznos utrošen je tako što je za štampane medije izdvojeno **16.858.50 EUR ili 2,5%**, za TV **5.106.53 EUR ili 0,7%**. Za radio stanice izdvojeno je **8.951.98 EUR ili 1,3%**, za portale i informativne agencije **28.246.62 EUR ili 4,1%** dok je za marketinške agencije i produkcijske kuće izdvojeno **611.106.00 EUR odnosno 89,9%**. Za stavke koje spadaju u kategoriju ostalo izdvojeno je **10.095.00 EUR ili 1,5%**.

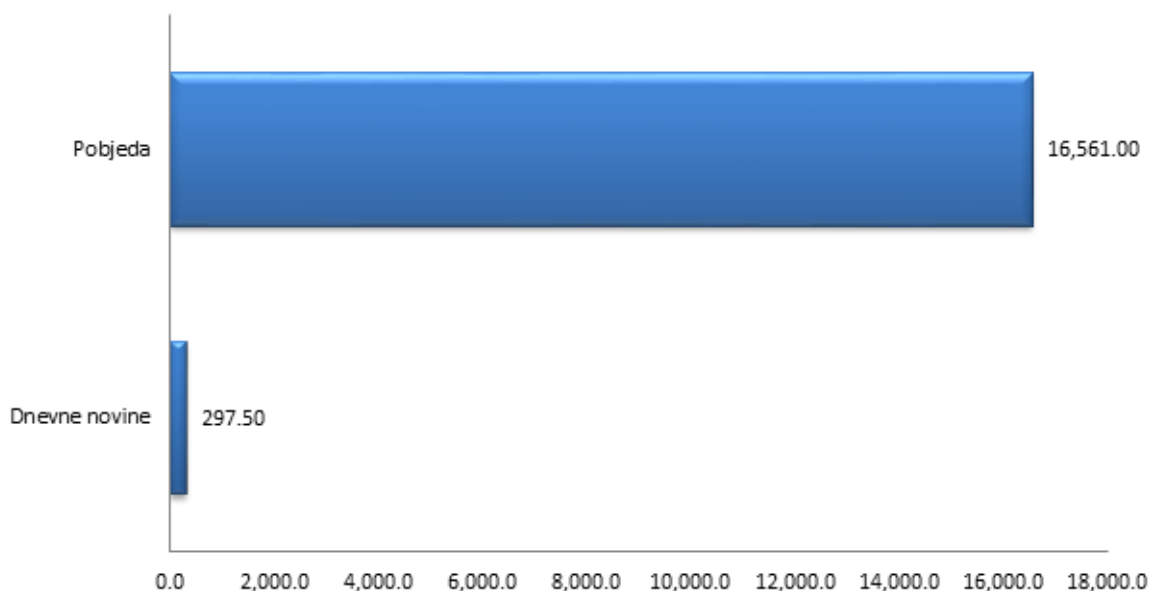
JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

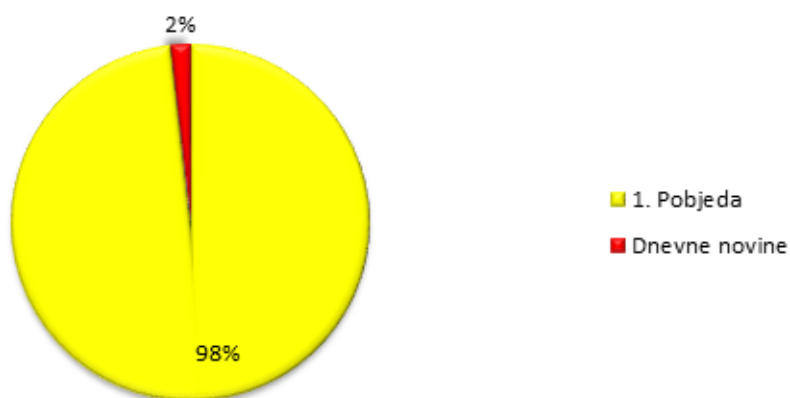
Grafik 22: Prikaz uplata po kategorijama u procentualnim iznosima

Na datom primjeru jasno se uočava trend na koji je CGO upozoravao u svim prethodnim godišnjim izvještajima. Naime, centralizacija budžetskih izdvajanja i preusmjeravanje novca sa medija na marketinke agencije koje se bave zakupima medijskog prostora, jasno vidljiva na datom primjeru, ruši princip transparentnosti jer onemogućava praćenje dalje raspodjele novca na medije.

Po strukturi subjekata kojima su novci isplaćeni nacionalni štampani mediji dobili su **16.858.50 EUR**.

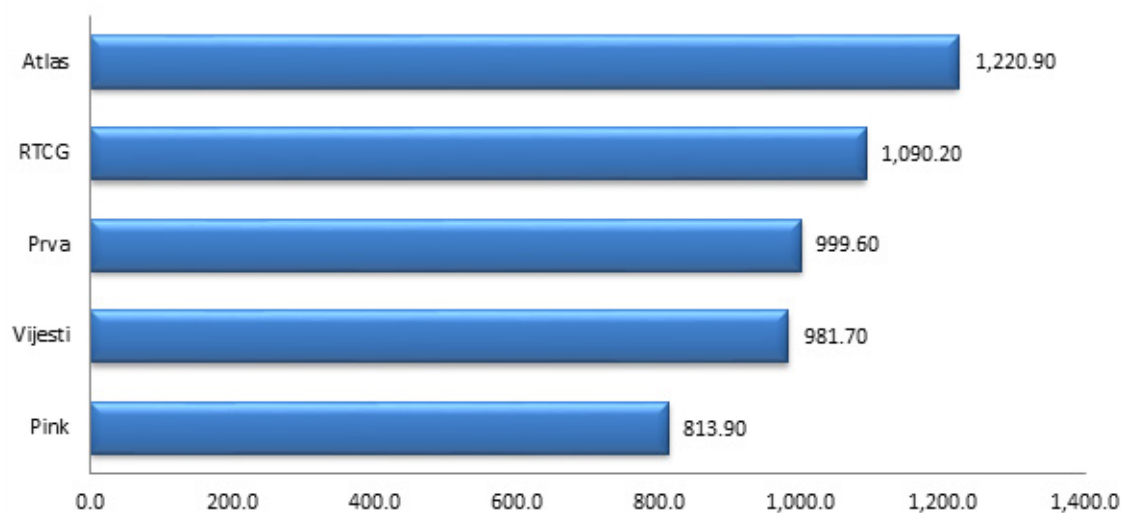
Grafik 23: Prikaz uplata štampanim medijima od strane ministarstava u EUR iznosima

Grafik 24: Prikaz uplata štampanim medijima od strane ministarstava u procentualnim iznosima

Preciznosti radi, budžetska sredstva koja su u gotovo u sto procentnom iznosu uplaćena Pobjedi, raspodjeljena su od strane više ministarstava i to: Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo finansija, Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo nauke, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Nacionalnim televizijama je, od strane ministarstava, ukupno uplaćeno 5.106,50 EUR

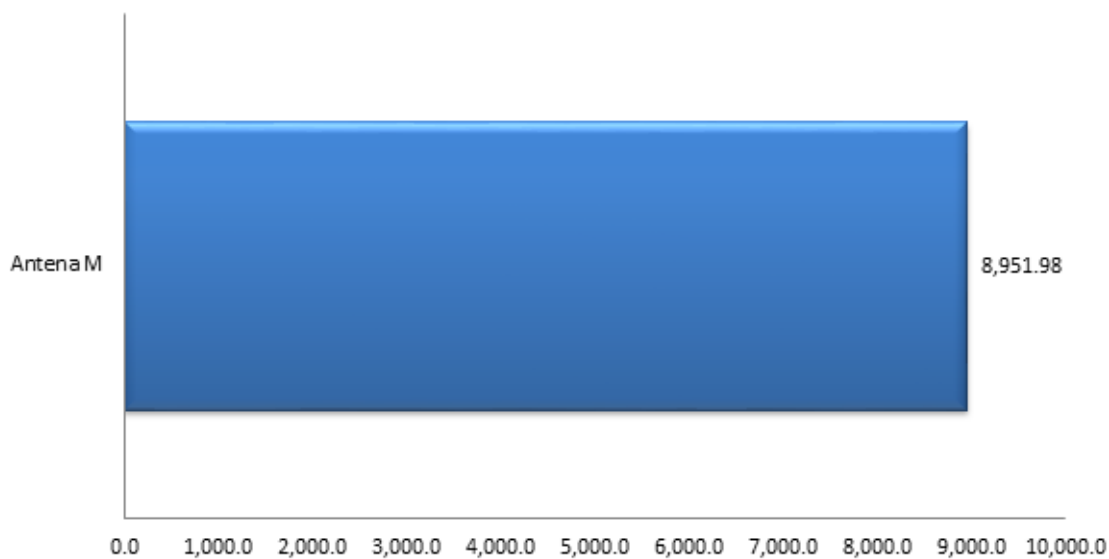

Grafik 25: Prikaz uplata TV od strane ministarstava u EUR iznosima

Sva sredstva uplaćena su od strane Ministarstva pravde.

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

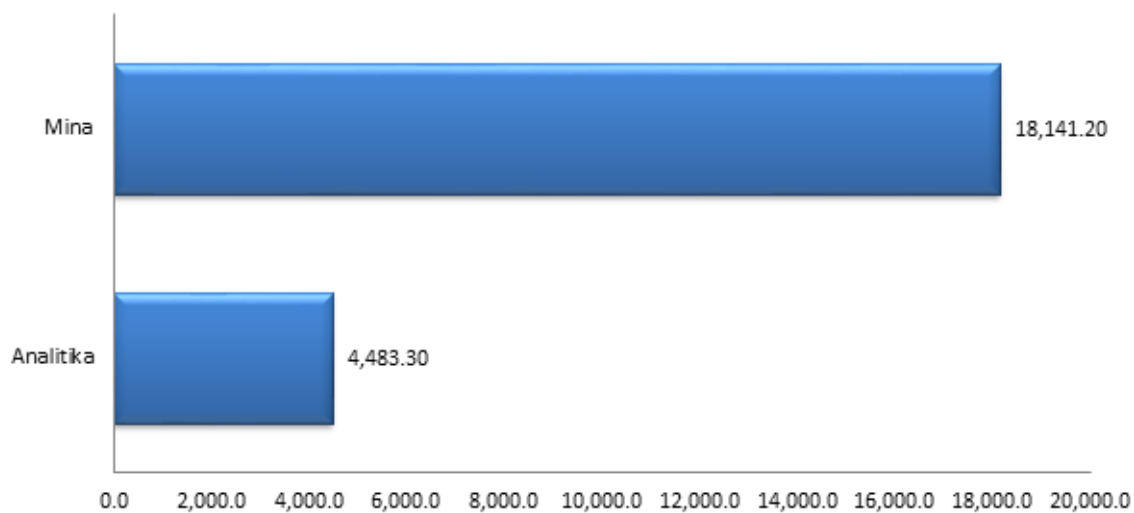
Ukupan iznos sredstava koji je uplaćen radio stanicama je 8.951,98 EUR.

Grafik 26: Prikaz uplata radio stanicama od strane ministarstava u EUR iznosima

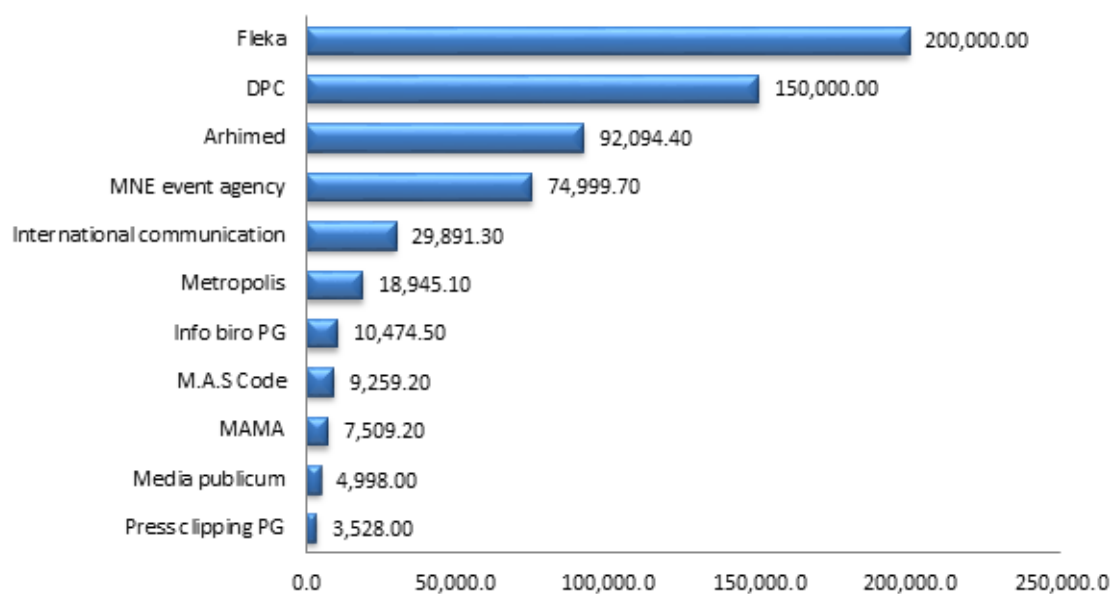
Ukupan iznos budžetskih sredstava, izdvojen za radio stanice od strane ministarstava uplaćen je radio Antena M. Sredstva su uplaćena od strane dva ministarstva i to: Ministarstvo pravde i Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Portali i informativne agencije prihodovali su 28.246.62 EUR od usluga ministarstvima u 2014.

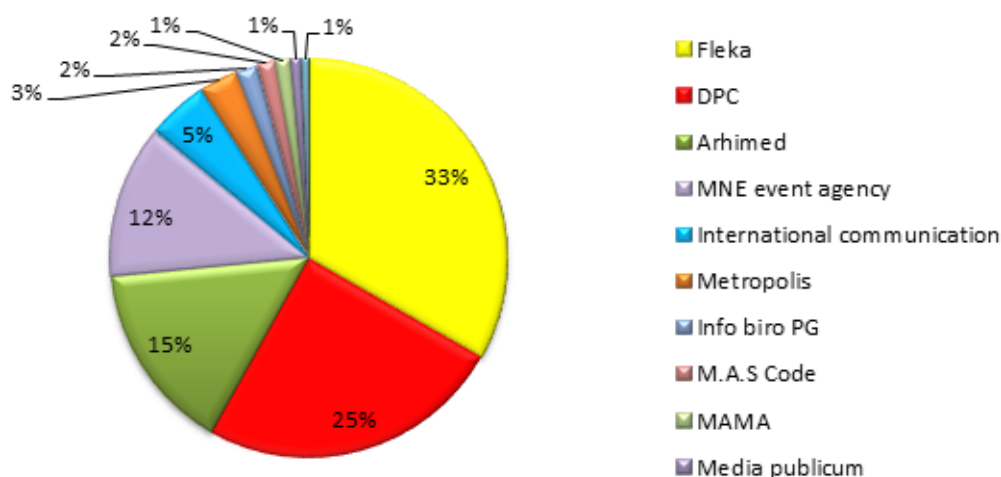

Grafik 27: Prikaz uplata portalima i informativnim agencijama od strane ministarstava u EUR iznosima

Kad su u pitanju marketinške agencije i produkcijske kuće, ukupno je potrošeno 611.106.72 EUR.

Grafik 28: Prikaz uplata marketinškim agencijama i produkcijskim kućama od strane ministarstava u EUR iznosima

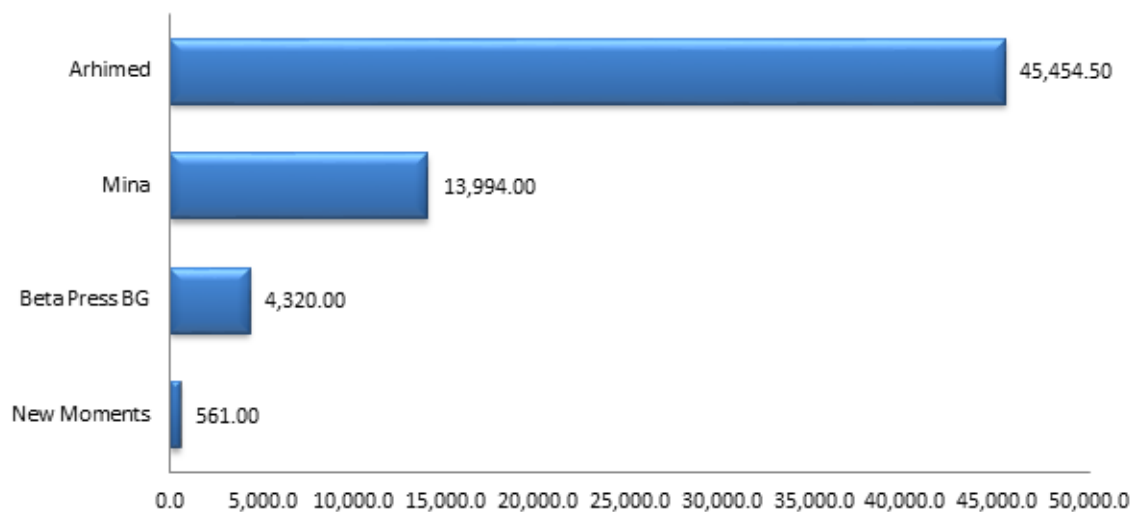
Grafik 29: Prikaz uplata marketinškim agencijama i produkcijskim kućama od strane ministarstava u procentualnim iznosima

Kategorija – Ostalo - obuhvata pravna ili fizička lica koja ne mogu biti svrstana ni u jednu u gore navedenih kategorija, po podacima koji su dostavljeni CGO-u ili po javno dostupnim informacijama. Na primjer, u okviru ove kategorije, ministarstva su utrošila 10.095.71 EUR tako što je kompaniji S press PG uplaćeno 5.280.00 EUR, dok je Ferijalni savez dobio 3.300.00 EUR.

Imajući u vidu značaj Vlade i ministarstva kao organa izvršne vlasti i kreatora javnih politika, a u konkretnom istraživanju i najvećeg potrošača u sistemu, ukupni izdaci i struktura troškova ministarstava će biti detaljno obrađeni i tabelarno prikazani.

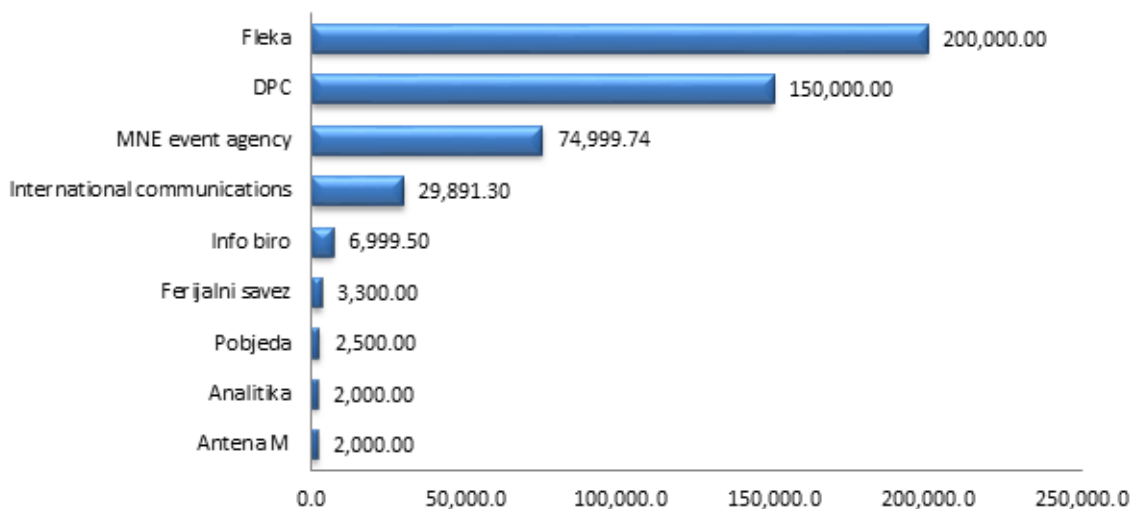
JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

Ukupni troškovi **Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore** su 64.329,50 EUR.

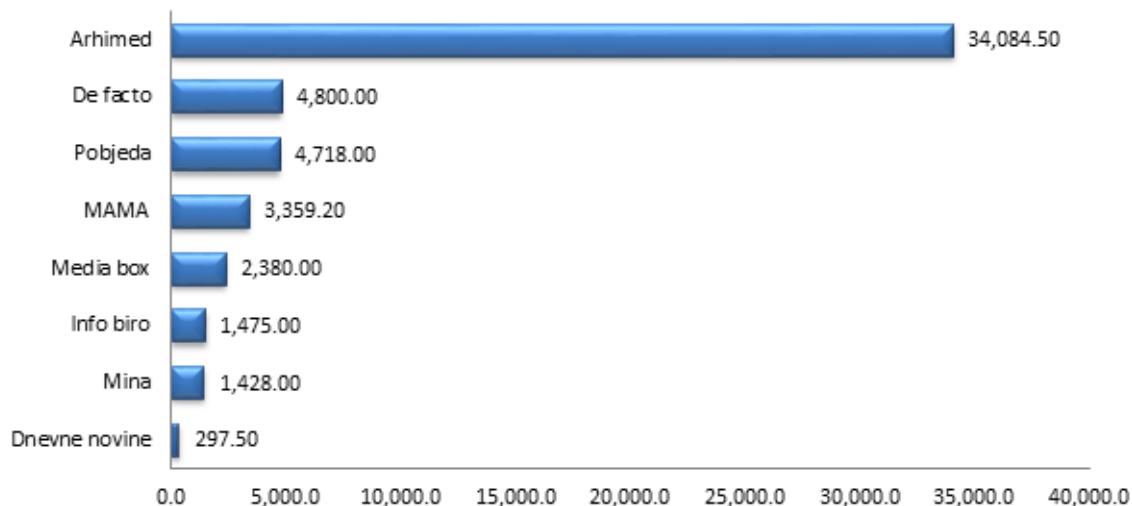
Grafik 30: Struktura troškova Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore u EUR iznosima

Kao i prethodnih godina, **Ministarstvo održivog razvoja i turizma** imalo je najveće izdatke po navedenom osnovu, u ukupnom iznosu za 2014. godine od 471.690,63 EUR.

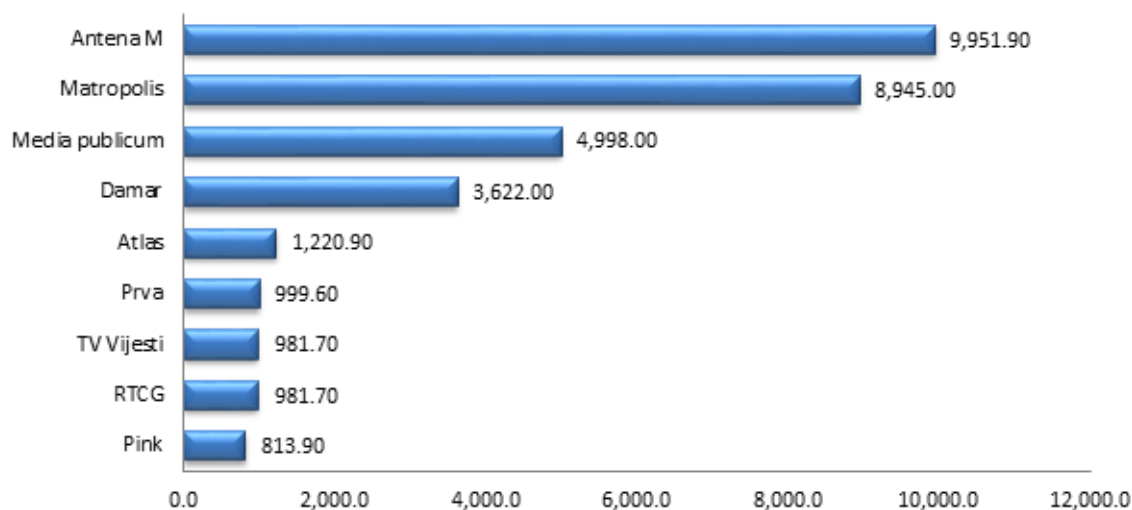
Grafik 31: Struktura troškova Ministarstva održivog razvoja i turizma u EUR iznosima

Ministarstvo unutrašnjih poslova je imalo ukupan izdatak u iznosu od 52.842,36 EUR.

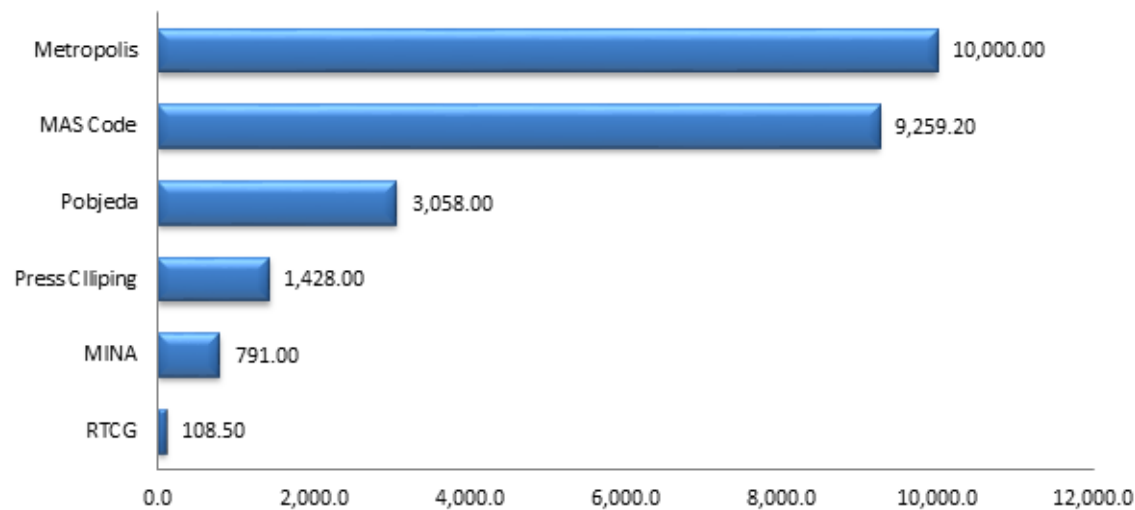
Grafik 32: Struktura troškova Ministarstva unutrašnjih poslova u EUR iznosima

Ukupni troškovi Ministarstva pravde bili su 29.515,08 EUR.

Grafik 33: Struktura troškova Ministarstva pravde u EUR iznosima

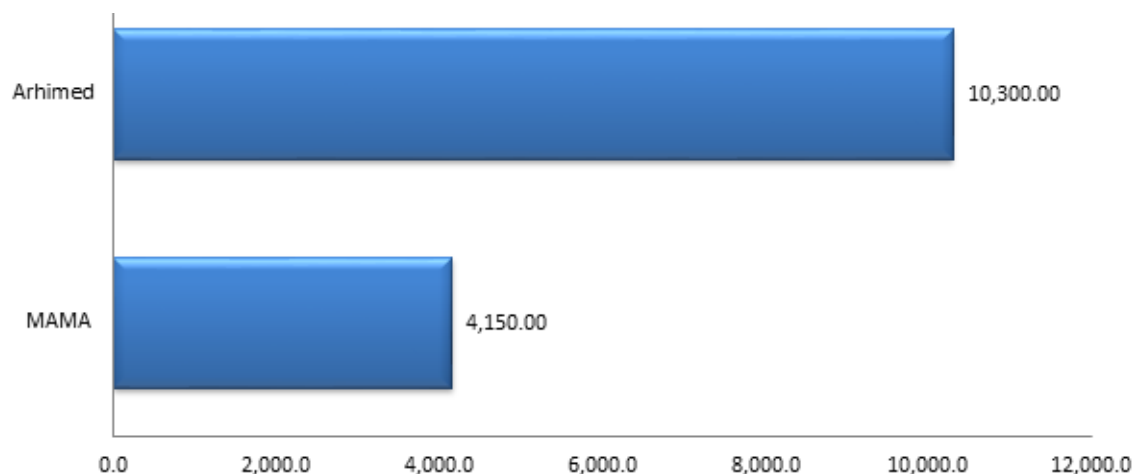
Ukupni troškovi Ministarstva za ljudska i manjinska prava bili su: 24.644,76 EUR.

Grafik 34: Struktura troškova Ministarstva za ljudska i manjinska prava u EUR iznosima

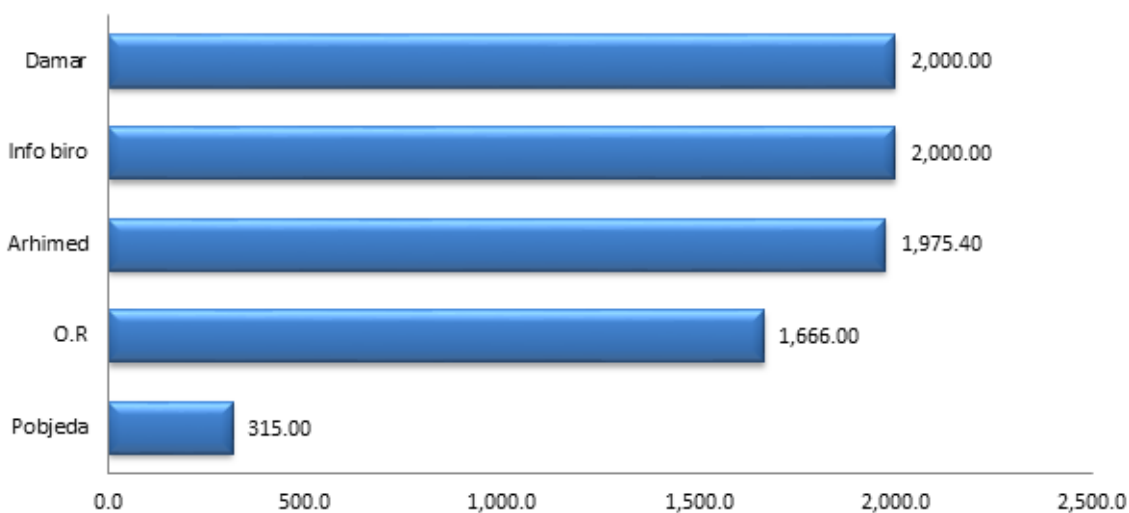
JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

Ukupan iznos koji je **Ministarstvo kulture** izdvojio u toku 2014. godine je 14.450,00 EUR.

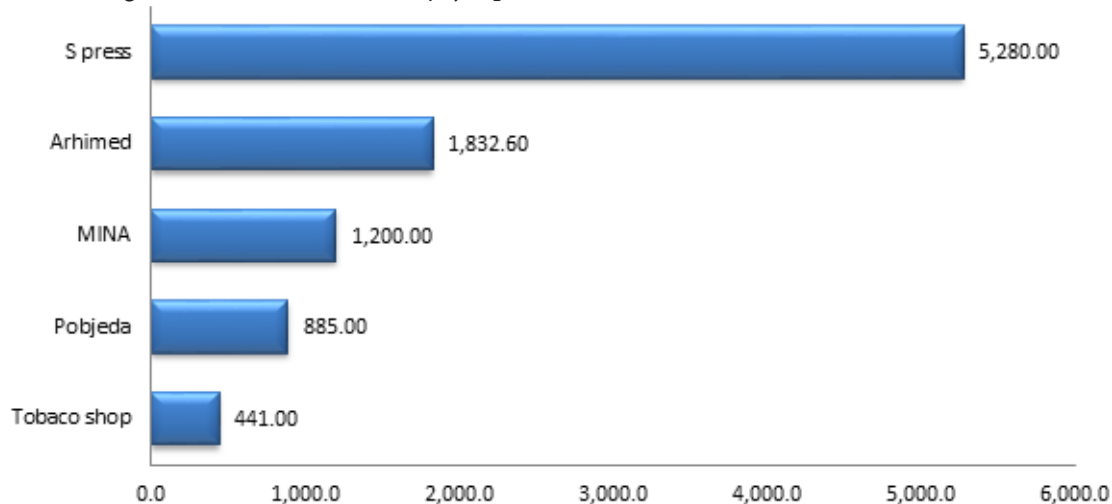
Grafik 35: Struktura troškova Ministarstva kulture u EUR iznosima

Ukupan trošak **Ministarstva nauke** bio je 7.956,40 EUR.

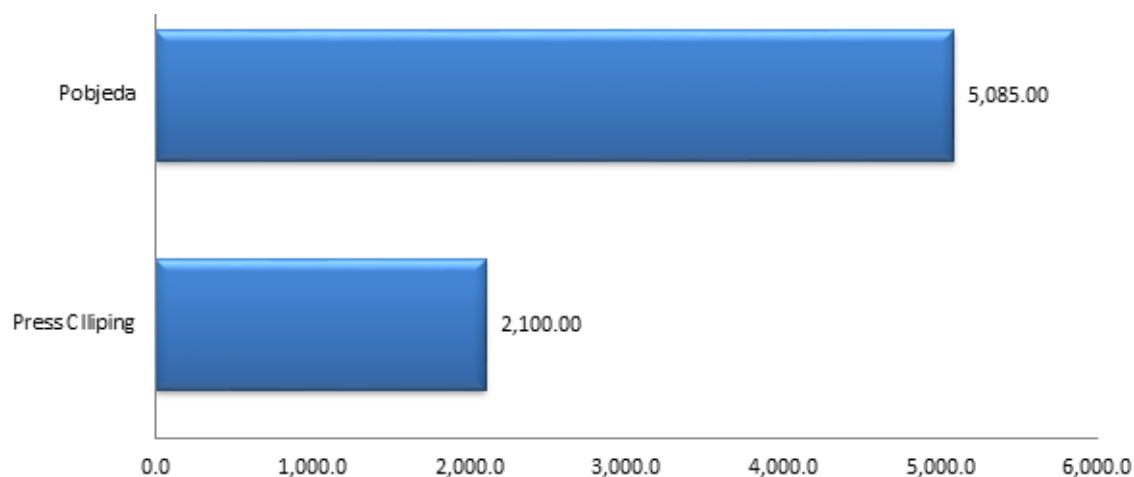
Grafik 36: Struktura troškova Ministarstva nauke u EUR iznosima

U toku 2014. godine **Ministarstvo finansija** je uplatilo 7.806,00 EUR za ove svrhe.

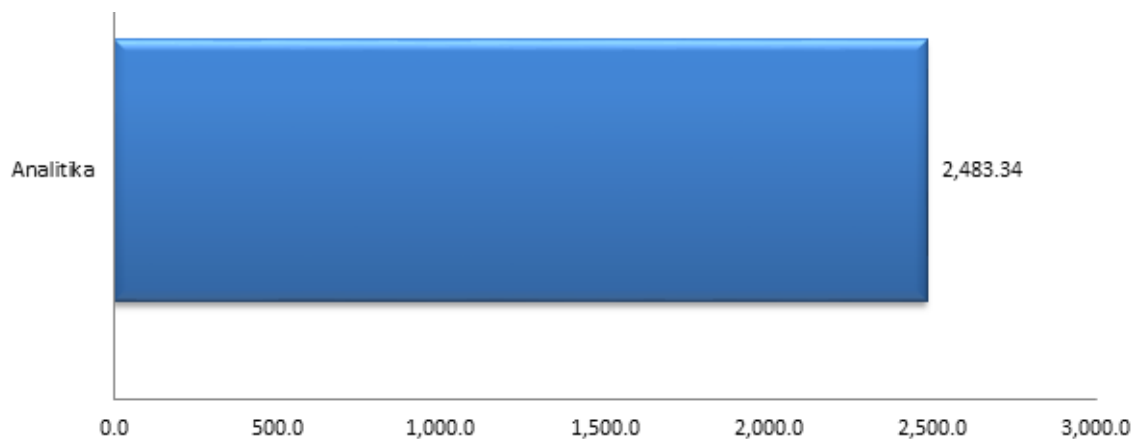
Grafik 37: Struktura troškova Ministarstva finansija u EUR iznosima

Ukupan iznos uplaćen medijima, informativnim agencijama i portalima, marketinškim agencijama i produkcijskim kućama od strane **Ministarstva prosvjete i sporta** bio je 7.185.00 EUR.

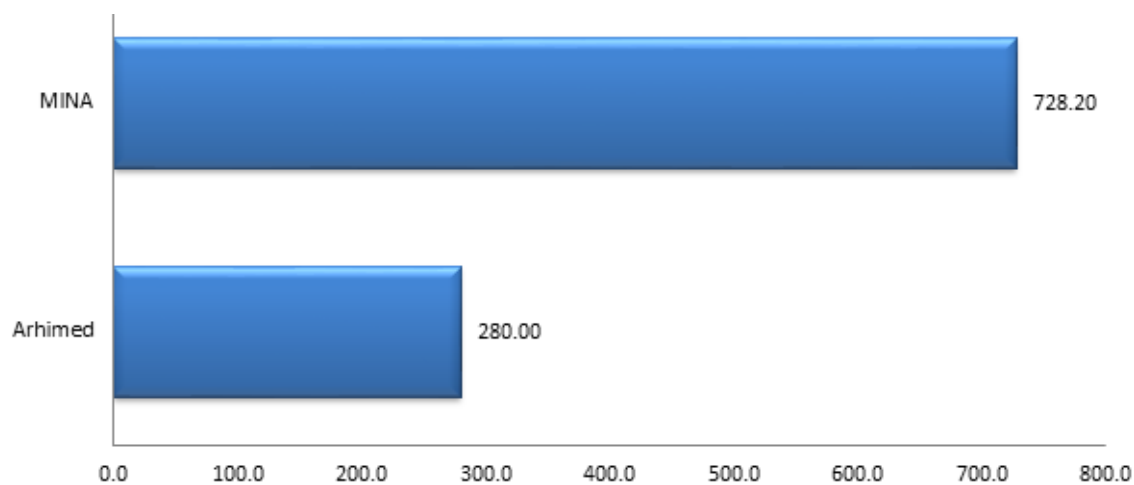
Grafik 38: Struktura troškova Ministarstva prosvjete i sporta u EUR iznosima

Ukupan iznos **Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije (MIDT)** bio je 2.483,34 EUR.

Grafik 39: Struktura troškova MIDT u EUR iznosima

Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija (MVPEI) je izdvojio svega 1.008,28 EUR u toku 2014. godine.

Grafik 40: struktura troškova MVPEI u EUR iznosima

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

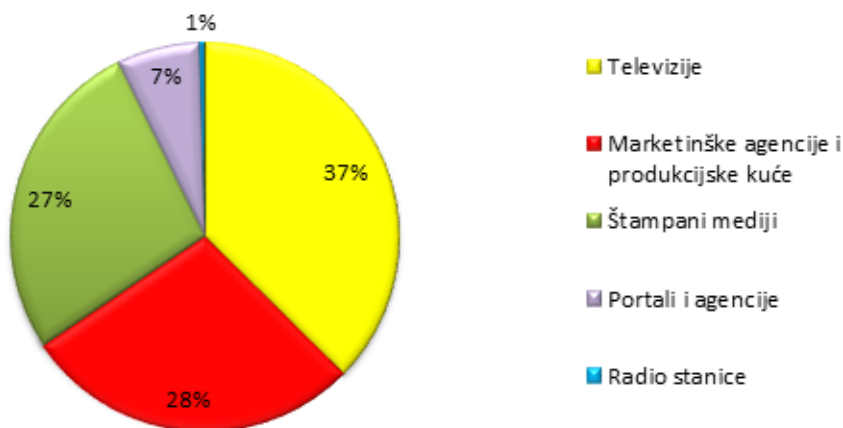
Po dostavljenim podacima troškove nijesu imali Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja. Takođe, treba napomenuti da, ni nakon pozitivnog rješenja po žalbi CGO-a od strane Agencije, podatke nijesu dostavili Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva i Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

ORGANI UPRAVE⁴¹

Istraživanjem je obuhvaćeno 60 organa uprave (u sastavu ministarstava i samostalni organi uprave). Većina, preciznije, 50 je odgovorilo pozitivno na upućeni dopis, dok 9 organa uprave nije dostavilo tražene podatke. Izuzetak je Uprava za javne nabavke koja je istraživače uputila na internet stranicu na kojoj bi trebali postojati svi podaci, ali se isti nijesu nalazili tu, o čemu su istraživači upoznali ovaj organ. Uprkos tome, Uprava nije dostavila tražene podatke. Troškove je imalo njih 13, a po dostavljenim podacima ostali organi nijesu imali izdatke po ovom osnovu.

Organi uprave, u toku 2014, utrošili su ukupno **136.864,60 EUR**. Od datog iznosa, Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću, kroz finansiranje projekata, medijima je raspodijelila **36.039 EUR** i biće zasebno obrađena. Komisija djeluje u okviru Ministarstva finansija, ali kroz finansiranje projekata značajna sredstva dodjeljuje i medijima.

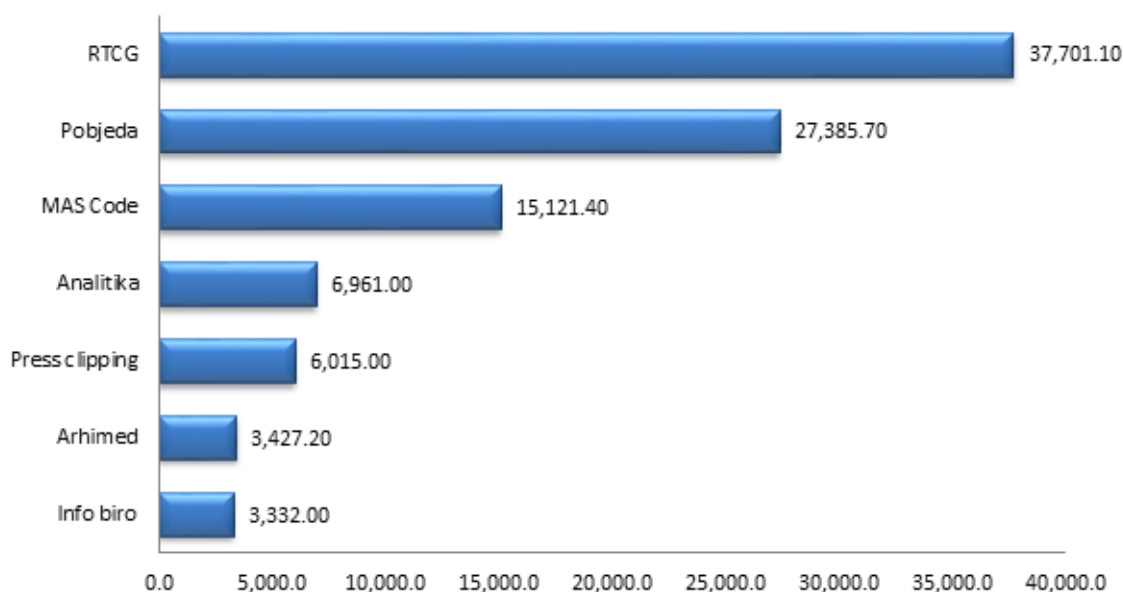
Preostali iznos od **100.825,61 EUR** utrošen je tako što je za štampane medije izdvojeno **27.385,75 EUR ili 27,1%**, za TV **37.701,15 EUR ili 37,4%**, za radio stanice **417,69 EUR ili 0,4%**, za portale i informativne agencije **6.961,00 EUR ili 6,9%** dok je za marketinške agencije i produkcijske kuće izdvojeno **28.360,02 EUR odnosno 28,1%**.

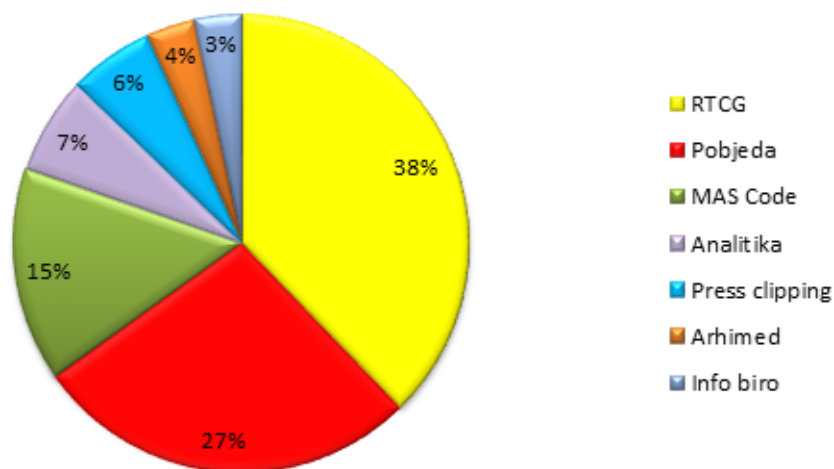
Grafik 41: Kategorije subjekata koje su prihodovali od strane organa uprave u procentualnim iznosima

41 Iz razloga preglednosti datih grafičkih podataka, na istom mjestu su obrađeni organi uprave u sastavu ministarstava i samostalni organi uprave.

Kad je u pitanju struktura subjekata kojima je novac uplaćen, zbog manjeg broja biće kumulativno prikazani u jednoj tabeli, bez prethodne podjele po tipu subjekta.

Grafik 42: Struktura subjekata koje su prihodovali od strane organa uprave u EUR iznosima

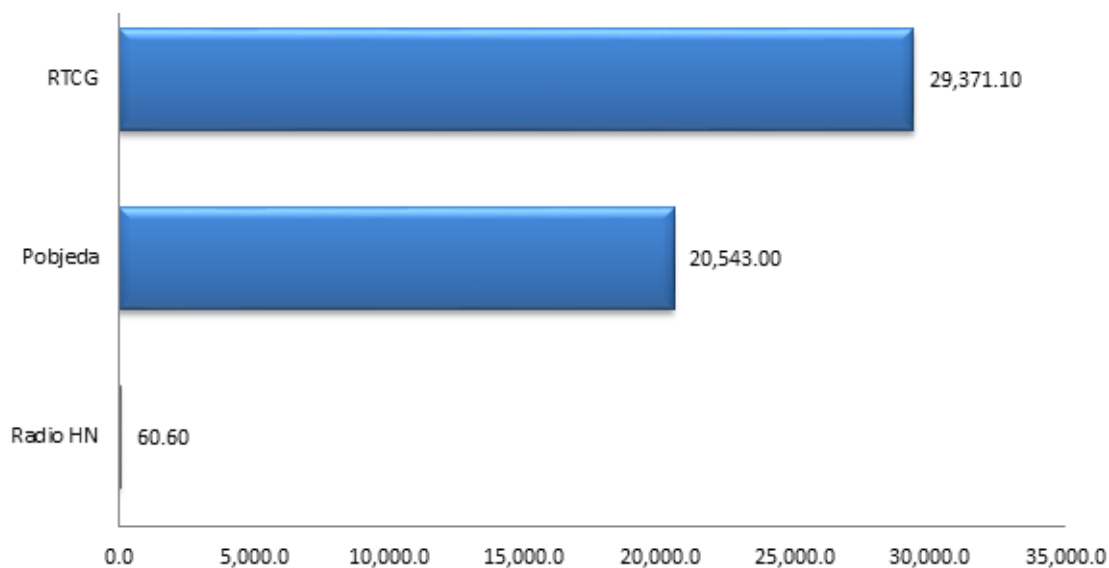
Grafik 43: Struktura subjekata koje su prihodovali od strane organa uprave u procentualnim iznosima

Od 13 organa uprave koji su dostavili tražene podatke, više od 70 % sredstava uplaćeno je od strane **Zavoda za zapošljavanje odnosno 49.974,84** i **Fonda za zaštitu depozita, preciznije 22.856,49** te će stoga samo ova dva organa uprave biti zasebno grafički obrađeni.

Takođe, važno je napomenuti da su u dijelu štampanih medija, TV i portala i informativnih agencija, od svih organa uprave sredstva uplaćena samo Pobjedi, RTCG-u i portalu Analitika. **Pobjeda** je dobila **27.385,75 EUR**, u najvećem dijelu, preko 90%, od strane Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, **RTCG 37.701,15 EUR**, u najvećem procentu takođe od strane Zavoda za zapošljavanje i Fonda za zaštitu depozita i **portal Analitika 6.961.00 EUR**. Portalu Analitika novac je uplaćen od Uprave carina i Uprave za inpekcijske poslove. Ostali pružaoci medijskih usluga nijesu bili angažovani.

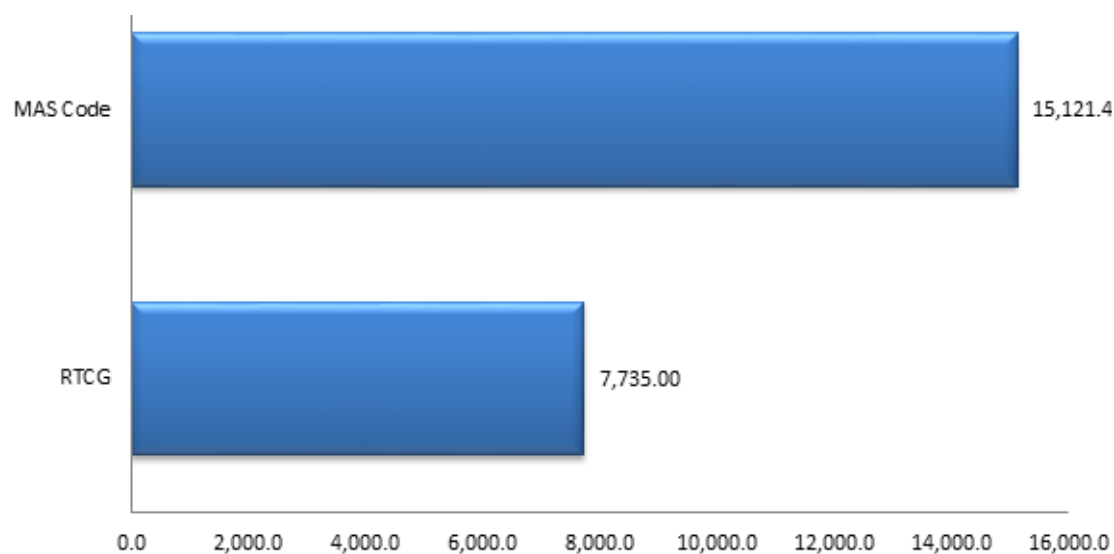
JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE CRNE GORE

Grafik 44: Struktura troškova po subjektima koji su primaoci sredstava od strane Zavoda za zapošljavanje Crne Gore u EUR iznosim

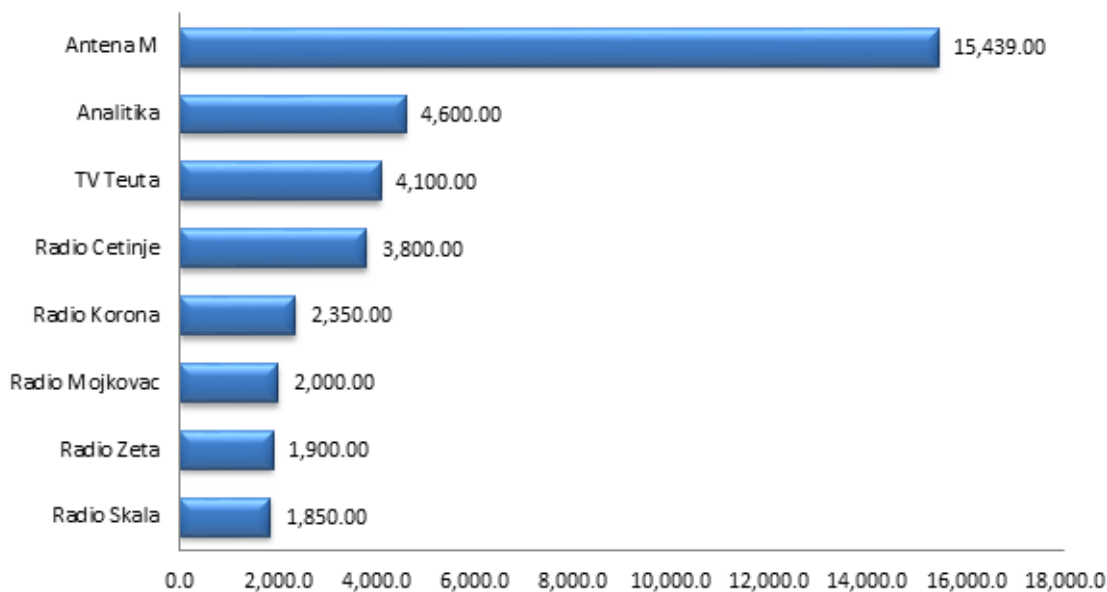
FOND ZA ZAŠTITU DEPOZITA CRNE GORE

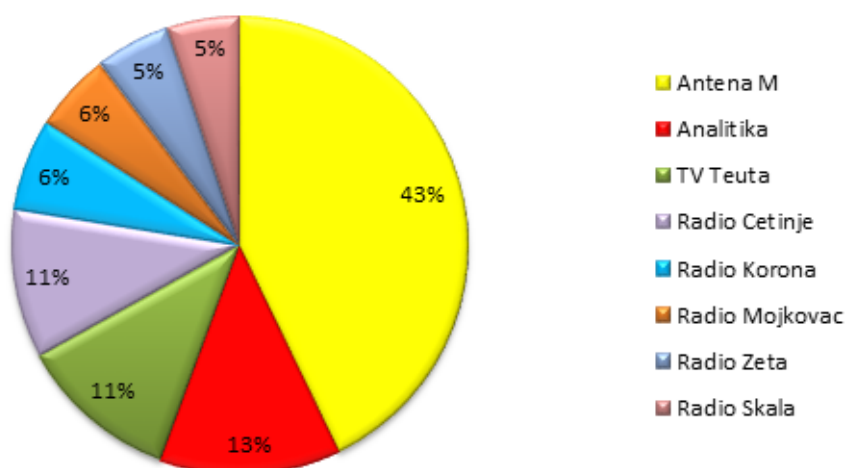
Grafik 45: Struktura troškova po subjektima koji su primaoci sredstava od strane Fonda za zaštitu depozita Crne Gore u EUR iznosima

KOMISIJA ZA ZA RASPODJELU DIJELA PRIHODA OD IGARA NA SREĆU

Kao što je u uvodnom dijelu navedeno, zaseban predmet istraživanja bila je i **Komisija za za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću**, koja nije zaseban organ već djeluje u okviru Ministarstva finansija, ali kroz finansiranje projekata značajna sredstva dodjeljuje i medijima. Ukupan iznos koji je Komisija izdvojila po odobrenim projektima medijima, u 2014.godini, bio je **36.039.00 EUR**.

Grafik 46: Struktura podržanih medija od strane Komisije u EUR iznosima

Grafik 47: Struktura projektno podržanih medija od strane Komisije u procentualnim iznosima

LOKALNE SAMOUPRAVE

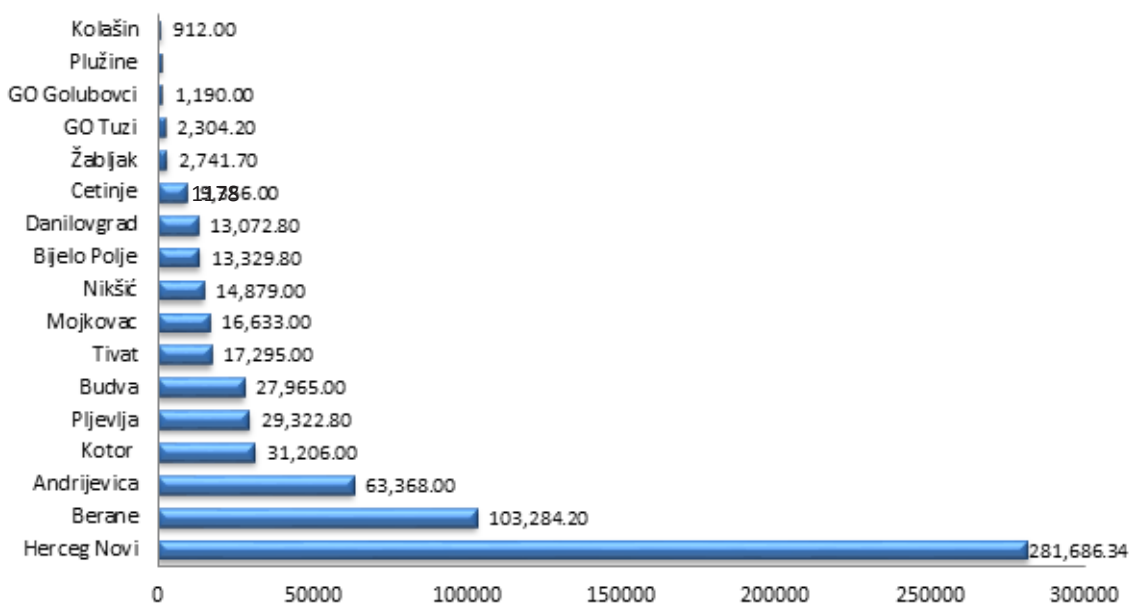
Značajna sredstva u svrhu oglašavanja i reklamiranja izdvojena su iz budžeta lokalnih samouprava. Ukupan iznos sredstava je **629.724,14 EUR**. Od 23 opštine u Crnoj Gori, 19 je pozitivno odgovorilo na dopis i dostavilo tražene podatke. Dostavljeni podaci su se po strukturi značajno razlikovali što ukazuje na različitu interpretaciju Zakona o slobodnom pristupu informacijama od strane opština. **Lokalne samouprava koje nijesu dostavila tražene podatke, ni nakon rješenja Agencije, po tužbi CGO-a, su: Glavni grad Podgorica, Bar, Ulcinj i Plav.**

Opštine koje po navedenom osnovu *nijesu imale troškova* u 2014. godini su: Gusinje, Petnjica Rožaje i Šavnik.

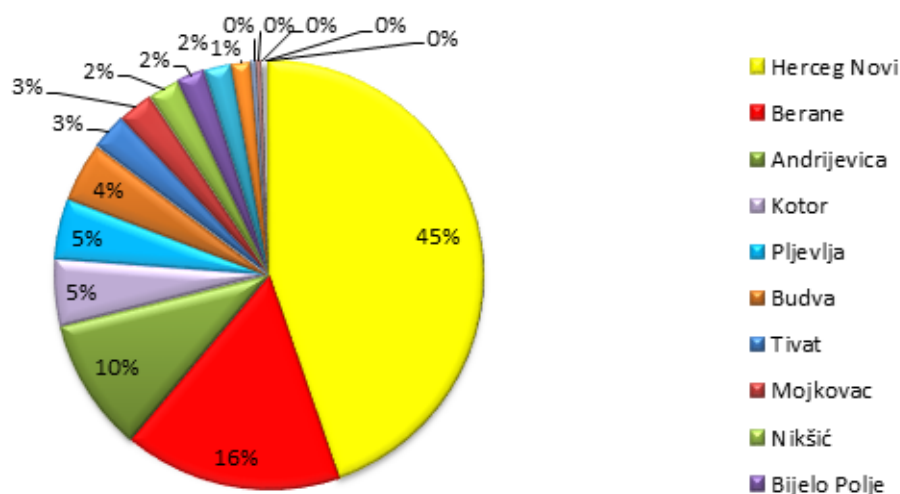
Dio ukupnih izdvajanja po navedenom osnovu, čine i izdvajanja za lokalne javne emitere. Imajući u vidu da u dostavljenim odgovorima, sve opštine nijesu dostavile, kao dio svojih troškova, za 2014, iznos izdvojen za lokalne javne emitere, istraživači su u dio podataka za obradu uključili samo one koji su kao trošak jasno naznačeni u dostavljenim dopisima.

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

Ipak, u cilju potpune preciznosti, posebno poglavlje obrađuje ukupna godišnja izdvajanja opština za lokalne javne emitere, na bazi usvojenih budžeta izvršnih računa budžeta opština, za 2014.

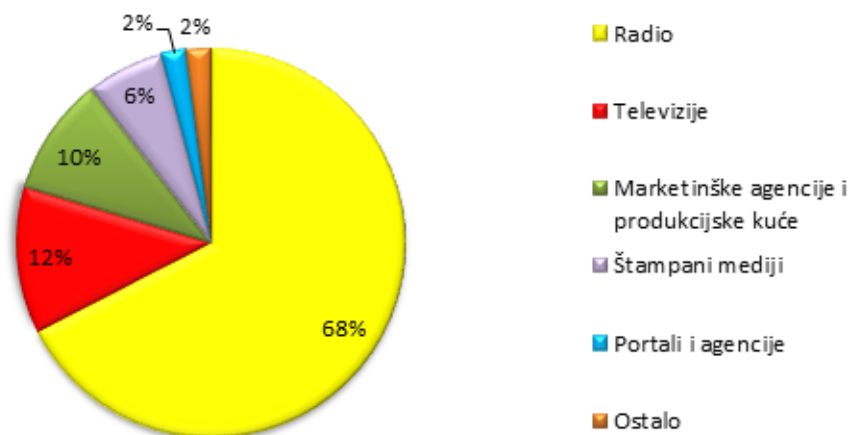

Grafik 48: Izdaci po opštinama koje su imale troškove u EUR iznosima

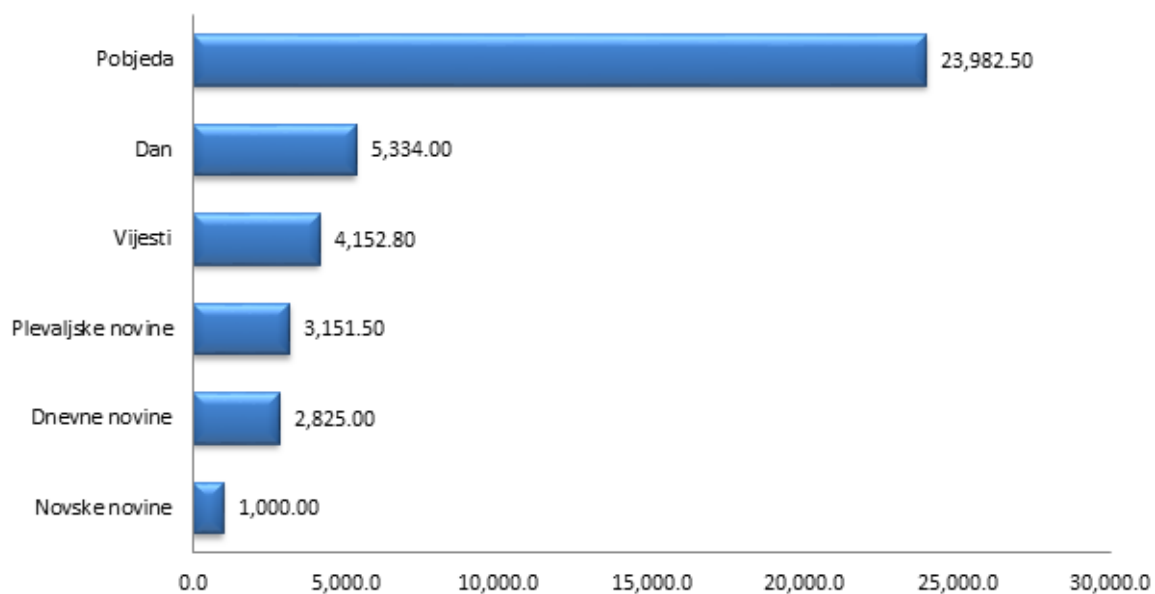
Grafik 49: Izdaci po opštinama koje su imale troškove u procentualnim iznosima

Ukupan iznos utrošen je na način što je za štampane medije izdvojeno **40.445.84 EUR ili 6,4%**, za TV **76.530.07 EUR ili 12,2%**, za radio stanice **424.916.82 EUR ili 67,6%**, za portale i informativne agencije **13.247.00 EUR ili 2,1%**, dok je za marketinške agencije i produkcijske kuće izdvojeno **61.997.19 EUR odnosno 9,8%**. Za stavke koje spadaju u kategoriju ostalo izdvojeno je **12.587.22 EUR ili 1,9%**.

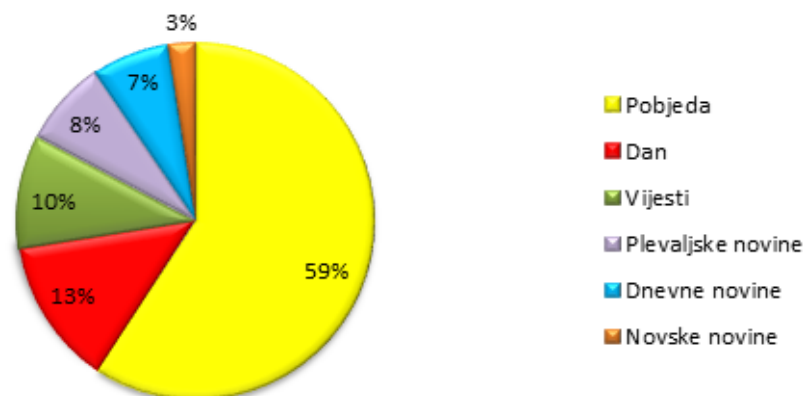

Grafik 50: Izdaci opštinama po kategorijama u procentualnim iznosima

Kao što je navedeno, u ukupnom iznosu, od strane svih obrađenih lokalnih samuprava, štampani mediji dobili su iznos od **40.445,84 EUR.**

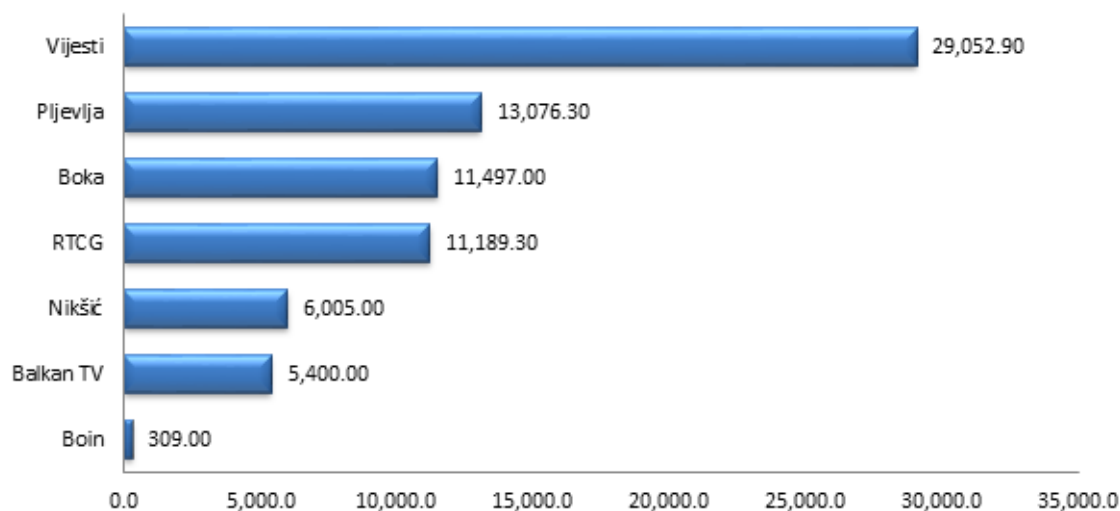
Grafik 51: Struktura štampanih medija u koje su opštine ulagale sredstva u EUR iznosima

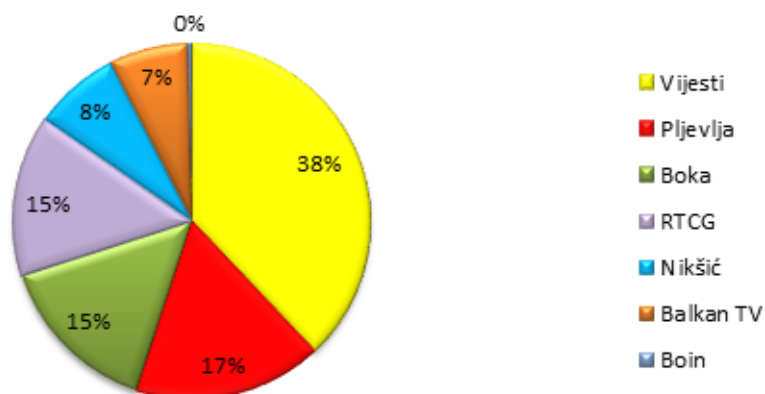
Grafik 52: Struktura štampanih medija u koje su opštine ulagale sredstva u procentualnim iznosima

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

Kad je u pitanju finansiranje televizijskih stanica od strane lokalnih samouprava, iznos koji je izvojen, u ukupnom iznosu, je **76.530,07 EUR**.

Grafik 53: Struktura TV u koje su opštine ulagale sredstva u EUR iznosima

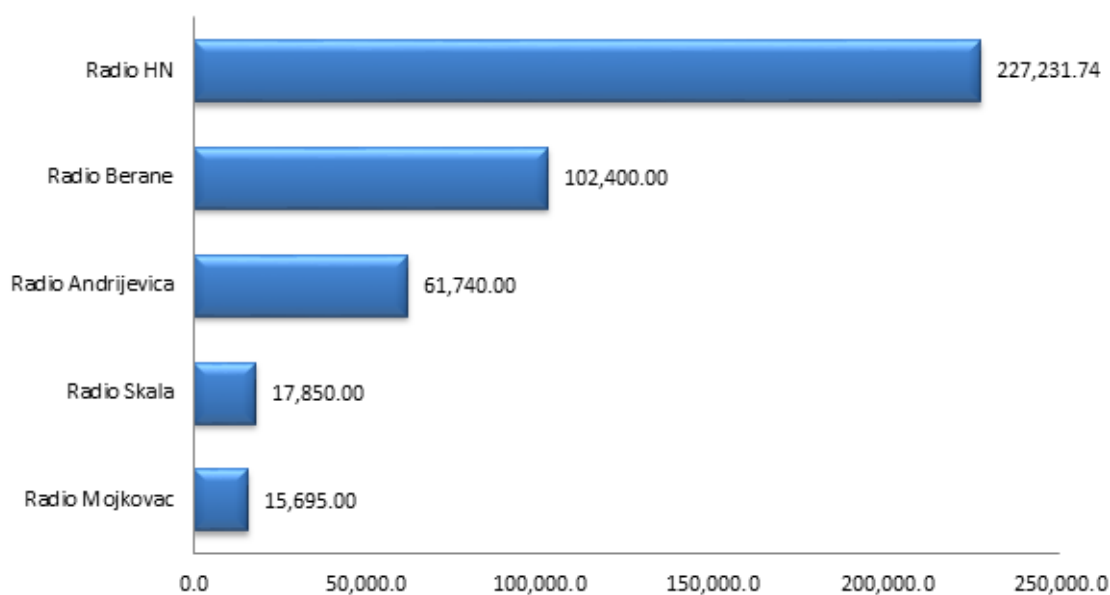
Grafik 54: Struktura TV u koje su opštine ulagale sredstva u procentualnim iznosima

U cilju potpunijeg uvida u izdvajanja po opštinama, treba napomenuti da su sredstva najčešće uplaćivana lokalnim TV stanicama, iz budžeta one opštine na čijoj teritoriji se emituje program. Tako je cjelokupni iznos TV Pljevlja iz lokalnog budžeta opštine Pljevlja i TV Nikšić iz opštine budžeta opštine Nikšić.

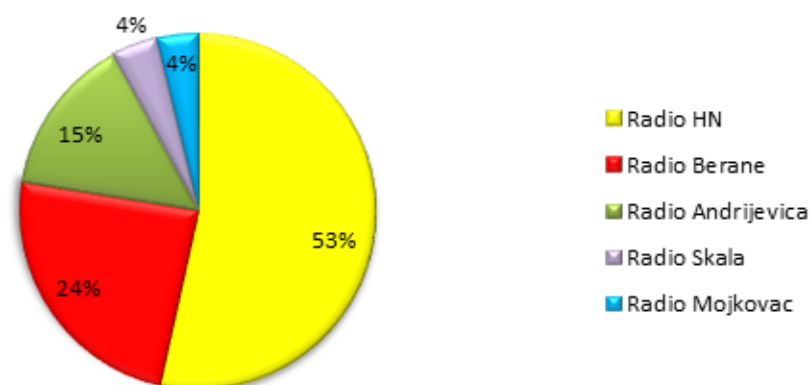
Iznos izdvojen za TV Vijesti uplaćen je iz budžeta opština: Budva, Kotor i Tivat, dok je ukupan iznos za RTCG uplaćen od strane slijedećih opština: Bijelo Polje, Budva, Danilovgrad i Tivat.

Ukupan iznos za radio stanice, izdvojen iz budžeta lokalnih samouprava je **424.916,82 EUR**.

Slijedi tabela pregleda radio stanica kojima su sredstva uplaćena u toku 2014. godine.

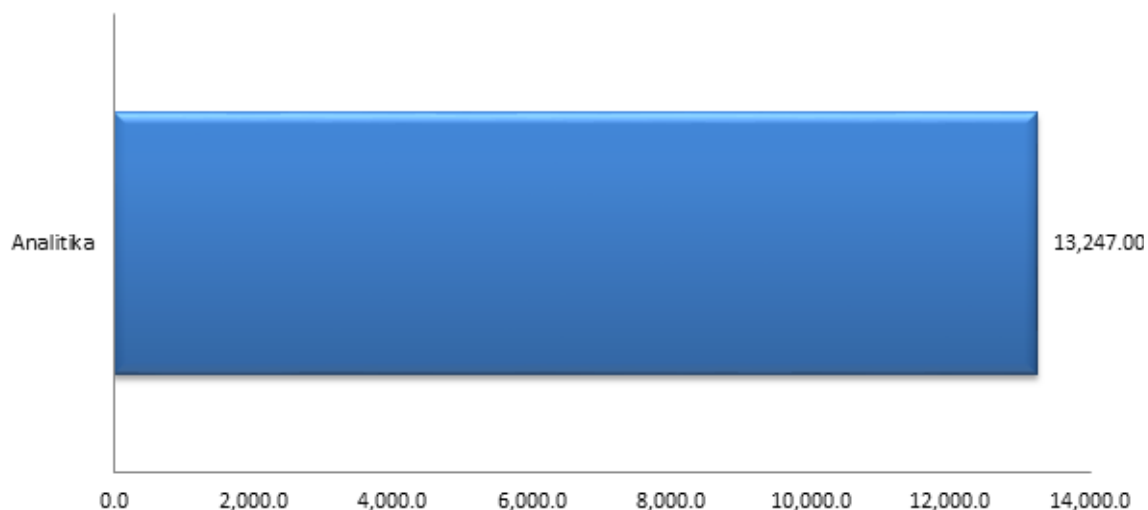
Grafik 55: Struktura radio stanica u koje su opštine ulagale sredstva u EUR iznosima

Grafik 56: Struktura radio stanica u koje su opštine ulagale sredstva u procentualnim iznosima

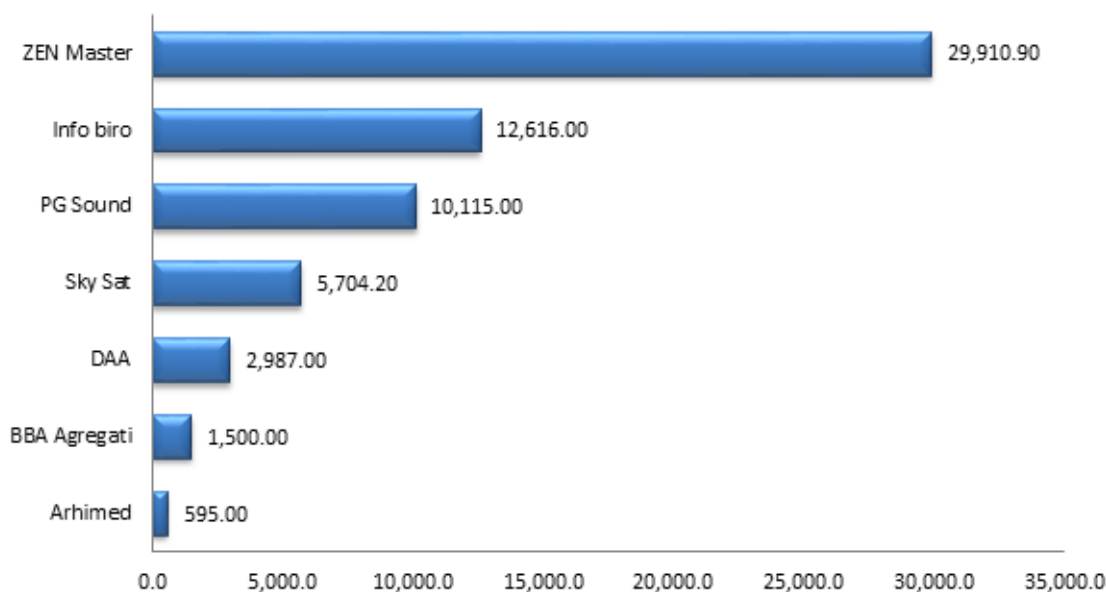
Novci izdvojeni za finansiranje lokalnih radio stanica uplaćivani su od strane opština na čijoj teritoriji se emituje signal datog emitera. Ti iznosi prilično variraju i nejasni su kriterijumi po kojima su izdvajanja definisana. Takođe, pored lokalnih javnih emitera, neke opštine su sredstva uplaćivale i lokalnim komercijalnim emiterima (na pr. opština Kotor je sredstva uplaćivala i Radio Skali). Važno je napomenuti da su opštine u svojim dopisima, u kolonama gdje se označavaju uplaćena sredstva, jasno navodile da se ne radi o sredstvima koja su planirana lokalnim budžetima za 2014, već uplaćena. Kako dopisi ne sadrže platne kartice, već samo tabele u kojima su nevedeni subjekti i ukupan iznos novca koji je uplaćen, istraživači nijesu bili u mogućnosti potvrditi istinitost ovih navoda. No, imajući u vidu da se radi o zvaničnim dopisima lokalnih samouprava, dati podaci su cijenjeni kao tačni i kao takvi dalje obrađivani.

Eventualne razlike u odnosu na planirana sredstva lokalnim budžetima za javne emitere, u odnosu na uplaćena, mogu se jasno uočiti kada se uporede podaci navedeni u poglavlju koje tretira ovo pitanje.

Grafik 57: Uplate opština prema portalima i informativnim agencijama u EU iznosima

U odnosu na portale i informativne agencije, interesovanje opština izraženo kroz uplaćene iznose, iskazano je samo prema portalu Analitika, isto kao i 2013. Drugim portalima, ali ni informativnim agencijama, opštine nijesu uplaćivale novac. Navedeni iznos uplaćen je od strane opština: Bijelo Polje, Budva, Danilograd, Mojkovac i Tivat.

Grafik 58: Uplate opština prema marketinškim agencijama i produkcijama kućama

Marketinške agencije i produkcije kuće prihodovale su ukupno 61.997.19 EUR iz budžeta crnogorskih opština. Gledano po opštinama, najveći iznos izdvojila je opština Herceg Novi i to gotovo polovinu ukupnog iznosa, preciznije 32.615,19 EUR te je to čini najvećim potrošačem kad je ova kategorija u pitanju. Ostale opštine su izdvajale znatno manje sredstava.

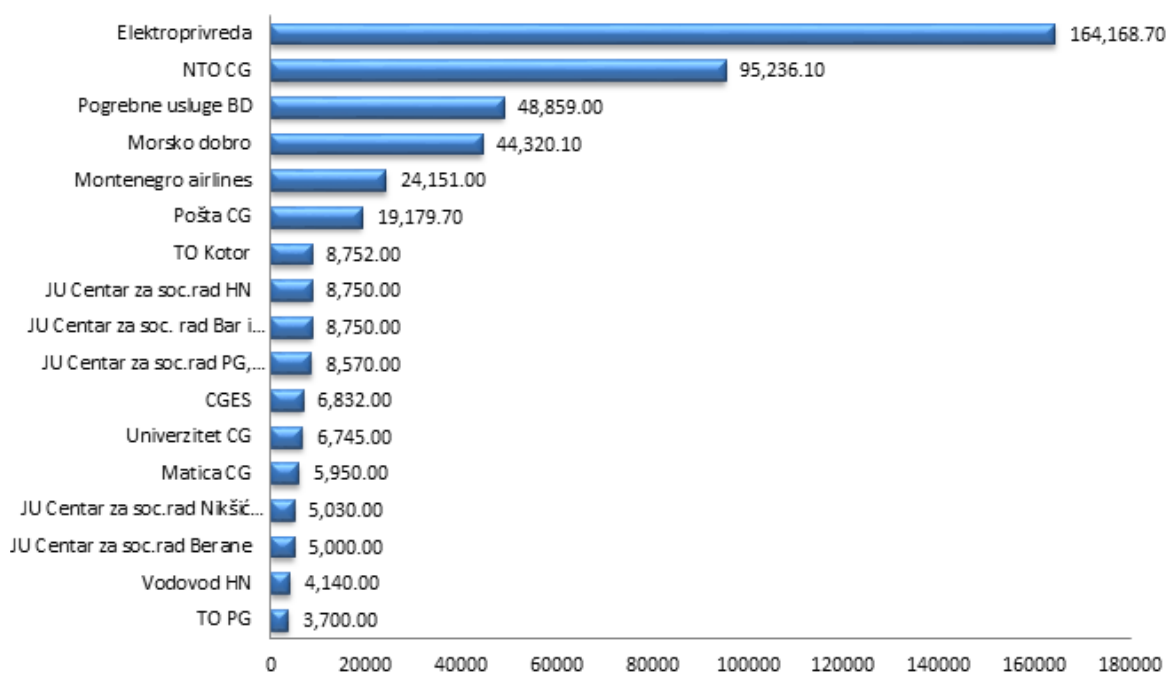
U okviru kategorije ostalo (obuhvata pravna ili fizička lica koja ne mogu biti svrstana ni u jednu u gore navedenih kategorija), po podacima koji su dostavljeni CGO-u ili po javno dostupnim informacijama, utrošeno je ukupno 12.578.22 EUR. Najveći dio ovog iznosa uplaćen je od strane opštine Herceg Novi i to 5.131,62 EUR Službenom listu Crne Gore i 3.402.00 EUR za službenu štampu. Takođe, Prijestonica Cetinje uplatila je 3.201,00 EUR štampariji Obod. Ostali iznosi su male vrijednosti te neće biti pojedinačno navedeni.

JAVNE USTANOVE I JAVNA PREDUZEĆA

Pod ovim pojmom podrazumijevaju se javne ustanove i privredna društva u kojima država ili opštine imaju većinski vlasnički udio. Istraživanje CGO-a obuhvatilo je 214 subjekata.⁴² Od tog broja, na zahtjev po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, pozitivno je odgovorilo 119 ili 55,6 %. Sa druge strane 95 javnih institucija i preduzeća nije odgovorilo na dostavljeni dopis i pored svih napora istraživačkog tima CGO-a koji je u toku devetomjesečnog prikupljanja podataka više puta kontaktiralo sve ove ustanove i preduzeća.

Predmet dalje obrade prikupljenih podataka biće samo one javne ustanove i preduzeća koji su dostavili tražene podatke, a imali su izdatke prema medijima, marketinškim agencijama, agencijama za odnose sa javnošću, agencijama za istraživanje javnog mnjenja i produkcijskim kućama po osnovu usluga po ugovoru, specijaliziranih usluga ili su im po bilo kojem drugom osnovu uplaćena sredstva tokom 2014. Takvih javnih ustanova i preduzeća je **54**, a ukupni izdaci po navedenim osnovima su **512.228,97 EUR**.

Imajući u vidu da gotovo polovina javnih ustanova i preduzeća u Crnoj Gori nije odgovorila na dostavljeni upit, i pored jasne zakonske obaveze, a da se među njima nalaze preduzeća poput Plantaže „13 Jul“, Montefarma, CNP CG, Tržnice i pijace D.O.O, JP Nacionalni parkovi Crne Gore, Aerodromi Crne Gore, Željeznička infrastruktura Crne Gore, Mosko dobro i brojni drugi, javno prepoznati veliki potrošači u medijskom sektoru, osnovano se može zaključiti da je ukupna cifra datih izdvajanja mnogo veća. Ipak, navedena preduzeća i javne ustanove, odlučili su se za ćutanje i neobjavljivanje traženih podataka, direktno kršeći Zakon o slobodnom pristupu informacijama.

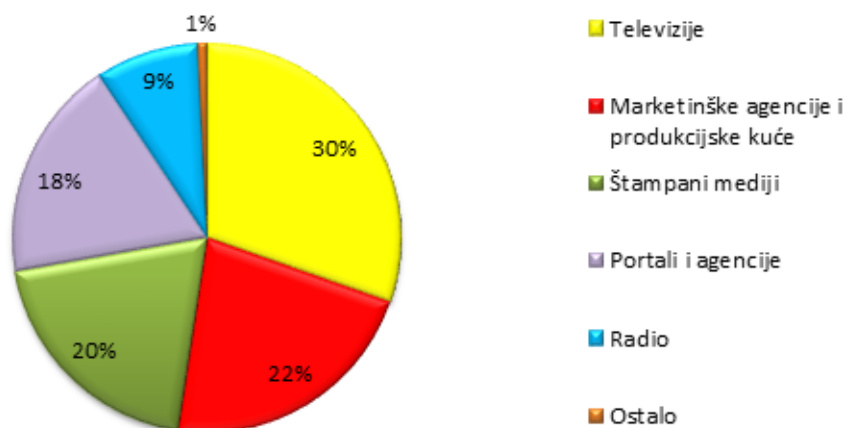
Grafik 59: Izdaci obrađenih javnih ustanova i preduzeća⁴³

Ukupan iznos je utrošen tako što je za štampane medije izdvojeno **100.720,37 EUR ili 19,7%**, za TV **154.341,58 EUR ili 30,1%**, za radio stanice **43.591,85 EUR ili 8,5%**, portale i informativne agencije **93.982,00 EUR ili 18,3%**, i za marketinške agencije i produkcijske kuće izdvojeno **112.119,07 EUR odnosno 21,9%**. Za stavke koje spadaju u kategoriju ostalo izdvojeno je **3.681,00 EUR ili 0,7%**.

⁴² U prilogu se može naći spisak svih javnih ustanova i preduzeća koja su bila predmet istraživanja, kao i lista onih koji su pozitivno ili negativno odgovorili.

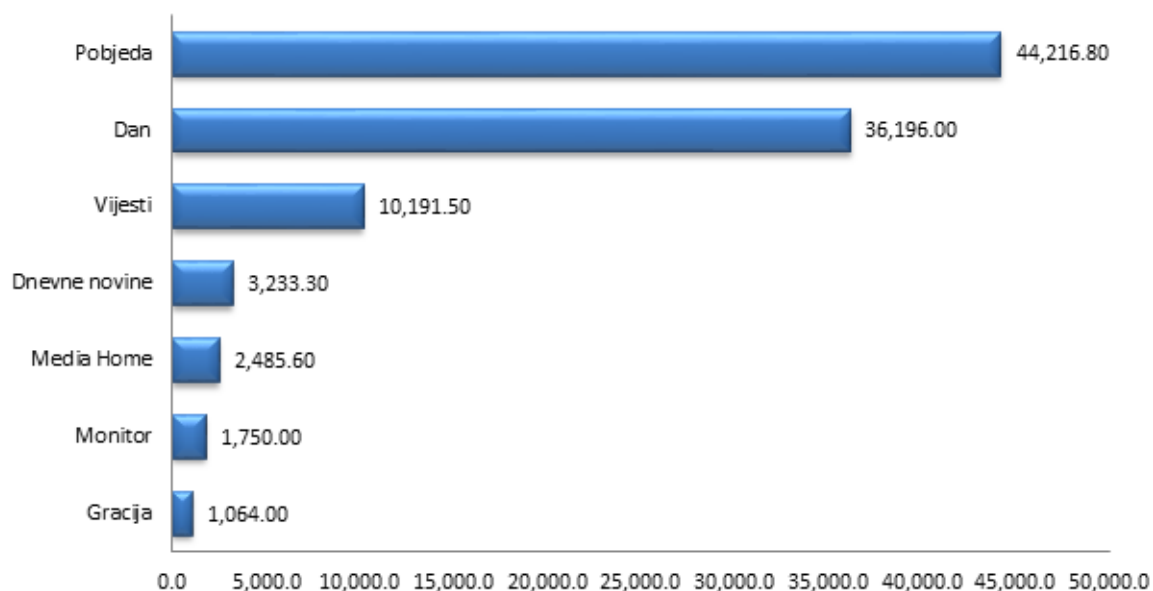
⁴³ Zbog obima, predmet grafičkog prikaza su samo one javne ustanove i preduzeća čiji je iznos na godišnjem nivou iznosio više od 3000 EUR

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

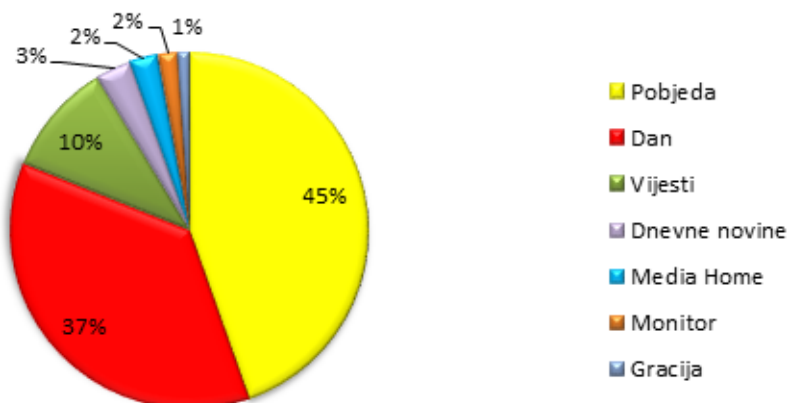

Grafik 60: Struktura izdataka obrađenih javnih ustanova i preduzeća

Ukupan iznos sredstava koja su izdvojena za štampane medije je 100.720.37 EUR.

Grafik 61⁴⁴: Struktura štampanih medija koji su prihodovali od strane obrađenih javnih ustanova i preduzeća u EUR iznosima

Grafik 62: Struktura štampanih medija koji su prihodovali od strane obrađenih javnih ustanova i preduzeća u procentualnim iznosima

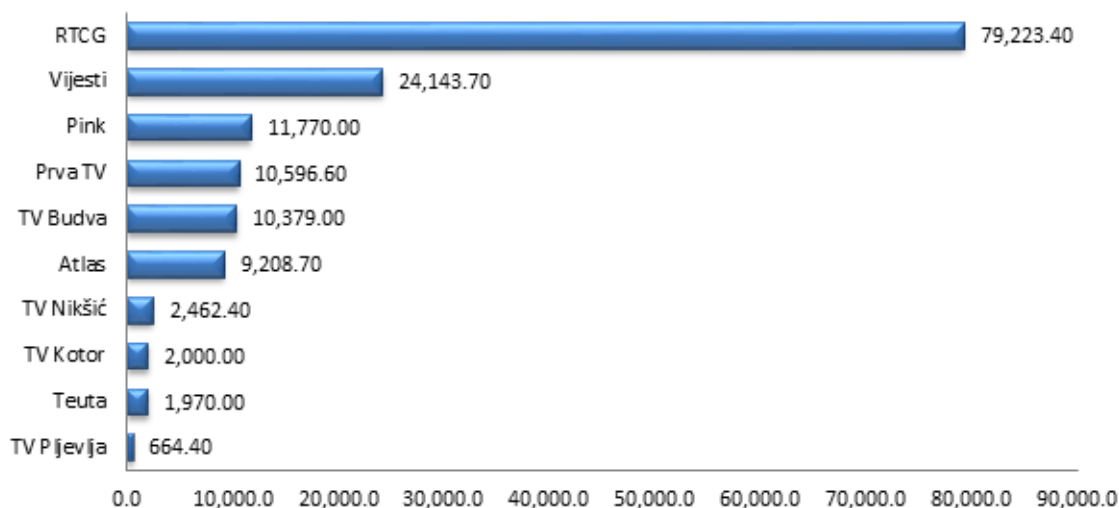
44 Zbog obima, predmet grafičkog prikaza su samo one javne ustanove i preduzeća čiji je iznos na godišnjem nivou iznosio više od 1000 EUR

Zbog značajne razlike u iznosima, treba istaći da su «Dan» i «Pobjeda» najveći procenat novca prihodovali od JP Pogrebne usluge Budva i to: «Dan» 29.030.12 EUR, «Pobjeda» 19.245.70 EUR., dok je Vijestima, od istog subjekta, uplaćeno 585 EUR. Pobjeda je imala uplate od više subjekata: Montenegro airlines 4.172,00 EUR, Elektroprivreda 6.764,32 EUR, Pošta Crne Gore 2.666.00 EUR, Univerzitet Crne Gore 4.865,00 EUR, JP Sportski objekti Podgorica 1.614,80 EUR i Montecargo 1.040 EUR. Uplate ostalih subjekata bile su ispod 1000 EUR te zbog brojnosti neće biti posebno navođene.

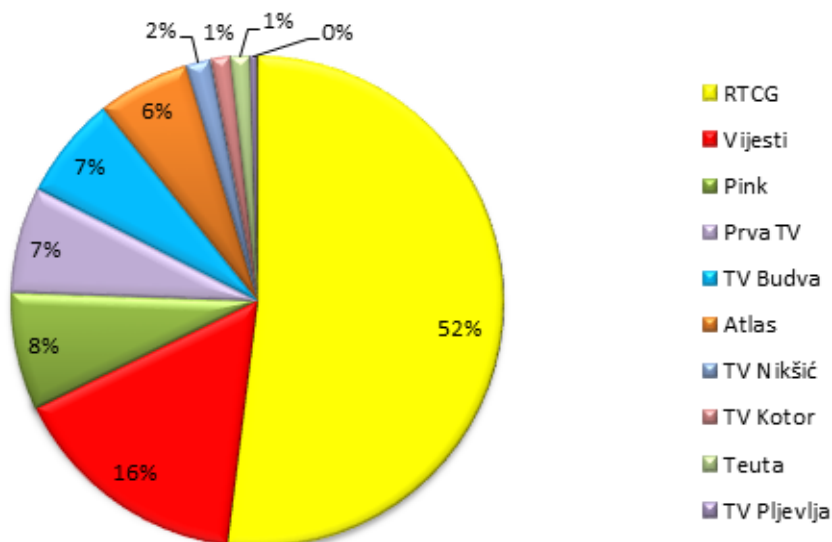
Kad su u pitanju uplate dnevnom listu Dan, razlika do punog iznosa uplaćena je od strane Elektroprivrede Crne Gore, koja je uplatila 3.064,00 EUR i Univerziteta Crne Gore, u iznosu od 916,50 EUR. Uplate ostalih subjekata bile su značajno niže. Vijesti su najveći dio novca po ovom osnovu prihodovale od Elektroprivrede u iznosu od 7.524,00 EUR, Univerziteta Crne Gore 963,00 EUR i Vodovod i kanalizacija HN 951, 64. Razlika do punog iznosa odnosi se na subjekte čiji uplate su bile značajno niže, pa neće biti zasebno navođene.

Generalno posmatrano, Elektroprivreda Crne Gore uplatila je najveći dio sredstava štampanim medijima, pri tom, uplate su vršene svim štampanim medijima na listi. Takođe, ukupan iznos za DN, Monitor, Graciju i Media Home dolazi od ovog potrošača.

Kad je u pitanju finansiranje televizijskih stanica od strane javnih ustanova i preduzeća, ukupan iznos uplaćenih sredstava je **154.341,58 EUR.**

Grafik 63: Struktura TV koji su prihodovali od strane obrađenih javnih ustanova i preduzeća u EUR iznosima

Grafik 64: Struktura TV koji su prihodovali od strane obrađenih javnih ustanova i preduzeća u procentualnim iznosima

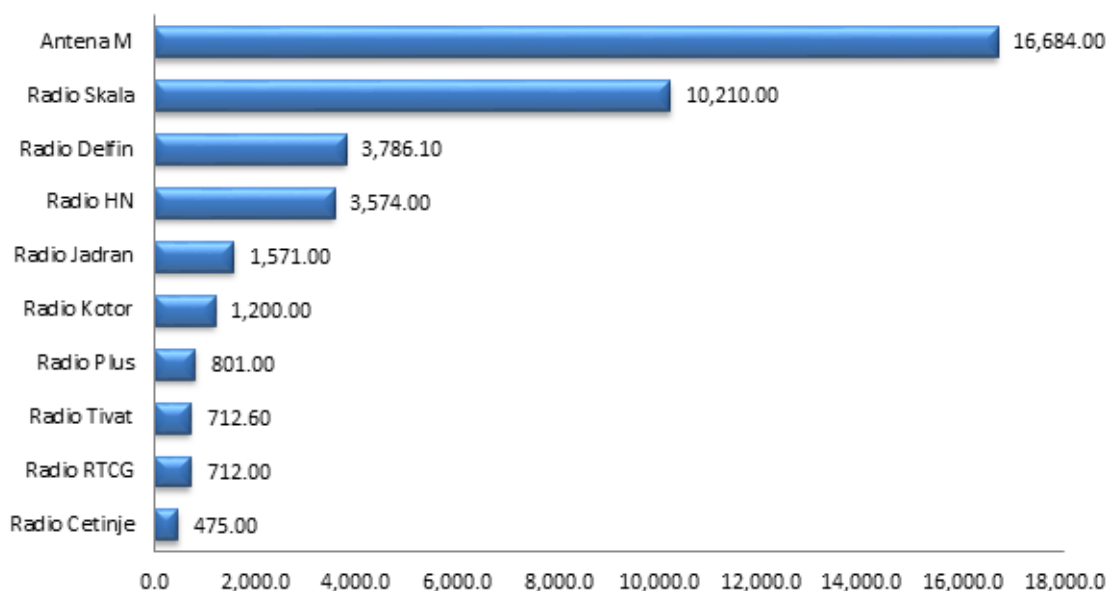
JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

Najveći dio ukupnog iznosa izdvojenog za TV, više od 30% uplaćeno je od strane Elektroprivrede, ukupno 48.880,21 EUR. Raspodjela ovog novca je uravnotežena u odnosu na subjekte, te su sve TV dobile određeni iznos sredstava. Lokalni centri za socijalni rad, u toku 2014, bili su značajan potrošač i sva sredstva uplaćena od ovih subjekata usmjerena su na RTCG. Ukupan iznos izdvojen po ovom osnovu je **49.460,00 EUR** i čini više od 60% svih uplata koje je prihodovao RTCG. Centri su uplaćivali iznose od 8.750,00 EUR (CSR Podgorica, Danilovgrad i Kolašin, CSR Herceg Novi i CSR Bar i Ulcinj), 5.000,00 EUR (CSR Nikšić, Plužine i Šavnik, CSR Berane, Andrijević i Petnjica i CSR Tivat i Budva) i 3.570,00 EUR (CSR Plav), dok je od JU Ljubović uplaćeno 5.000,00 EUR. Ostali lokalni Centri za socijalni rad nijesu dostavili tražene podatke. Pored navedenog, RTCG je prihodovala od uplata: Montenegro airlinesa 6.608,00 EUR, Elektroprivrede 13.100,00 EUR, JP Morsko dobro 5.000,00 EUR, TO Bar 4.073,00 EUR i JU Centar za stručno obrazovanje 1.062,07 EUR.

TV Vijesti su iznos od 24.143,70 EUR prihodovale od sljedećih javnih preduzeća i ustanova: Montenegro airlines, u iznosu od 10.069,00 EUR, Elektroprivreda Crne Gore, u iznosu od 9.160,00 EUR, JP Morsko dobro 3.750,00 EUR i JU Centar za kulturu Tivat 1.344,70 EUR.

Prva TV, Pink M i Atlas TV su označena sredstva prihodovali od Elektroprivrede i JU Morsko dobro. Slična je situacija i kod RTV Nikšić, TV Budva i TV Teuta, s tim da je prvi subjekt gotovo ukupan iznos prihodovao od Elektroprivrede, TV Budva uplaćen je od strane JP Morsko dobro, dok je TV Teuta imala uplate od oba subjekta. Ukupan iznos prikazan za TV Kotor uplaćen je od strane TO Kotor.

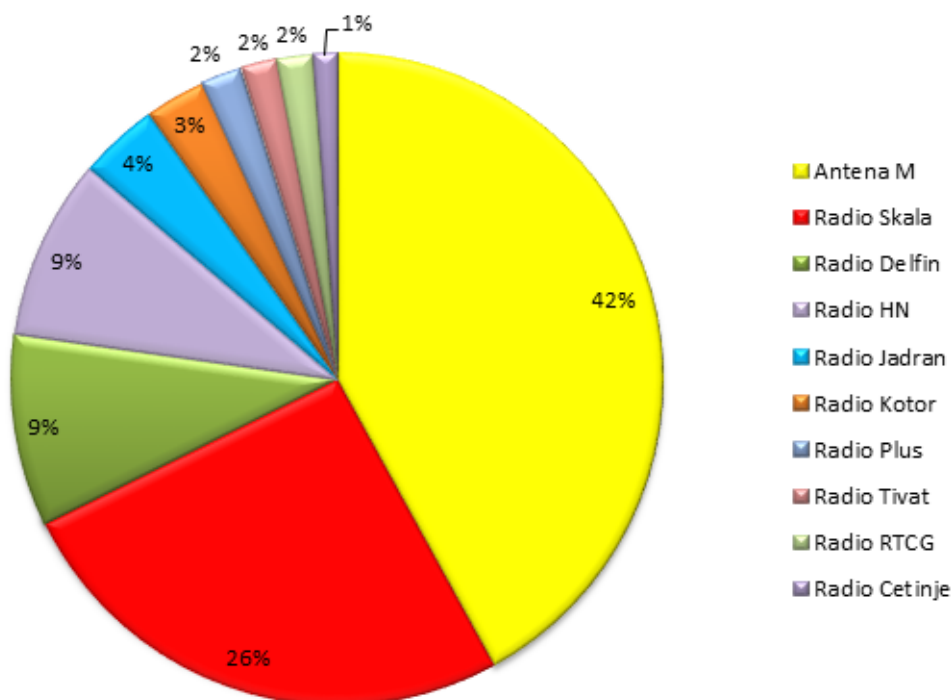
Od strane javnih ustanova i preduzeća, radio stanicama je uplaćeno ukupno **43.591,85 EUR**.

Grafik 65: Struktura radio stanica koji su prihodovali od strane obrađenih javnih ustanova i preduzeća u EUR iznosima

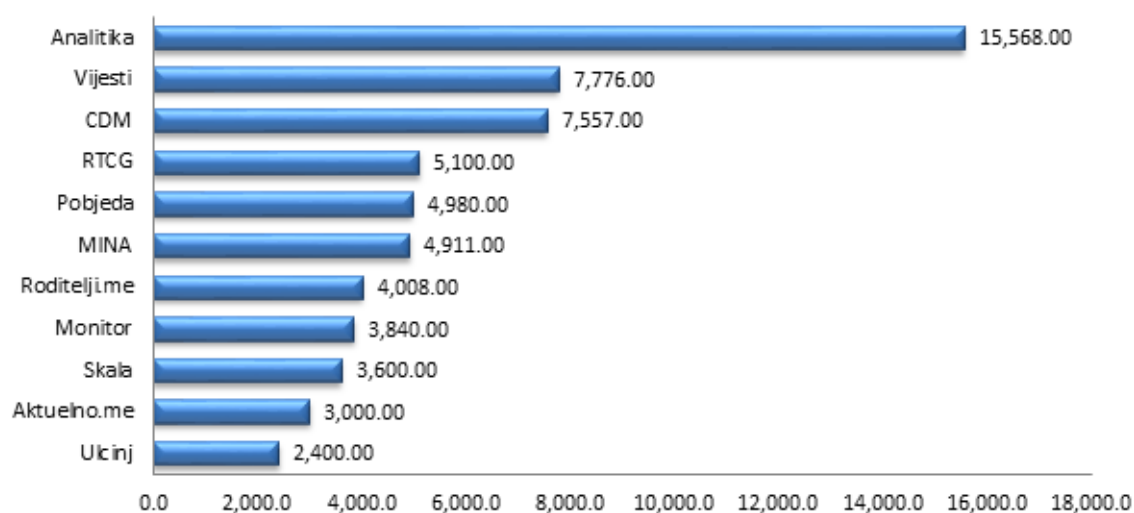
Razlika između ukupnog iznosa i zbira iznosa u tabeli javlja se zato što nijesu navedene radio stanice kojima je uplaćen iznos manji od 300 EUR.

I kod ove vrste medija, najveći dio prihoda uplaćen je od strane Elektroprivrede Crne Gore. Tako je Antena M dobila 11.400,00 EUR, dok su ostale radio stanice imale uplate manje od 1.000,00 EUR. Antena M imala je uplatu i od JP Morsko dobro, u iznosu od 4.284,00 EUR i Luke Kotor 1.000,00 EUR. Radio Skala prihodovala je 3.510,00 EUR od JP Morsko dobro, 4.300,00 od TO Kotor i Pomorskog muzeja 2.400,00 EUR. Ostale radio stanice imale su manje uplate od strane više različitih javnih ustanova i preduzeća.

Grafik 66: Struktura radio stanica koji su prihodovali od strane obrađenih javnih ustanova i preduzeća u procentualnim iznosima

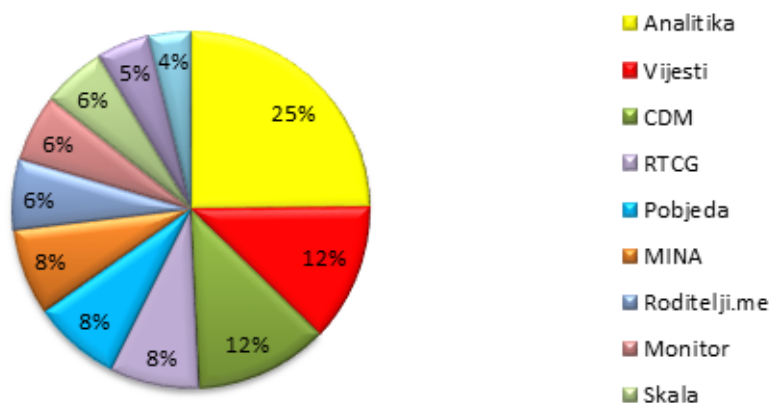
Ukupan iznos uplaćen portalima i informativnim agencijama, od strane javnih ustanova i preduzeća u 2014. godini je **93.982,00 EUR**.

Grafik 67: Struktura portala i informativnih agencija koji su prihodovali od strane obrađenih javnih ustanova i preduzeća u EUR iznosima⁴⁵

⁴⁵ Obradeni su samo oni subjekti koji su prihodovali iznose veće od 2000 EUR

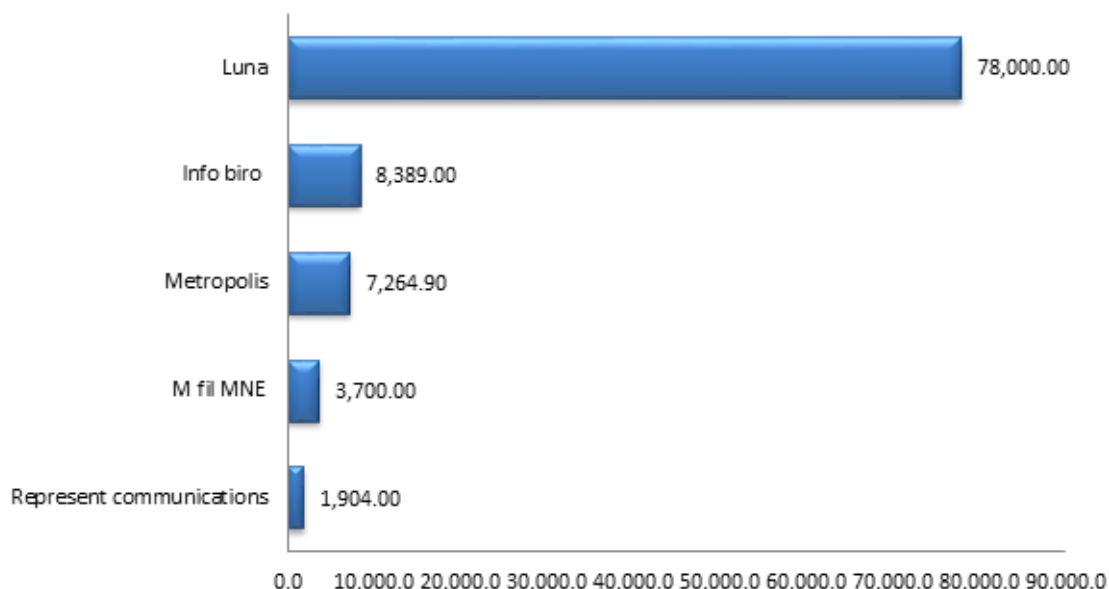
JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

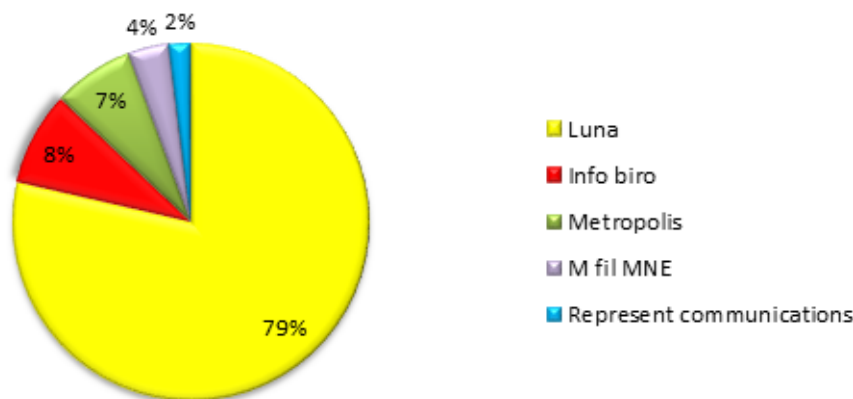
Grafik 68: Struktura portala i informativnih agencija koji su prihodovali od strane obrađenih javnih ustanova i preduzeća u procentualnim iznosima

Većina uplata za crnogorske portale došla je od strane Elektroprivrede Crne Gore, 65.534,00 EUR ili 70%. Prvi na listi po visini uplata je Portal Analitika, sa najvećim dijelom od Elektroprivrede Crne Gore 8.760,00 EUR, JP Morsko dobro 2.000,00 EUR, Pošte Crne Gore 3.750,00 EUR i Monteputa 1.000,00 EUR.. Zatim, ukupan iznos za portal Vijesti uplaćen je od strane Elektroprivrede Crne Gore, a ista je situacija i sa portalima RTCG i CdM, Pobjeda, Roditelji, portal Skala radio, portal Monitor, portal Ulcinj. MINA je pored Elektroprivrede, prihodovala i od Montenegro airlinesa. Razlika do ukupnog iznosa otpada na ostala javna preduzeća i ustanove koje su uplaćivale iznose u značajno manjim iznosima.

Ukupan iznos uplaćen marketinškim agencijama i produkcijskim kućama, od strane javnih ustanova i preduzeća u 2014. godini je **112,119,07EUR**. Slijedi struktura troškova, pri čemu tabelarni prikaz obuhvata samo one subjekte kojima je uplaćen iznos veći od 1.000 EUR.

Grafik 69: Struktura marketinških agencija i produkcijskih kuća koje su prihodovali od strane obrađenih javnih ustanova i preduzeća u EUR iznosima

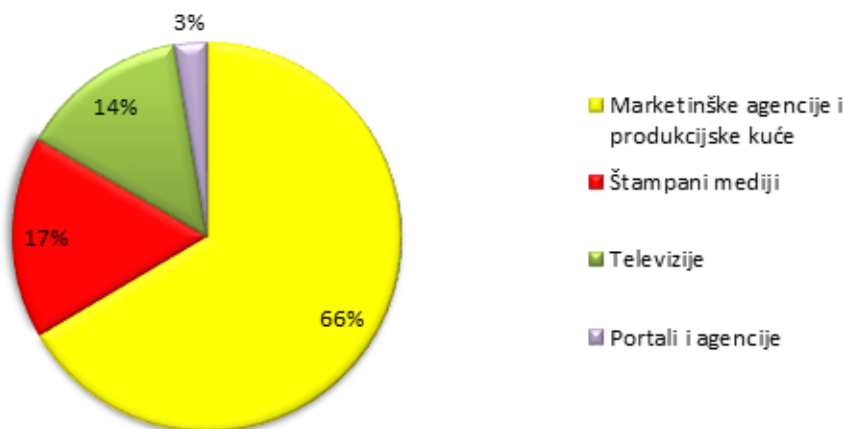
Grafik 70: Struktura marketinških agencija i produkcijskih kuća koje su prihodovali od strane obrađenih javnih ustanova i preduzeća u procentualnim iznosima

Najveći procenat, više od 70 % ukupnog iznosa koji se odnose na marketinške agencije i produkcijske kuće uplaćeno je od strane Nacionalne turističke organizacije Crne Gore agenciji Luna iz Srbije. Pošta Crne Gore bila je značajan potrošač u 2014, sa 12.526,77 EUR koje je uplatila Montepanou, Info birou i agenciji Represent communication Montenegro. Takođe, JP Morsko dobro uplatilo je agenciji Info biro iznos od 3.700,00 EUR, dok je od Željezničkog prevoza Crne Gore prihodovao 1.666,00 EUR. Ostali iznosi su ispod 1.000 EUR i uplaćivani su različitim pravnim licima od strane više javnih ustanova i preduzeća.

U okviru kategorije „ostalo“, ukupan uplaćen iznos je **3.681,00 EUR**. Veći dio ovog iznosa uplaćen je za produkciju TV emisije „Živa istina“, u iznosu od 3.000,00 EUR od strane Elektroprivrede Crne Gore.

SKUPŠTINA CRNE GORE

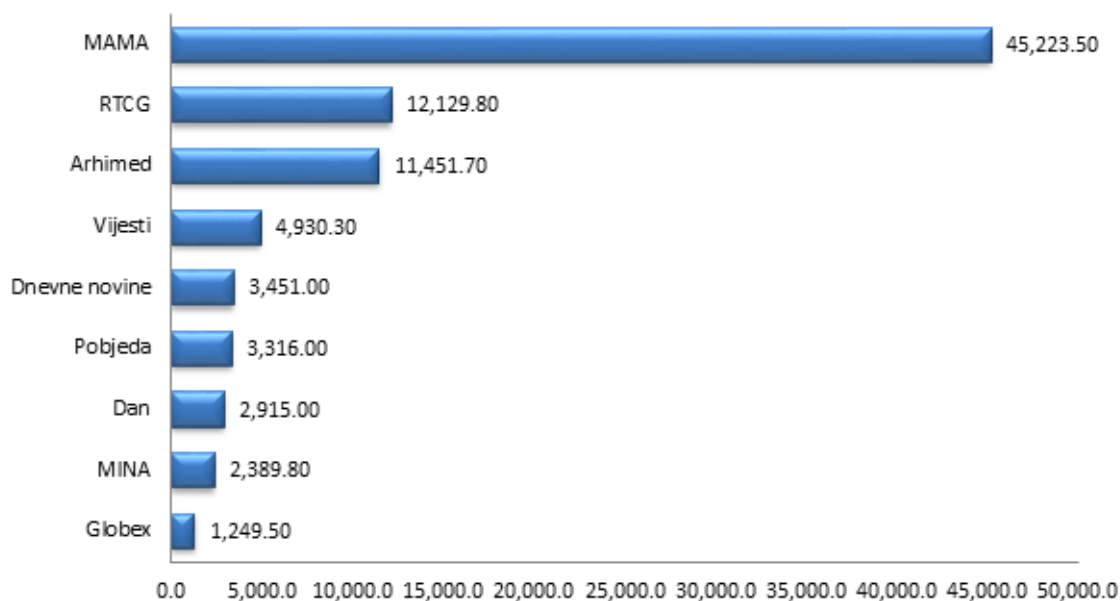
Skupština Crne Gore utrošila je ukupan iznos od **87.056.00 EUR**. Navedeni iznos utrošen je na način što je za štampane medije izdvojeno **14.612,36 EUR ili 16,8%**, za TV **12.129.00 EUR ili 13,9%**, za radio stanice nije bilo troškova, za portale i informativne agencije **2.389.83 EUR ili 2,7%** dok je za marketinške agencije i produkcijske kuće izdvojeno **57.924.79 EUR odnosno 66,5%**.

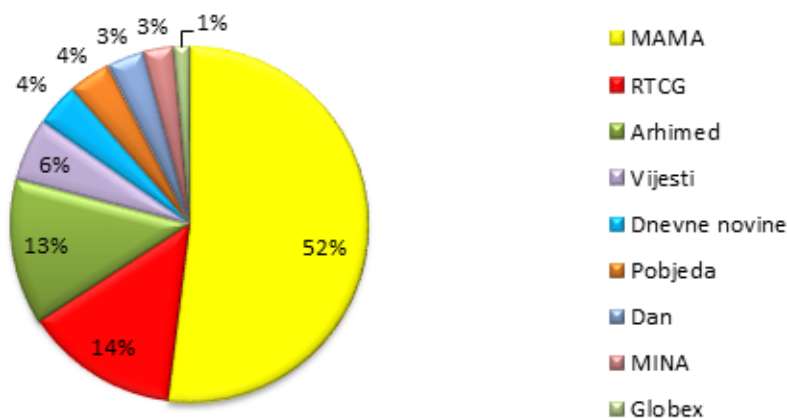
Grafik 71: Kategorije subjekata koje su prihodovali od strane Skupštine Crne Gore u procentualnim iznosima

Kad je u pitanju struktura subjekata kojima je novac uplaćen, zbog manjeg broja biće kumulativno prikazani u jednoj tabeli, bez prethodne podjele po tipu subjekta.

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

Grafik 72: Struktura subjekata koje su prihodovali od strane Skupštine Crne Gore u EUR iznosima

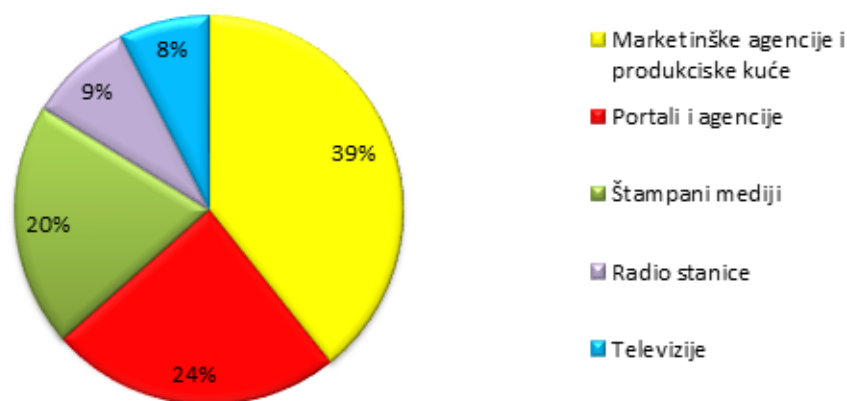

Grafik 73: Struktura subjekata koje su prihodovali od strane Skupštine Crne Gore u procentualnim iznosima

AGENCIJE

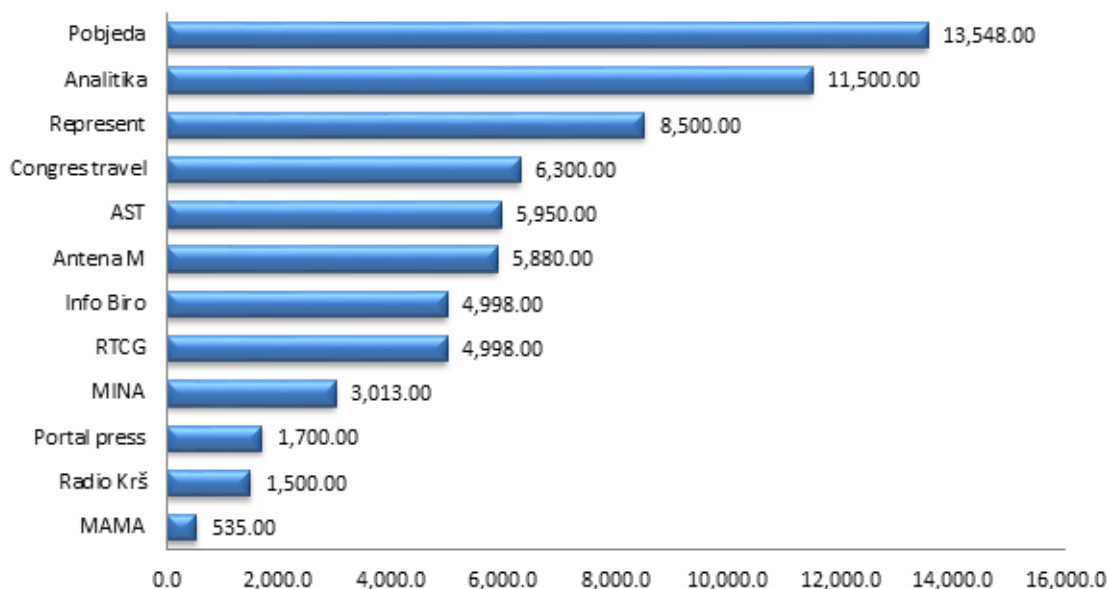
Kad su u pitanju agencije, nema javno dostupnog zvaničnog spiska svih agencija koje funkcionišu u Crnoj Gori. Po dostupnim podacima, CGO je dopis uputio na adrese 17 agencija, od čega je njih 14 pozitivno odgovorilo i dostavilo tražene podatke, a devet je imalo izdatke po predmetu istraživanja, u ukupnom iznosu od **66.922,50 EUR**.

Navedeni iznos utrošen je za štampane medije **13.548.00 EUR ili 20,2%**, za TV **4.998.00 EUR ili 7,5%**, za radio stanice **5.880.00 EUR ili 8,8%**, za portale i informativne agencije **16.213.00 EUR ili 24,2%** dok je za marketinške agencije i produkcijske kuće izdvojeno **26.283.50 EUR odnosno 39,2%**.

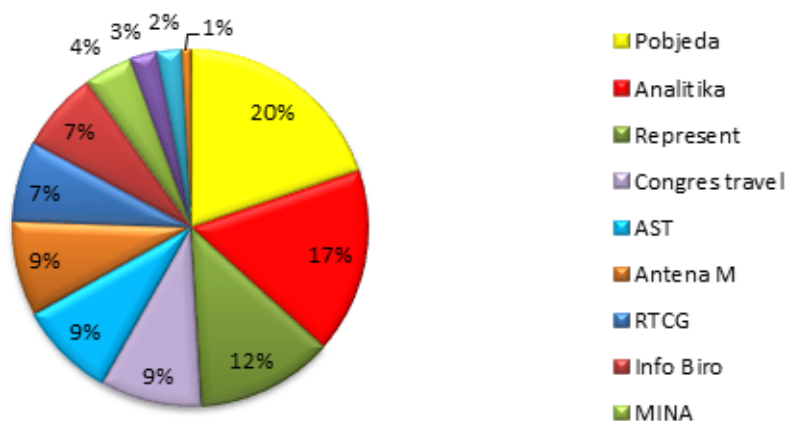

Grafik 74: Kategorije subjekata koje su prihodovali od strane nezavisnih agencija u procentualnim iznosima

Kad je u pitanju struktura subjekata kojima je novac uplaćen, zbog manjeg broja biće kumulativno prikazani u jednoj tabeli, bez prethodne podjele po tipu subjekta.

Grafik 75: Struktura subjekata koje su prihodovali od strane nezavisnih agencija u EUR iznosima

Grafik 76: Struktura subjekata koje su prihodovali od strane nezavisnih agencija u procentualnim iznosima

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

PREDSJEDNIK CRNE GORE

Predsjednik Crne Gore je blagovremeno dostavio tražene podatke, navodeći kao jedini trošak iznos od 8.008,70 EUR, koji je uplaćen agenciji MINA (u iznosu od 3.570,00 EUR) i Info birou (u iznosu od 4.438,70 EUR).

PRAVOSUĐE (SUDOVI I TUŽILAŠTVA)

Ovi organi nijesu imali izdataka u ovoj oblasti, a na poslate dopise odgovorili su u Zakonom propisanom roku.

ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda nije odgovorio na dostavljeni dopis, čime je zainteresovana javnost uskraćena za te podatke.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

ZAKLJUČCI

- Finansiranje medija u Crnoj Gori iz javnih fondova ostaje neregulisano, nekontrolisano i netransparentno, i u tom pogledu vlasti nijesu uložile napore kako bi se ova oblast unaprijedila iako je tema otvorena već četiri godine i predmet je rastuće zabrinutosti i relevantnih međunarodnih organizacija.
- Vlasti vrše neprimjeren uticaj na medijsko tržište, kroz netransparentna i selektivna finansijska izdvajanja javnih sredstava koja se po različitim osnovama raspodjeljuju medijima. Uz inače izazovnu ekonomsku situaciju i smanjenje marketinških budžeta preduzeća na crnogorskom medijskom tržištu, a istovremeno povećanje učešća javnih fondova i njihovo trošenje bez jasnih kriterijuma vrši se prikrivena cenzura medija u Crnoj Gori⁴⁶.
- Institucije u Crnoj Gori i dalje ne objavljuju proaktivno podatke o ukupnom iznosu državnog novca koji se izdvaja za oglašavanje, reklamiranje ili finansiranje medija po drugim osnovima na godišnjem nivou, a značajan broj njih krši Zakon o slobodnom pristupu informacijama da bi skrio ove podatke.
- Negativnu praksu državnih organa prate i lokalne samouprave. Podaci o finansijskim sredstvima koja se na godišnjem nivou raspodjeljuju lokalnim javnim servisima, od strane lokalnih samouprava, nijesu javni te se ne mogu pronaći na zvaničnim internet stranicama lokalnih samouprava, kao ni na sajtovima lokalnih javnih servisa, iako to zakon propisuje.
- Normativni okvir ne prepoznaje potencijalnu vezu između državnog oglašavanja i drugih vidova finansijske podrške medija i uticaja istog na slobodu medija i ekonomsku stabilnost, niti posmatra odluke o oglašavanju kao mogući vid medijske diskriminacije i uticaja na uređivačku politiku.
- Zakon o dodjeli državne pomoći ne sadrži jasne mehanizme za dodjelu pomoći medijima. Distribucija ovih sredstava, uz zakonsku neizvedenost u ovom dijelu, ima potencijal da izazove ozbiljne devijacije na medijskom tržištu i omete poslovanje jednih ili unaprijediti poslovanje drugih medija.
- Identifikovana tendencija centralizacije budžetskih izdvajanja za potrebe oglašavanja i reklamiranja, po osnovu ugovorenih usluga, specijalizovanih usluga i po drugim osnovima, i preusmjeravanje sa medija na marketinške kuće koje se bave zakupima medijskog prostora, itd. otežava dalje praćenje tokova javnog novca i ulaganja u medije.

PREPORUKE

- Država Crna Gora mora uspostaviti jasne mehanizme kontrole državnog finansiranja i dodjele državne pomoći medijima, u cilju pune primjene principa transparentnosti i otvorenosti organa javnog sektora, ali i zaštite medijskog pluralizma i slobode medija.
- Svi korisnici javnih fondova treba da objavljuju proaktivno podatke o ulaganjima u medije u Crnoj Gori po bilo kojem osnovu na svojim internet stranicama kako bi se obezbijedila puna transparentnost trošenja tih sredstava.

⁴⁶ Detaljnije opisani u izvještaju Centra za građansko obrazovanje, WAN-IFRA i CIMA „Urušavanje sloboda: mediji i prikrivena cenzura u Crnoj Gori“.

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

- Finansiranje iz novca poreskih obveznika za lokalne javne servise mora da se podvrgne strogim pravilima transparentnosti, otvorenosti i mjerljivim kriterijumima utroška tog novca. Finansijski izvještaji lokalnih javnih emitera moraju biti javno dostupni i objavljeni na zvaničnim sajtovima lokalnih samouprava ili lokalnih javnih emitera kao korisnika sredstava.
- Državna pomoć mora biti dostupna svim medijima, po jasno utvrđenim kriterijumima. Dosadašnja praksa dodjele milionskih iznosa pomoći državnim medijima na nacionalnom i lokalnom nivou, mora biti obustavljena, ukoliko se teži punoj primjeni Zakona o zaštiti konkurencije.
- Praksa nepoštovanja zakona kako bi se skrile informacije o ulaganjima u medijima mora biti prekinuta, a rukovodioci organa koji se opredijele za taj pristup strogo sankcionisani.
- Postojeći zakonodavni okvir koji reguliše oblast medija treba da bude unaprijeđen kako bi spriječio rast prikrivene cenzure, kao novog, sofisticiranijeg ali vrlo snažnog pritiska na medije koji imaju kritički odnos prema donosiocima odluka.
- Ugovore sa marketinškim agencijama koje sklapaju organi javnog sektora treba da prate i javno dostupne specifikacije o utrošku tih sredstava odnosno daljem preusmjeravanju novca prema medijima.

PRILOZI

Spisak organa koji su bili predmet istraživanja

MINISTARSTVA

- Generalni sekretarijat Vlade
- Ministarstvo pravde
- Ministarstvo unutrašnjih poslova
- Ministarstvo odbrane
- Ministarstvo finansija
- Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću
- Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija
- Ministarstvo prosvjete i sporta
- Ministarstvo nauke
- Ministarstvo kulture
- Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije
- Ministarstvo ekonomije
- Ministarstvo saobraćaja i pomorstva
- Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
- Ministarstvo održivog razvoja i turizma
- Ministarstvo zdravlja
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava
- Ministarstvo rada i socijalnog staranja
- Kabinet ministra bez portfelja

ORGANI UPRAVE

- Uprava za antikorupcijsku inicijativu
- Zavod za izvršenje krivičnih sankcija
- Uprava policije (troškovi se uračunavaju u troškove MUP-a)
- Poreska uprava
- Uprava carina
- Uprava za igre na sreću
- Uprava za imovinu
- Uprava za nekretnine
- Uprava za dijasporu
- Uprava za zaštitu kulturnih dobara
- Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeca (podaci su dati u sklopu informacija dostavljenih za Ministarstvo ekonomije)
- Lučka uprava
- Uprava pomorske sigurnosti
- Direkcija za saobraćaj
- Direkcija za željeznice

- Fitosanitarna uprava
- Veterinarska uprava
- Uprava za šume
- Uprava za vode
- Direkcija javnih radova
- Uprava za zbrinjavanje izbjeglica
- Uprava za kadrove
- Uprava za spriječavanje pranja novca i finansiranje terorizma
- Uprava za javne nabavke
- Agencija za zaštitu konkurencije
- Uprava za inspekcijske poslove
- Uprava za mlade i sport
- Sekretarijat za zakonodavstvo
- Sekretarijat za razvojne projekte
- Zavod za statistiku MONSTAT
- Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju
- Zavod za školstvo
- Zavod za intelektualnu svojinu
- Zavod za metrologiju
- Fond rada Crne Gore
- Investiciono razvojni fond
- Fond PIO
- Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava
- Fond za zaštitu depozita
- Fond za zdravstveno osiguranje
- Državni arhiv
- Direkcija za zaštitu tajnih podataka
- Agencija za zaštitu životne sredine

LOKALNE SAMOUPRAVE

- Andrijevica
- Bar
- Berane
- Bijelo Polje
- Budva
- Danilovgrad
- Žabljak
- Kolašin
- Kotor
- Mojkovac
- Nikšić
- Petnjica

- Plav
- Plužine
- Pljevlja
- Podgorica
- Gradska opština Tuzi
- Gradska opština Golubovci
- Rožaje
- Tivat
- Ulcinj
- Herceg Novi
- Cetinje
- Šavnik

SKUPŠTINA

PRAVOSUĐE

- Vrhovno državno tužilaštvo
- Vrhovni sud
- Ustavni sud
- Upravni sud
- Sudski savjet

ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA

AGENCIJE

- Agencija za civilno vazduhoplovstvo
- Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost
- Agencija za elektronske medije
- Agencija za gazdovanje gradskom lukom HN
- Agencija za imovinu Bar
- Agencija za izgradnju i razvoj HN
- Agencija za izgradnju i razvoj Podgorice
- Agencija za lijekove i medicinska sredstva CALIMS
- Agencija za nacionalnu bezbjednost
- Agencija za nadzor osiguranja
- Agencija za projektovanje i planiranje NK
- Agencija za promociju stranih investicija MIPA
- Agencija za stanovanje
- Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama
- Centar za ekotoksikološka ispitivanja
- Regulatorna agencija za energetiku

- Centralna depozitarna agencija
- Agencija za duvan

JAVNA PREDUZEĆA I USTANOVE

- Apotekarska ustanova CG Montefarm
- Institut za standardizaciju CG
- Montenegro airlines
- Biblioteka za slijepe CG
- Institut za javno zdravlje
- Crveni krst Crne Gore
- Crnogorsko narodno pozorište
- Ispitni centar CG
- Matica CG
- Tržnice i pijace d.o.o
- JU Centar za socijalni rad PG, DG i Kolašin
- Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore
- JU Komanski most
- JU Ljubović
- JU Crnogorska kinoteka
- Narodni muzej Crne Gore
- Nacionalna biblioteka Crne Gore
- JU Resursni centar za djecu i mlade Crna Gora
- Nacionalna turistička organizacija Crne Gore
- Regionalni ronilački Centar
- JU Dom studenata i učenika Podgorica
- Putevi d.o.o Podgorica
- Parking servis BP
- Parking servis
- Čistoća d.o.o Podgorica
- Muzički centar Crne Gore
- JP Nacionalni parkovi CG
- JP Regionalni vodovod crnogorsko primorje
- Aerodromi CG
- JP Morsko dobro
- Centar za posredovanje
- Centar savremene umjetnosti
- Plantaže "13" jul
- Elektroprivreda Crne Gore
- Bussines montenegro d.o.o
- Možura d.o.o
- Pošta Crne Gore
- Željeznička infrastruktura Crne Gore

- JU Centar za kulturu -Berane
- Centar za socijalni rad Plav
- JU Centar za socijalni rad Rožaje
- JU Centar za socijalni rad BP i Mojkovac
- Komunalno Lim d.o.o
- Opštinska organizacija Crvenog krsta
- Zeta energy Danilovgrad
- JP za uzgoj i zaštitu i lov divljači Danilovgrad
- Kastel Montenegro Pljevlja
- Centar za konzervaciju i arheologiju
- Direkcija za saobraćaj Danilovgrad
- JP “Komunalno” -Danilovgrad
- JP Čistoća Herceg Novi
- JP Parking servis Herceg Novi
- Javno komunalno Herceg Novi
- Specijalistička veterinarska laboratorija Podgorica
- JU dnevni centar za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju Herceg Novi
- JU Biblioteka i čitaonica HN
- JU kulture Herceg fest HN
- Agencija za zaštitu I razvoj Orjena - Herceg Novi
- Turistička organizacija Herceg Novi
- Vodovod I kanalizacija d.o.o. Herceg Novi
- JP “Vodovod I kanalizacija” –Danilovgrad
- JP Vodovod “Bistrica” -Bijelo Polje
- Institut za biologiju mora- Kotor
- JU Centar za socijalni rad Herceg Novi
- JU Centar za socijalni rad Kotor, Tivat i Budva
- Centar informacionog sistema UCG
- JU Umjetnička kolonija Danilovgrad
- JU Centar za kulturu Andrijevice
- Radio televizija Crne Gore
- JP Vodovodi i kanalizacija Cetinje
- JKP za stambeno – komunalnu djelatnost –Andrijevice
- Turistička organizacija Budva
- Morsko dobro Budva
- JP Komunalne djelatnosti Ulcinj
- JU Dnevni centar Sirena
- PIO d.o.o Ulcinj
- Agencija za izgradnju i razvoj Ulcinja
- Crnogorski fond za solidarni stambenu gradnju d.o.o
- Crnogorski operator tržišta električne energije -DOO Podgorica
- Crnogorski elektroprenosni sistem –AD Podgorica
- JU Centar za socijalni rad Bar i Ulcinj
- Turistička organizacija Bar

- Ulcinjska rivijera – AD Ulcinj
- Turistička organizacija Cetinje
- Turistička organizacija BP
- Univerzitet Crne Gore
- Radio difuzni centar Crne Gore – DOO Podgorica
- Željeznički prevoz Crne Gore
- Održavanje željezničkih vozničkih sredstava –AD Podgorica
- Montenegro bonus –DOO Cetinje
- Montecargo –AD Podgorica
- Monteput –DOO Podgorica
- JU Cenatar za kulturu I sport Mihailo Lalić –Andrijevića
- JP Komunalno –Berane
- Opštinska javna ustanova “Muzeji” – Kotor
- Luka Kotor –AD Kotor
- Turistička organizacija Kotor
- JP”Vodovod I kanalizacija” –Kotor
- JU “Anderva” –Nikšić
- JU Centar za kulturu Kolain
- JU Centar za kulturu – Nikšić
- JU Centar za kulturu –Plužine
- JU Centar za kulturu – Plav
- JP Centar za kulturu – Ulcinj
- JP “Vodovod I kanalizacija” –Berane
- JU Dnevni centar za djecu sa posebnim potrebama – Nikšić
- JU Dnevni centar za djecu ometenu u razvoju Nikšić
- Insitut za biologiju mora Kotor
- JP Vodovod I kanalizacija – Nikšić
- JU Dom zdravlja
- JPU Eko bajka- Pljevlja
- Kliničko bolnički centar Crne Gore
- Ljekarska komora Crne Gore
- Zavod za udžbenike I nastavna sredstva
- Crnogorska akademija nauka I umjetnosti
- Centar za socijalni rad Cetinje
- JU Centar za kulturu Rožaje
- JKP “Gradac” –Mojkovac
- Turistička organizacija Žabljak
- JP za stambeno komunalne djelatnosti Žabljak
- Turistička organizacija Mojkovac
- JU Centar za kulturu “Nenad Rakočević”
- Centar za kulturu Žabljak
- JU Vodovod I kanalizacija Rožaje
- JU Kraljevsko pozorište Zetski dom Cetinje
- JU Zavičajni muzej “Ganića kula” Rožaje

- JP Komunalne usluge Podgorica
- JP Zelenilo Podgorica
- JU “Grad teatar” –Budva
- JP Komunalno stambeno javno preduzeće –Budva
- JP “Vodovod I kanalizacija” –Budva
- JP “Pogrebne usluge” –Budva
- JP Komunalno –Tivat
- JP “Sportski centar” –Cetinje
- JP vodovod i kanalizacija Kotor
- Direkcija za uređenje i izgradnju Kotor
- JKP Kotor
- JPK Berane
- JU Centar za socijalni rad Berane,Andrijevice I Petnica
- JP za održavanje lokalnih puteva –Pljevlja
- JU dnevni centar za djecu I omladinu sa smetnjama I teškoćama u razvoju –Pljevlja
- JP Vodovod I knalizacija –Bar
- JP Komunalne djelatnosti –Bar
- Novi Duvanski kombinat Podgorica
- Pogrebne usluge Podgorica
- “Plodovi Crne Gore” –AD Podgorica
- JU Centar za socijalni rad Peljevlja I Žabljak
- Project consulting
- JP Vodovod I kanalizacija –Ulcinj
- Turistička organizacija –Rožaje
- JP Čistoća – Pljevlja
- JU Anderva Nikšić
- Komunalno Kotor d.o.o
- Centar za kulturu Kolašin
- Inovaciono preduzetnički centar
- JP Sportski objekti Podgorica
- Pomorski muzej CG
- Turistička organizacija Plav
- JP za stambenu djelatnost Plav
- JU Centar za kulturu Plav
- JP SporTsko rekreativni centar Bar
- JP Centar za kulturu Ulcinj
- Tehnopolis Nikšić
- Turistička organizacija Plužine
- Agencija za stambeno poslovni fond Pljevlja
- JP “Vododvod I kanalizacija” – Cetinje
- JP “Vodovod I kanalizacija” – Tivat
- JU Centar za kulturu –Tivat
- JP “Grijanje” –Pljevlja
- JP Kulturni centar –Bar

- DOO “Akademija znanja” –Budva
- JP “Mediteran reklame” –Budva
- Sportski centar Igalo d.o.o
- Sportski centar NK
- JP Autobuska stanica Nikšić
- JU “Muzeji galerija i biblioteka” - Budva
- Parking servis Budva
- JP “Komunalne djelatnosti” – Šavnik (održavanje I izgradnja Šavnika)
- Fondacija “Kotorski festival pozorišta za djecu” –Kotor
- Spomen dom Crvena komuna
- JP Vodovod –Pljevlja
- JU Dnevni Centar Pljevlja
- JU Centar za stručno obrazovanje
- JKP Nikšić
- JKP Cetinje
- JU Centar za obrazovanje i osposobljavanje 1.jun Podgorica
- JU Dnevni Centar Lipa
- Centar za iseljenike
- JP Vodovod i kanalizacija Nikšić
- JU Centar za socijalni rad Plužine, Nikšić i Šavnik
- JP Vodovod i kanalizacija Berane
- JU Nikšićko pozorište
- JU za odmor i rekreaciju djece Lovćen, Bečić i Cetinje
- JU Narodna biblioteka I čitaonica “Njegoš” - Cetinje
- JU Prirodnjački muzej CG
- DOO Eko katun “Štavna” –Andrijevića
- Centar za kulturu Kolašin
- Vodovod i kanalizacija Kolašin
- Turistička organizacija Kolašin
- Komunalno Kolašin
- Inženjerska komora Crne Gore
- Centar za kulturu -Danilovgrad
- JPK -Ulcinj
- Sportski centar -Rožaje
- JP Komunalno -Rožaje
- Biblioteka Budva
- JU Sportska dvorana Tivat
- Univerzitetska biblioteka
- Turistička organizacija Podgorica
- Budva holding
- JP Regionalni vodovod, primorje Budva
- JP sportsko rekreativni centar Budva
- Sportsko rekreativni centar Mediteran -Budva
- Turistička organizacija DG

LITERATURA I IZVORI

- IREX: Media Sustainability, Index-2015, <https://www.irex.org/sites/default/files/2015-msi-montenegro.pdf>
- Izvještaj Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2014.
- Izvještaj Evropske komisije o Crnoj Gori za 2015.
- Centar za međunarodnu medijsku podršku, godišnji izvještaj „Kako Vlade širom svijeta koriste javna sredstva za manipulaciju medijima“, 2013, dostupan na: <http://cima.ned.org/publications/research-reports/soft-censorship-how-governments-around-globe-use-money-manipulate-medi>
- IREX „The Development of Sustainable Independent Media in Europe and Eurasia“, <http://www.irex.org/project/media-sustainability-index-msi-europe-eurasia>
- Strategija reforme javne uprave za period 2011. – 2016. godine, <http://www.gov.me/vijesti/104737/Strategija-reforme-javne-uprave-u-Crnoj-Gori-za-period-od-2011-do-2016-godine.html>
- Plan unutrašnje reorganizacije javnog sektora Crne Gore, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo finansija, 2013.
- Srednjeročni izvještaj Crne Gore o implementaciji preporuka dobijenih tokom drugog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda (UPR), 2015, <http://www.gov.me/naslovna/vijesti-iz-ministarstava/151268/Srednjeročni-izvještaj-Crne-Gore-o-implementaciji-preporuka-drugog-ciklusa-Opsteg-periodičnog-pregleda-Ujedinjenih-nacija-UPR.html>
- Zakon o medijima Crne Gore, „Službeni list Republike Crne Gore“, br. 51/02, 62/02
- Zakon o radio difuznim servisima Crne Gore, „Službeni list Crne Gore“, br. 79/2008
- Zakon o izmjenama Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore „Službeni list Crne Gore“, br. 45/2012
- Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o radio difuznim servisima Crne Gore sa Izvještajem o sprovedenoj javnoj raspravi, <http://www.gsv.gov.me/biblioteka/predlozi-zakona>
- Zakon o elektronskim medijima Crne Gore, „Službeni list Crne Gore“, br. 46/10, 40/11, 53/11
- Zakon o kontroli državne pomoći Crne Gore, „Službeni list Crne Gore“, br. 74/09, 57/11
- Izvještaj sa javne rasprave o nacrtu zakona o izmjenama i dopunama zakona o elektronskim medijima
- Uredba o izmjenama i dopuni Uredbe o bližim kriterijumima, uslovima i načinima dodjele državne pomoći Crne Gore, „Službeni list Crne Gore“, br. 34/11
- Finansijski izvještaj RTCG za 2014, <http://www.rtcg.me/rtcg/poslovanje.html>
- Zakon o zaštiti konkurencije Crne Gore, „Službeni list Crne Gore“, br. 44/12
- Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, „Službeni list Crne Gore“, br. 20/14
- Zakon o Budžetu Crne Gore za 2014. godinu, „Službeni list Crne Gore“, br. 61/13
- Predlog zakona o završnom računu budžeta Crne Gore za 2014, <http://www.mif.gov.me/biblioteka/predlozi-zakona>

JEDNAKE ŠANSE ZA SVE MEDIJE U CRNOJ GORI?

- Prijedlog zakona o budžetu Crne Gore za 2015, <http://www.mif.gov.me/biblioteka/predlozi-zakona>
- Zakon o lokalnoj samoupravi Crne Gore, „Službeni list Crne Gore“, br. 42/03, 28/04, 75/05, 13/06, 88/09, 03/10 i 38/12
- Zakon o izmjeni Zakona o lokalnoj samoupravi, „Službeni list Crne Gore“, br. 10/14
- CGO, Godišnji izvještaj „Koliko i kome poreski obveznici u Crnoj Gori plaćaju za reklamiranje, 2012
- <http://media.cgo-cce.org/2013/09/cgo-izdavastvo-koliko-i-kome-poreski-obveznici-u-crnoj-goric-placaju-za-reklamiranje-2011.pdf>
- CGO, Izvještaj „Koliko, kojim medijima i srodnim agencijama opštine u Crnoj Gori plaćaju usluge“, 2012
- <http://media.cgo-cce.org/2013/09/cgo-izdavastvo-koliko-kojim-medijima-i-srodnim-agencijama-opstine-u-crnoj-gori-placaju-za-usluge-2011.pdf>
- CGO, Godišnji izvještaj „Koliko i kome poreski obveznici u Crnoj Gori plaćaju za reklamiranje, 2013
- <http://media.cgo-cce.org/2013/09/cgo-izdavastvo-koliko-i-kome-poreski-obveznici-u-crnoj-goric-placaju-za-reklamiranje-2012.pdf>
- CGO, WAN-IFRA i CIMA „Urušavanje sloboda: mediji i prikrivena cenzura u Crnoj Gori“, 2015
- <http://media.cgo-cce.org/2015/11/cgo-cce-prikrivena-kontrola-medija-u-cg.pdf>
- Izvještaj o reviziji Predloga zakona o završnom računu Budžeta Crne Gore za 2014. godinu, http://www.dri.co.me/1/index.php?option=com_content&view=article&id=96&Itemid=128&lang=sr

ISBN 978-86-85591-64-8

COBISS.CG-ID 28718352

